Wykaz istotnych informacji zawartych w
Ogólnych Warunkach Ubezpieczeń PROAMA dla Firm zatwierdzonych uchwałą nr GNL/8/2/11/2015
mających zastosowanie do umów zawartych od dnia 01 stycznia 2016r.,
z uwzględnieniem definicji określonych w tych OWU (Skorowidz)

Rodzaj informacji	Numer jednostki redakcyjnej w OWU
Przesłanki wypłaty odszkodowania i innych świadczeń	Rozdział I. Postanowienia ogólne: § 9; Rozdział II. Ubezpieczenie mienia: Sekcja I:§ 19-20, § 21 ust 2, § 25 ust. 1 Sekcja II: § 28-29, § 31 ust. 4, Klauzula nr 1. ust. 1, Klauzula nr 2. ust. 1, Klauzula nr 3. ust. 1, Klauzula nr 4. ust. 1 oraz ust. 3, Klauzula nr 5, Klauzula nr 6. ust. 1, Klauzula nr 7. ust. 1, Klauzula nr 8. ust. 1-3, Klauzula nr 9. ust. 1 oraz ust. 4, Klauzula nr 10. ust. 1-3, Klauzula nr 11. ust. 1-2, Klauzula nr 12. ust. 1-3, Klauzula nr 13. ust. 1, Klauzula nr 14. ust. 1-2, Klauzula nr 15. ust. 1, Klauzula nr 16. ust. 1, Klauzula nr 17. ust. 1, Klauzula nr 18., Klauzula nr 20., Klauzula nr 21. ust. 1, Klauzula nr 22. ust. 1 i ust. 2 Sekcja III: § 32-33, Klauzula nr 1. ust. 1, ust. 4 oraz ust. 6, Klauzula nr 2. ust. 1, Klauzula nr 3. ust. 1 Sekcja IV: § 36-38, Klauzula nr 1. ust. 1, Klauzula nr 2. ust. 1, Klauzula nr 3., Klauzula nr 4. ust. 1 Sekcja V: § 41-44, Klauzula nr 1. ust. 1, Klauzula nr 2. ust. 1, Klauzula nr 3. Sekcja VI: § 47-48, § 52 ust. 1 Rozdział III. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej: § 53-56, § 61, Klauzula nr 1. ust. 1 i ust. 3, Klauzula nr 2. ust. 1, Klauzula nr 3. ust. 1, Klauzula nr 4., Klauzula nr 5., Klauzula nr 6., Klauzula nr 7. ust. 1 i ust. 3, Klauzula nr 8. ust. 1, Klauzula nr 9. ust. 1, Klauzula nr 10., Klauzula nr 11., Klauzula nr 12., Klauzula nr 13. ust. 1, Klauzula nr 14. ust. 1, Klauzula nr 15., Klauzula nr 16., Klauzula nr 17. ust. 1, Klauzula nr 18., Klauzula nr 19. ust. 1 Rozdział IV. Ubezpieczenie następstw nieszczęśliwych wypadków: § 63-65; Rozdział V. Ubezpieczenie assistance dla firm: § 71-73, § 75, § 76 ust. 1-5, § 77 ust. 1, § 78-79; Rozdział VI. Ubezpieczenie pomocy prawnej: § 81-84, § 87-89; Rozdział VII. Ubezpieczenie pomocy podatkowej: § 94-96, § 98-100, § 102; Rozdział VIII. Ubezpieczenie pracownika na zastępstwo: § 103, § 105-106;

Ograniczenia oraz wyłączenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń uprawniające do odmowy wypłaty odszkodowania i innych świadczeń lub ich obniżenia	Rozdział I. Postanowienia ogólne: § 10 ust. 4-5, § 13 ust. 2, § 14, § 15 ust. 3, § 18 ust. 3; Rozdział II. Ubezpieczenie mienia: Sekcja I: § 19 ust. 2, § 20 ust. 2 pkt 5), § 21 ust. 2 pkt 2-3) i ust. 3, § 23 ust. 4, § 24 ust. 3-4, § 25 ust. 2 Sekcja II: § 30, Klauzula nr 1. ust. 2, Klauzula nr 2. ust. 3, Klauzula nr 3. ust. 2, Klauzula nr 4. ust. 2, Klauzula nr 6. ust. 2, Klauzula nr 7. ust. 2 oraz ust. 4, Klauzula nr 8. ust. 5-6, Klauzula nr 10. ust. 4, Klauzula nr 11. ust. 3, Klauzula nr 12. ust. 4, Klauzula nr 13. ust. 2, Klauzula nr 14. ust. 4-5, Klauzula nr 15. ust. 4-6, Klauzula nr 16. ust. 3-4, Klauzula nr 17. ust. 5, Klauzula nr 21. ust. 3 Sekcja III: § 33 ust. 2, § 34, Klauzula nr 1. ust. 7 Sekcja IV: § 39, Klauzula nr 1. ust. 2, Klauzula nr 4. ust. 2 Sekcja V: § 45, Klauzula nr 1. ust. 2, Klauzula nr 2. ust. 3 Sekcja VI: § 49, § 51, § 52 ust. 2-3 Rozdział III. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej: § 58-59, § 62 ust. 2, Klauzula nr 1. ust. 4, Klauzula nr 2. ust. 3, Klauzula nr 3. ust. 2, Klauzula nr 4.pkt 1)-4), Klauzula nr 5. pkt 1)-3), Klauzula nr 6. pkt 1)- 5), Klauzula nr 7. ust. 1 pkt 1)-5), Klauzula nr 8. ust. 1 pkt 1)-3), Klauzula nr 9. ust. 3, Klauzula nr 11. pkt 1)-2), Klauzula nr 12. pkt 1)-2), Klauzula nr 13. ust. 2, Klauzula nr 14. ust. 3, Klauzula nr 17. ust. 2 pkt 1-17, Klauzula nr 19. ust. 3 Rozdział IV. Ubezpieczenie następstw nieszczęśliwych wypadków: § 66, § 67 ust. 2, § 68; Rozdział V. Ubezpieczenie assistance dla firm: § 74, § 76 ust. 6-12, § 77 ust. 2-7; Rozdział VI. Ubezpieczenie pomocy prawnej: § 82 ust. 2, § 86, § 87 ust. 8, § 88 ust. 3-4, § 89 ust. 3-5; Rozdział VII. Ubezpieczenie pomocy podatkowej:§ 98 ust. 5, § 99 ust. 4, § 101; Rozdział VIII. Ubezpieczenie pracownika na zastępstwo: § 106 ust 1 i ust. 3, § 107

Niniejszy Skorowidz został zatwierdzony uchwałą nr GNL/9/1/12/2015 i ma zastosowanie do umów zawartych od dnia 01 stycznia 2016r.

OGÓLNE WARUNKI UBEZPIECZENIA PROAMA DLA FIRM

Rozdział I. Postanowienia ogólne

§ 1. Postanowienia wstępne

Niniejsze Ogólne Warunki Ubezpieczenia PROAMA DLA FIRM ("*OWU*") stosuje się do umów ubezpieczenia zawieranych z GENERALI T.U. S.A. obsługiwanych przez Oddział w Lublinie działający pod marką handlową PROAMA ("PROAMA") w zakresie następujących ubezpieczeń:

1) mienia od *zdarzeń losowych*,
2) mienia od *kradzieży z włamaniem* i *rabunku*,
3) mienia w transporcie,
4) sprzętu elektronicznego od wszystkich ryzyk,
5) mienia w budowie,
6) odpowiedzialności cywilnej,
7) następstw *nieszczęśliwych wypadków*,
8) assistance dla firm,
9) pomocy prawnej,
10) pomocy podatkowej,
11) pracownika na zastępstwo.

§ 2. Zawartość OWU

1. W Rozdziale I oraz IX OWU zostały zamieszczone postanowienia, które mają zastosowanie do wszystkich ubezpieczeń, o ile nie zostało to uregulowane odmiennie w Rozdziałach II–VIII OWU dotyczących poszczególnych ubezpieczeń.
2. W Rozdziałach II – VIII OWU zostały zamieszczone zapisy dotyczące poszczególnych ubezpieczeń oraz Klauzule dodatkowe, które rozszerzają przedmiot i zakres ubezpieczenia, o ile zostaną włączone do umowy ubezpieczenia.
3. Załącznikiem do OWU są Definicje, które wyjaśniają niektóre pojęcia używane w OWU (zaznaczone w treści kursywą) i mają zastosowanie do wszystkich ubezpieczeń uregulowanych w Rozdziałach II–VIII OWU, chyba że z treści tych definicji wynika inaczej.

§ 3. Postanowienia uzgodnione indywidualnie

Za zgodą stron umowy ubezpieczenia mogą być do niej wprowadzone postanowienia dodatkowe lub odmienne od zawartych w niniejszych OWU. Wprowadzenie takich postanowień wymaga formy pisemnej pod rygorem nieważności.

§ 4. Strony stosunku ubezpieczenia

1. Umowa ubezpieczenia jest zawierana pomiędzy Ubezpieczającym a PROAMA. Ubezpieczający jest stroną umowy ubezpieczenia i podmiotem zobowiązanym do opłacenia składki ubezpieczeniowej.
2. Ubezpieczający może zawrzeć umowę ubezpieczenia na własny rachunek albo na rachunek osoby trzeciej wskazanej w umowie ubezpieczenia (Ubezpieczonego). W razie zawarcia umowy ubezpieczenia na cudzy rachunek Ubezpieczony jest uprawniony do żądania należnego świadczenia z umowy ubezpieczenia bezpośrednio od PROAMA oraz może żądać od PROAMA udzielenia mu informacji o postanowieniach umowy ubezpieczenia w zakresie, w jakim dotyczą jego praw i obowiązków. PROAMA może podnieść zarzuty mające wpływ na jej odpowiedzialność również przeciwko Ubezpieczonemu, ale roszczenie o zapłatę składki przysługuje jej wyłącznie przeciwko Ubezpieczającemu.
3. Ubezpieczonym, z zastrzeżeniem postanowień ust. 4 i ust. 5, może być *przedsiębiorca*, przy czym, jeżeli do zawarcia umowy ubezpieczenia konieczny jest *tytuł prawny* do określonego mienia, a tytuł ten przysługuje kilku osobom, umowa ubezpieczenia jest zawierana na rachunek wszystkich tych osób.
4. Osoba fizyczna, nie będąca *przedsiębiorcą*, może być Ubezpieczonym, jeżeli przedmiotem ubezpieczenia jest *budynek* lub *lokal* będący jej własnością i oddany *przedsiębiorcy* na podstawie umowy najmu lub dzierżawy do prowadzenia w nim działalności gospodarczej.
5. W zakresie poniżej wskazanych ubezpieczeń umowa ubezpieczenia jest zawierana na rachunek:
   1) w ubezpieczeniu *mienia pracowniczego* od *zdarzeń losowych* oraz od *kradzieży z włamaniem* i *rabunku* – pracowników Ubezpieczonego,
   2) w ubezpieczeniu następstw *nieszczęśliwych wypadków* – Ubezpieczonego będącego osobą fizyczną, *osób reprezentujących Ubezpieczonego* oraz jego *pracowników*,
   3) w ubezpieczeniu assistance dla firm – Ubezpieczonego oraz w przypadku pomocy medycznej również jego *pracowników*.

§ 5. Zawarcie umowy ubezpieczenia

1. Zawarcie umowy ubezpieczenia następuje na podstawie wniosku Ubezpieczającego, w tym złożonego na formularzu PROAMA albo za pośrednictwem serwisu internetowego PROAMA (drogą elektroniczną) lub telefonu (ustnie) oraz akceptacji tego wniosku przez PROAMA. Wniosek ubezpieczeniowy stanowi integralną część umowy ubezpieczenia.
2. Umowa ubezpieczenia może również zostać zawarta na podstawie oferty złożonej Ubezpieczającemu przez PROAMA, w tym drogą elektroniczną lub ustnie w trakcie rozmowy telefonicznej i akceptacji tej oferty przez Ubezpieczającego. Oferta zawarcia umowy ubezpieczenia stanowi integralną część umowy ubezpieczenia.
3. Wniosek ubezpieczeniowy lub oferta zawarcia umowy ubezpieczenia składane ustnie lub drogą elektroniczną są odpowiednio utrwalane przez PROAMA, w sposób zapewniający ich integralność oraz możliwość odtworzenia.
4. PROAMA może uzależnić zawarcie umowy ubezpieczenia od przeprowadzenia inspekcji przedmiotu ubezpieczenia, dostarczenia przez Ubezpieczającego wskazanych przez nią dokumentów, udzielenia określonych informacji lub spełnienia innych wymogów.
5. Zawarcie umowy ubezpieczenia potwierdza polisa ubezpieczeniowa.

§ 6. Rozwiązanie umowy ubezpieczenia

1. Ubezpieczający może odstąpić od umowy ubezpieczenia w terminie 30 dni od dnia jej zawarcia. Jeżeli najpóźniej w chwili zawarcia umowy PROAMA nie poinformowała ubezpieczającego będącego konsumentem o prawie odstąpienia od umowy, termin 30 dni biegnie od dnia, w którym ubezpieczający będący konsumentem dowiedział się o tym prawie. W razie odstąpienia od umowy ubezpieczenia, rozwiązuje się ona z dniem otrzymania przez PROAMA oświadczenia Ubezpieczającego.
2. Umowa ubezpieczenia rozwiązuje się z upływem okresu, na jaki była zawarta, a w przypadku ubezpieczenia *budynku*, *lokalu* albo *budowli* w trakcie budowy – także z dniem zakończenia *budowy*.
3. Jeżeli PROAMA ponosi odpowiedzialność jeszcze przed zapłaceniem składki lub jej pierwszej raty, a składka lub jej pierwsza rata nie została zapłacona w terminie, PROAMA może wypowiedzieć umowę ubezpieczenia ze skutkiem natychmiastowym i żądać zapłaty składki za okres, przez który ponosiła odpowiedzialność. W braku wypowiedzenia umowy ubezpieczenia wygasa ona z końcem okresu, za który przypadała niezapłacona składka. Umowa ubezpieczenia może ulec rozwiązaniu również w razie niezapłacenia kolejnych rat składki na zasadach określonych w § 12 ust. 2.
4. PROAMA może rozwiązać umowę ubezpieczenia z ważnych powodów w drodze wypowiedzenia ze skutkiem natychmiastowym. Ważnymi powodami uzasadniającymi rozwiązanie umowy ubezpieczenia jest umyślne podanie przez Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego nieprawdziwych informacji przy zawieraniu umowy, mających wpływ na prawdopodobieństwo powstania zdarzenia ubezpieczeniowego lub wysokość składki albo okoliczności dotyczących powstania tego zdarzenia lub mających wpływ na wysokości odszkodowania lub świadczenia.

§ 7. Okres ubezpieczenia i czas udzielania ochrony ubezpieczeniowej

1. Umowę ubezpieczenia zawiera się na 12 miesięcy, chyba że umówiono się inaczej (okres ubezpieczenia).
2. Ochrona ubezpieczeniowa, z zastrzeżeniem postanowień ust. 3, rozpoczyna się:
   1) z pierwszym dniem okresu ubezpieczenia, nie wcześniej jednak niż z następnym dniem po opłaceniu składki ubezpieczeniowej lub jej pierwszej raty – jeżeli termin płatności składki ubezpieczeniowej lub jej pierwszej raty przypada przed rozpoczęciem okresu ubezpieczenia,
   2) z pierwszym dniem okresu ubezpieczenia – jeżeli termin płatności składki ubezpieczeniowej lub jej pierwszej raty przypada w pierwszym dniu okresu ubezpieczenia lub później.
3. Ochrona ubezpieczeniowa od ryzyka *powodzi* rozpoczyna się nie wcześniej niż po upływie 30 dni od dnia zawarcia umowy ubezpieczenia, jednakże nie dotyczy to umowy ubezpieczenia zawartej na podstawie oferty złożonej Ubezpieczającemu przez PROAMA, w której okres ubezpieczenia rozpoczyna się z dniem następnym po dniu zakończenia okresu ochrony przewidzianej w poprzedniej umowie ubezpieczenia i która została zawarta na rachunek tego samego Ubezpieczonego oraz obejmuje to samo miejsce ubezpieczenia, co poprzednia umowa ubezpieczenia.
4. Objęcie ubezpieczeniem okresu poprzedzającego zawarcie umowy ubezpieczenia jest bezskuteczne, jeżeli w chwili jej zawarcia którakolwiek ze stron wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć, że zdarzenie ubezpieczeniowe miało miejsce lub odpadła możliwość jego zajścia w tym okresie.
5. Ochrona ubezpieczeniowa kończy się z chwilą rozwiązania umowy ubezpieczenia.
6. Ochroną ubezpieczeniową są objęte *zdarzenia ubezpieczeniowe* zdefiniowane odrębnie dla każdego rodzaju ubezpieczenia, które miały miejsce w czasie trwania odpowiedzialności PROAMA, z uwzględnieniem postanowień dotyczących poszczególnych ubezpieczeń.
7. Okres ubezpieczenia jest wskazany w polisie ubezpieczeniowej.

§ 8. Przedmiot i zakres ubezpieczenia

Przedmiot i zakres ubezpieczenia określa polisa ubezpieczeniowa.

§ 9. Miejsce ubezpieczenia

Mienie jest ubezpieczone w miejscu wskazanym w polisie ubezpieczeniowej, o ile nie umówiono się inaczej.

§ 10. Sumy ubezpieczenia i gwarancyjne oraz limity odpowiedzialności i franszyzy

1. Suma ubezpieczenia lub suma gwarancyjna oraz limity odpowiedzialności PROAMA ustalone zgodnie z OWU i wskazane w polisie ubezpieczeniowej, stanowią górną granicę odpowiedzialności PROAMA w zakresie danego rodzaju ubezpieczenia, danej kategorii mienia, zdarzeń ubezpieczeniowych lub szkód, dla których zostały ustalone.
2. Sumy ubezpieczenia i limity odpowiedzialności nie uwzględniają podatku od towarów i usług (VAT) podlegającego odliczeniu przez Ubezpieczonego.
3. O ile nie umówiono się inaczej, suma ubezpieczenia, suma gwarancyjna oraz limity odpowiedzialności ulegają zmniejszeniu o kwoty wypłaconych odszkodowań i świadczeń.
4. PROAMA nie odpowiada za szkody, których wysokość nie przekracza *franszyz integralnych* wskazanych w polisie ubezpieczeniowej.
5. Odszkodowanie jest pomniejszane o *franszyzy redukcyjne* wskazane w polisie ubezpieczeniowej.

§ 11. Wysokość składki ubezpieczeniowej

1. Składka ubezpieczeniowa jest ustalana według taryfy składek obowiązującej w dniu złożenia przez Ubezpieczającego wniosku o zawarcie umowy ubezpieczenia lub w dniu złożenia przez PROAMA oferty zawarcia takiej umowy.
2. Składka ubezpieczeniowa jest ustalana odrębnie dla poszczególnych rodzajów ubezpieczenia na podstawie:
   1) przedmiotu i zakresu ubezpieczenia,
   2) wysokości sum ubezpieczenia lub sumy gwarancyjnej oraz franszyz,
   3) czasu trwania odpowiedzialności PROAMA,
   4) sposobu opłacania składki ubezpieczeniowej i częstotliwości jej opłacania,
   5) posiadania innych rodzajów ubezpieczeń w PROAMA,
   6) innych okoliczności mogących mieć wpływ na prawdopodobieństwo powstania *zdarzenia ubezpieczeniowego* lub wysokość szkody, o które Ubezpieczający był pytany przy zawarciu umowy ubezpieczenia.
3. W razie ujawnienia okoliczności, która pociąga za sobą istotną zmianę prawdopodobieństwa zajścia *zdarzenia ubezpieczeniowego*, każda ze stron umowy ubezpieczenia może żądać odpowiedniej zmiany wysokości składki ubezpieczeniowej, poczynając od dnia, gdy zaszła ta okoliczność, jednak nie wcześniej niż od początku bieżącego okresu ubezpieczenia, a druga strona może w terminie 14 dni od otrzymania takiego żądania wypowiedzieć umowę ubezpieczenia ze skutkiem natychmiastowym.

§ 12. Płatność składki ubezpieczeniowej

1. Składka ubezpieczeniowa jest płatna jednorazowo lub w ratach, w terminach i w wysokości wskazanych w polisie ubezpieczeniowej.
2. W razie niezapłacenia w terminie kolejnej raty składki ubezpieczeniowej, PROAMA może wezwać Ubezpieczającego do zapłaty zaległej raty składki z zagrożeniem, że brak zapłaty w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania spowoduje ustanie odpowiedzialności PROAMA z upływem tego terminu i rozwiązanie umowy ubezpieczenia.
3. Rozwiązanie umowy ubezpieczenia nie zwalnia Ubezpieczającego z obowiązku zapłaty składki za okres, w którym PROAMA udzielała ochrony ubezpieczeniowej.
4. W razie rozwiązania umowy ubezpieczenia przed upływem przewidzianego w niej okresu, Ubezpieczającemu przysługuje zwrot składki za niewykorzystany okres ubezpieczenia, ustalonej proporcjonalnie do tego okresu.

§ 13. Obowiązki Ubezpieczającego i Ubezpieczonego

1. Ubezpieczający i Ubezpieczony są zobowiązani podać do wiadomości PROAMA wszystkie znane sobie okoliczności, o które PROAMA zapytywała przed zawarciem umowy ubezpieczenia oraz zawiadamiać o ich zmianie w trakcie jej trwania, nie później niż w ciągu 7 dni od zaistnienia tych zmian, z zastrzeżeniem postanowień § 20 ust. 2 oraz § 21 ust. 2.
2. PROAMA nie ponosi odpowiedzialności za skutki okoliczności nie podanych do wiadomości PROAMA wskutek naruszenia powyższych obowiązków, przy czym jeżeli do ich naruszenia doszło z winy umyślnej Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego, w razie wątpliwości przyjmuje się, że zdarzenie ubezpieczeniowe i jego następstwa są skutkiem niepodanych lub nieprawdziwych okoliczności.
3. Ubezpieczony zobowiązany jest do prowadzenia ewidencji ubezpieczonego mienia zgodnie z obowiązującymi przepisami, a jeżeli jest opodatkowany za pomocą karty podatkowej lub ryczałtu ewidencjonowanego wówczas zobowiązany jest posiadać dokumenty (faktury, rachunki, umowy) potwierdzające posiadanie i wartość mienia służącego do prowadzenia działalności, pozwalające w razie szkody na ustalenie wartości przedmiotu ubezpieczenia.

§ 14. Ogólne wyłączenia odpowiedzialności PROAMA

O ile nie umówiono się inaczej, w przypadku wszystkich ubezpieczeń PROAMA nie ponosi odpowiedzialności za szkody:

1) wyrządzone umyślnie przez Ubezpieczonego lub *osoby reprezentujące Ubezpieczonego*,
2) wyrządzone wskutek rażącego niedbalstwa przez Ubezpieczonego lub *osoby reprezentujące Ubezpieczonego*, chyba że zapłata odszkodowania odpowiada w danych okolicznościach względom słuszności,
3) wyrządzone przez Ubezpieczonego lub *osoby reprezentujące Ubezpieczonego* wskutek znajdowania się w *stanie po użyciu alkoholu* lub pod wpływem środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych w rozumieniu przepisów o przeciwdziałaniu narkomanii lub podobnie działających leków,
4) powstałe w związku z działaniami wojennymi, stanem wojennym lub wyjątkowym, wojną domową, strajkami, lokautami, *terroryzmem*, zamieszkami, rozruchami lub innymi niepokojami społecznymi,
5) powstałe wskutek działania energii jądrowej lub skażenia radioaktywnego, promieni laserowych i maserowych, pola magnetycznego i elektromagnetycznego lub promieniowania jonizującego,
6) powstałe wskutek nieprzestrzegania obowiązujących przepisów prawa, w szczególności przepisów o ochronie przeciwpożarowej, o budowie i eksploatacji urządzeń technicznych, o utrzymywaniu dozoru technicznego nad tymi urządzeniami oraz przepisów prawa budowlanego, a także niestosowania się do decyzji i zaleceń wydanych w tych sprawach przez właściwe władze oraz zaleceń producentów lub dostawców tych urządzeń lub nieprzestrzegania wymogów zawartych w umowie ubezpieczenia, w tym wymagań w zakresie ochrony mienia przed szkodą, chyba że nie miało to wpływu na powstanie lub wysokość szkody,
7) w mieniu skonfiskowanym, zawłaszczonym, znacjonalizowanym, zajętym lub zarekwirowanym prawomocnie przez władze,
8) powstałe w środowisku naturalnym, polegające na jego zanieczyszczeniu lub skażeniu,
9) górnicze w rozumieniu obowiązujących przepisów.

§ 15. Obowiązki w razie zajścia zdarzenia objętego ochroną ubezpieczeniową i skutki ich niewykonania

1. W razie zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego Ubezpieczony jest zobowiązany:
   1) zapewnić bezpieczeństwo w miejscu zdarzenia oraz użyć wszelkich dostępnych środków w celu zapobieżenia zwiększeniu się rozmiarów zaistniałej szkody lub zapobieżenia kolejnej szkodzie,
   2) zawiadomić policję lub inne właściwe organy o każdej szkodzie powstałej w okolicznościach uzasadniających wniosek, że powstała w wyniku bądź w związku z popełnieniem przestępstwa, niezwłocznie po zajściu zdarzenia lub powzięcia o nim informacji,
   3) zawiadomić telefonicznie lub w inny sposób PROAMA o zajściu zdarzenia ubezpieczeniowego w terminie 3 dni jego zajścia lub powzięcia o nim informacji,
   4) nie dokonywać w uszkodzonym mieniu żadnych zmian w zakresie związanym ze szkodą oraz nie rozpoczynać jego naprawy bez wcześniejszych oględzin przez PROAMA lub akceptacji zmian lub naprawy przez PROAMA, chyba że takie oględziny nie zostały przeprowadzone, a PROAMA nie zajęła żadnego stanowiska w tym zakresie w terminie 7 dni od otrzymania zawiadomienia o szkodzie albo jest to niezbędne w celu zabezpieczenia mienia, zmniejszenia się rozmiarów szkody lub zapobieżenia kolejnej szkodzie.
2. W razie szkody spowodowanej przez *osoby trzecie*, Ubezpieczony jest zobowiązany w miarę możliwości ustalić:
   1) dane osób, które spowodowały *szkodę* i innych osób biorących udział w zdarzeniu lub będących świadkami zdarzenia (w tym imię i nazwisko, adres, numer telefonu, adres e-mail),
   2) dane zakładu ubezpieczeń, w którym sprawca szkody posiada ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej i dokumentu potwierdzającego zawarcie tego ubezpieczenia.
3. W razie naruszenia przez Ubezpieczonego z winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa obowiązku zapobieżenia szkodzie lub zwiększenia się jej rozmiarów, PROAMA jest wolna od odpowiedzialności za *szkodę* powstałą z tego powodu. W przypadku naruszenia przez Ubezpieczonego innych obowiązków, odszkodowanie zostanie zmniejszone w takim stopniu, w jakim naruszenie spowodowało zwiększenie się rozmiarów szkody albo uniemożliwiło PROAMA ustalenie okoliczności jej powstania lub wysokości odszkodowania.
4. W ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej
   1) w razie otrzymania roszczenia o naprawienie szkody, Ubezpieczony ma obowiązek zaniechania działań zmierzających do zaspokojenia roszczeń poszkodowanego, w tym w szczególności uznania roszczeń lub zawarcia ugody, do czasu uzyskania pisemnej zgody PROAMA;
   2) jeżeli przeciwko sprawcy wypadku wszczęte zostało postępowanie karne, albo jeżeli poszkodowany wystąpił z roszczeniem o odszkodowanie na drogę sądową, Ubezpieczony zobowiązany jest poinformować o tym fakcie PROAMA niezwłocznie, nie później niż w ciągu 7 dni od uzyskania wiadomości o tym fakcie;
   3) Ubezpieczony obowiązany jest doręczyć PROAMA orzeczenie sądu w terminie umożliwiającym zajęcie stanowiska odnośnie do wniesienia środka odwoławcze go, a także stosować się do wskazówek PROAMA dotyczących prowadzenia postępowania sądowego;
   4) zaspokojenie lub uznanie przez Ubezpieczonego roszczeń poszkodowanego lub złożenie oświadczenia o przyjęciu odpowiedzialności bez uprzedniej zgody PROAMA nie ma skutków prawnych względem PROAMA;
   5) Uchybienie przez Ubezpieczonego obowiązkom, o których mowa w pkt 2 lub pkt 3, nie powoduje skutków prawnych dla odpowiedzialności PROAMA wobec poszkodowanego.

§ 16. Zgłoszenie roszczenia i postępowanie likwidacyjne

1. Przy zgłoszeniu roszczenia należy podać do wiadomości PROAMA wszystkie wymagane przez PROAMA informacje niezbędne do ustalenia odpowiedzialności PROAMA oraz wysokości odszkodowania lub świadczenia, jak też udostępnić niezbędne dokumenty w tym celu oraz umożliwić PROAMA ustalenie okoliczności powstania i rozmiaru szkody.
2. Po otrzymaniu zawiadomienia o wystąpieniu zdarzenia ubezpieczeniowego, w terminie 7 dni od dnia otrzymania tego zawiadomienia, PROAMA informuje o tym Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego, jeżeli nie są oni osobami występującymi z tym zawiadomieniem, oraz podejmuje postępowanie dotyczące ustalenia stanu faktycznego zdarzenia ubezpieczeniowego, zasadności zgłoszonych roszczeń i wysokości świadczenia lub odszkodowania, a także informuje osobę występującą z roszczeniem, na piśmie lub w inny sposób, na który ta osoba wyraziła zgodę, jakie dokumenty są potrzebne do ustalenia odpowiedzialności PROAMA lub wysokości świadczenia lub odszkodowania, jeżeli jest to niezbędne do dalszego prowadzenia postępowania.
3. W przypadku umowy ubezpieczenia zawartej na cudzy rachunek, zawiadomienie o wystąpieniu zdarzenia ubezpieczeniowego może również zgłosić Ubezpieczony lub jego spadkobiercy. W tym przypadku spadkobierca jest traktowany tak jak uprawniony z umowy ubezpieczenia.
4. PROAMA może zażądać od zgłaszającego roszczenie dokumentów i informacji, których nie może uzyskać samodzielnie działając na podstawie posiadanych upoważnień lub uprawnień wynikających z powszechnie obowiązujących przepisów prawa, albo które umożliwią samodzielne działanie PROAMA w oparciu o podstawy opisane powyżej, a są niezbędne do ustalenia okoliczności faktycznych zdarzenia objętego ochroną ubezpieczeniową, zasadności roszczenia i wysokości odszkodowania lub świadczenia. PROAMA ma prawo zwrócić się do zgłaszającego roszczenie o złożenie dokumentów znajdujących się w jego posiadaniu także wówczas, gdy może przyczynić się to do przyspieszenia likwidacji szkody.

§ 17. Wypłata odszkodowania i innych świadczeń

1. Odszkodowanie i inne świadczenia są ustalane i wypłacane w złotych, z wyjątkiem ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, kiedy odszkodowanie lub świadczenie są wypłacane poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i mogą zostać ustalone i wypłacone w walucie obcej. Kwoty wyrażone w walutach obcych są przeliczane przy ustaleniu odszkodowania lub świadczenia na złote przy zastosowaniu kursu średniego walut obcych zgodnie z ostatnią tabelą ogłoszoną przez Narodowy Bank Polski przed ustaleniem wysokości odszkodowania lub świadczenia.
2. PROAMA wypłaca odszkodowanie lub świadczenie w terminie 30 od daty otrzymania zawiadomienia o zdarzeniu ubezpieczeniowym z zastrzeżeniem ust. 3 poniżej.
3. Jeżeli w terminie określonym w ust. 2 wyjaśnienie okoliczności koniecznych do ustalenia odpowiedzialności lub wysokości odszkodowania lub świadczenia okazało się niemożliwe, wówczas odszkodowanie lub świadczenie zostanie wypłacone w ciągu 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe z tym, że PROAMA wypłaca bezsporną część odszkodowania lub świadczenia w terminie określonym w ust. 2 oraz zawiadamia na piśmie osobę zgłaszającą roszczenie oraz Ubezpieczonego, w przypadku umowy ubezpieczenia zawartej na cudzy rachunek, jeżeli nie jest on osobą zgłaszającą roszczenie, o przyczynach niemożności zaspokojenia roszczeń w całości lub w części.
4. Jeżeli odszkodowanie lub świadczenie nie przysługuje lub przysługuje w innej wysokości niż określona w zgłoszonym roszczeniu, PROAMA informuje o tym na piśmie osobę występującą z roszczeniem oraz Ubezpieczonego, w przypadku umowy ubezpieczenia zawartej na cudzy rachunek, jeżeli nie jest on osobą zgłaszającą roszczenie - wskazując na okoliczności oraz na podstawę prawną uzasadniające całkowitą lub częściową odmowę wypłaty świadczenia lub odszkodowania. Informacja ta zawiera pouczenie o możliwości dochodzenia roszczeń na drodze sądowej.

§ 18. Regres ubezpieczeniowy

1. W ubezpieczeniu mienia oraz odpowiedzialności cywilnej z dniem wypłaty odszkodowania przechodzi na PROAMA roszczenie Ubezpieczonego przeciwko *osobie trzeciej* odpowiedzialnej za *szkodę* do wysokości wypłaconego odszkodowania. Jeżeli PROAMA pokryła tylko część szkody, Ubezpieczonemu przysługuje, co do pozostałej części pierwszeństwo zaspokojenia przed roszczeniem PROAMA. Nie przechodzą na PROAMA roszczenia Ubezpieczonego, będącego osobą fizyczną, przeciwko osobom, z którymi pozostaje on we wspólnym gospodarstwie domowym, chyba że sprawca wyrządził *szkodę* umyślnie.
2. Ubezpieczony ma obowiązek, zabezpieczyć możliwość dochodzenia roszczeń regresowych od sprawcy szkody i udzielić PROAMA wszelkiej pomocy przy dochodzeniu roszczeń regresowych, w tym dostarczyć odpowiednie dokumenty oraz udzielić niezbędnych informacji.
3. Jeżeli Ubezpieczony bez zgody PROAMA zrzekł się roszczenia przeciwko *osobie trzeciej* odpowiedzialnej za *szkodę* albo je ograniczył, PROAMA odmówi wypłaty odszkodowania albo je zmniejszy proporcjonalnie do tego ograniczenia. Jeżeli zrzeczenie się albo ograniczenie roszczenia zostało ujawnione po wypłacie odszkodowania, PROAMA może żądać zwrotu całości albo części wypłaconego odszkodowania proporcjonalnie do tego ograniczenia.

Rozdział II. Ubezpieczenie mienia

Sekcja I. Postanowienia wspólne

§ 19. Przedmiot ubezpieczenia

1. Przedmiotem ubezpieczenia jest mienie, do którego Ubezpieczony posiada *tytuł prawny*.
2. Nie są objęte ochroną ubezpieczeniową PROAMA następujące rodzaje mienia:
   1) *budynki*, *lokale* i *budowle* podczas robót budowlanych, chyba że zostały ubezpieczone jako *budynki*, *lokale* i *budowle* w trakcie *budowy*,
   2) *budynki*, *lokale* i *budowle* przeznaczone do rozbiórki lub nieużytkowane, tj. wyłączone z eksploatacji przez okres dłuższy niż 30 dni oraz szklarnie, inspekty i namioty,
   3) mienie znajdujące się w *budynkach*, *lokalach* i *budowlach*, o których mowa w pkt 2 lub w obiektach nie będących *budynkiem* lub *lokalem*,
   4) *maszyny, urządzenia oraz wyposażenie* przeznaczone do likwidacji przed powstaniem szkody,
   5) drzewa, krzewy, grunty, uprawy i zwierzęta,
   6) mienie składowane niezgodnie z wymaganiami producenta lub dostawcy, chyba że sposób składowania nie miał wpływu na powstanie lub wysokość szkody,
   7) mienie o przekroczonym terminie ważności lub wycofane z obrotu przed powstaniem szkody,
   8) akta, dokumenty, rękopisy, *dane* na nośnikach wszelkiego rodzaju, chyba, że umówiono się inaczej,
   9) prototypy, wzory, eksponaty muzealne lub zabytkowe, antyki, dzieła sztuki, zbiory kolekcjonerskie, filatelistyczne, numizmatyczne,
   10) programy komputerowe, chyba że stanowią środki obrotowe, przy czym to wyłączenie nie ma zastosowania do ubezpieczenia sprzętu elektronicznego od wszystkich ryzyk,
   11) pojazdy mechaniczne podlegające rejestracji, o ile nie umówiono się inaczej,
   12) mienie podziemne znajdujące się w zakładach górniczych w rozumieniu obowiązujących przepisów,
   13) budowle i urządzenia wodne,
   14) mienie znajdujące się w *budynkach*, *lokalach* lub innych miejscach zabezpieczonych niezgodnie z postanowieniami dotyczącymi minimalnych wymogów zabezpieczenia, o ile miało to wpływ na powstanie lub rozmiar szkody.

§ 20. Miejsce ubezpieczenia

1. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje zdarzenia ubezpieczeniowe zaistniałe w miejscu ubezpieczenia, a w przypadku:
   1) *mienia pracowniczego* – w każdym miejscu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w którym w chwili zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego *pracownik* świadczył pracę na polecenie Ubezpieczonego,
   2) *wartości pieniężnych* ubezpieczonych od *rabunku* – w każdym miejscu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej związanym z wykonywaniem transportu tych środków,
   3) mienia w transporcie – podczas transportu mienia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
   4) przenośnego sprzętu elektronicznego – w każdym miejscu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej związanym z używaniem tego sprzętu,

   o ile nie umówiono się inaczej.
2. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje również zdarzenia ubezpieczeniowe zaistniałe w nowym miejscu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w którym Ubezpieczony rozpocznie prowadzenie stałej działalności gospodarczej po zawarciu umowy ubezpieczenia, na poniższych warunkach:
   1) przedmiotem ubezpieczenia jest mienie już ubezpieczone na podstawie umowy ubezpieczenia,
   2) nowe miejsce ubezpieczenia jest zabezpieczone zgodnie z postanowieniami umowy ubezpieczenia,
   3) zakres wykonywanej działalności w nowym miejscu ubezpieczenia nie wykracza poza opis rodzaju i sposobu użytkowania mienia wskazany w umowie ubezpieczenia,
   4) ochrona ubezpieczeniowa jest udzielana przez okres 30 dni od dnia rozpoczęcia działalności w nowej lokalizacji, o ile nie umówiono się inaczej,
   5) odpowiedzialność PROAMA jest ograniczona do kwoty równej:
      a) w przypadku ubezpieczenia mienia od *zdarzeń losowych* – 10% sumy ubezpieczenia mienia od *zdarzeń losowych*, nie wyższej jednak niż 250 000 zł,
      b) w przypadku ubezpieczenia sprzętu elektronicznego od wszystkich ryzyk – 10% sumy ubezpieczenia sprzętu elektronicznego od wszystkich ryzyk, nie wyższej jednak niż 250 000 zł,
      c) w przypadku pozostałych ubezpieczeń – limitom określonym w polisie ubezpieczeniowej.

§ 21. Rozszerzenie przedmiotu lub zakresu ubezpieczenia oraz podwyższenie sum ubezpieczenia

1. W trakcie trwania umowy ubezpieczenia możliwe jest rozszerzenie zakresu ubezpieczenia, podwyższenie sum ubezpieczenia lub włączenie do ubezpieczenia nowego przedmiotu ubezpieczenia, dotychczas nieobjętego ochroną ubezpieczeniową – na wniosek Ubezpieczającego, w drodze zmiany umowy ubezpieczenia, do której stosuje się odpowiednio postanowienia o jej zawarciu.
2. Ochrona ubezpieczeniowa, z zastrzeżeniem postanowień ust. 3, obejmuje również mienie nabyte przez Ubezpieczonego po zawarciu umowy ubezpieczenia lub takie, którego wartość wzrosła w tym czasie wskutek dokonania inwestycji lub modernizacji, na poniższych warunkach:
   1) w przypadku inwestycji lub modernizacji przedmiotem ubezpieczenia jest mienie już ubezpieczone na podstawie umowy ubezpieczenia,
   2) ochrona ubezpieczeniowa jest udzielana przez okres 30 dni od dnia przyjęcia mienia do ewidencji *środków trwałych*, ukończenia modernizacji lub inwestycji lub dnia przejścia na Ubezpieczonego ryzyka przypadkowej utraty, zniszczenia lub uszkodzenia mienia, w zależności, która z powyższych sytuacji zajdzie wcześniej, o ile nie umówiono się inaczej,
   3) odpowiedzialność PROAMA jest ograniczona do kwoty równej:
      a) w przypadku ubezpieczenia mienia od *zdarzeń losowych* – 10% sumy ubezpieczenia mienia od *zdarzeń losowych*, nie wyższej jednak niż 250 000 zł,
      b) w przypadku sprzętu elektronicznego od wszystkich ryzyk – 10% sumy ubezpieczenia sprzętu elektronicznego od wszystkich ryzyk, nie wyższej jednak niż 250 000 zł,
      c) w przypadku pozostałych ubezpieczeń – limitom określonym w polisie ubezpieczeniowej.
3. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje sprzętu elektronicznego nabytego przez Ubezpieczonego po zawarciu umowy ubezpieczenia, jeżeli został ubezpieczony jedynie sprzęt elektroniczny wskazany na wykazie stanowiącym załącznik do polisy ubezpieczeniowej.

§ 22. System ubezpieczenia

1. *Budynki, lokale, budowle, maszyny, urządzenia i wyposażenie, środki obrotowe* oraz *mienie osób trzecich* w zakresie ubezpieczenia od *zdarzeń losowych* i sprzęt elektroniczny od wszystkich ryzyk są ubezpieczane w systemie sum stałych, co oznacza że przy wyliczeniu odszkodowania bierze się pod uwagę różnicę pomiędzy sumą ubezpieczenia a wartością ubezpieczonego mienia w chwili powstania w nim szkody.
2. *Nakłady inwestycyjne*, *wartości pieniężne* oraz *mienie pracownicze* w ubezpieczeniu od *zdarzeń losowych*, mienie w ubezpieczeniu od *kradzieży z włamaniem* i *rabunku* oraz mienie w ubezpieczeniu w transporcie jest ubezpieczane w systemie odpowiedzialności na pierwsze ryzyko, co oznacza że przy wyliczeniu odszkodowania nie bierze się pod uwagę różnicy pomiędzy sumą ubezpieczenia a wartością ubezpieczonego mienia w chwili powstania w nim szkody.

§ 23. Sumy ubezpieczenia i limity odpowiedzialności

1. Dla poszczególnych kategorii mienia obejmowanego ochroną ubezpieczeniową są ustalane odrębne sumy ubezpieczenia.
2. Sumy ubezpieczenia dla poszczególnych kategorii mienia są ustalane na podstawie deklaracji Ubezpieczającego, przy czym:
   1) w przypadku mienia ubezpieczanego w systemie sum stałych suma ubezpieczenia powinna odpowiadać najwyższej wartości mienia przewidywanej w okresie ubezpieczenia,
   2) w przypadku mienia ubezpieczanego w systemie na pierwsze ryzyko suma ubezpieczenia powinna odpowiadać prawdopodobnej maksymalnej stracie, jaka może powstać wskutek jednego zdarzenia ubezpieczeniowego.
3. Wartość mienia służąca do ustalenia sumy ubezpieczenia powinna odpowiadać ustalonej na dzień zawarcia umowy ubezpieczenia:
   1) dla *budynków, lokali, budowli, maszyn, urządzeń i wyposażenia*:
      a) *wartości księgowej brutto*, jeżeli stopień zużycia technicznego nie przekracza 50% lub
      b) *wartości rzeczywistej* lub
      c) *wartości odtworzeniowej (nowej)*, jeżeli stopień zużycia technicznego nie przekracza 50%,
   2) dla *budynków, lokali* i *budowli* w trakcie *budowy – wartości kosztorysowej*,
   3) dla *środków obrotowych* – wartości odpowiadającej cenie ich zakupu lub kosztom wytworzenia,
   4) dla *nakładów inwestycyjnych* – wartości odpowiadającej poniesionym wydatkom,
   5) dla złota, srebra, kamieni szlachetnych, pereł, bursztynu oraz platyny i pozostałych metali z grupy platynowców – wartości odpowiadającej cenie sprzedaży netto, tj. bez marży i prowizji, natomiast dla wyrobów z tych metali i kamieni szlachetnych oraz pereł i bursztynu – wartości odpowiadającej cenie ich zakupu lub kosztom wytworzenia,
   6) dla *wartości pieniężnych* – wartości nominalnej tych środków, przy czym wartość nominalną waluty obcej przelicza się na złote według średniego kursu ostatnio ogłoszonego przez Prezesa NBP przed dniem zawarcia umowy ubezpieczenia,
   7) dla *mienia osób trzecich – wartości rzeczywistej*, z zastrzeżeniem, że:
      a) w przypadku komisów nie uwzględnia się prowizji lub marży, a wartość nie może być wyższa niż wartość oznaczona w dowodzie przyjęcia,
      b) w przypadku używanych pojazdów mechanicznych należących do klientów dealera samochodowego przekazanych mu w celu przeglądu lub naprawy uwzględnia się wartość pojazdu danej marki, typu i roku produkcji, z uwzględnieniem wyposażenia pojazdu, przebiegu, stanu technicznego oraz sposobu jego uprzedniego użytkowania i wcześniejszych napraw,
   8) dla *mienia pracowniczego – wartości rzeczywistej* mienia przypadającej na jednego *pracownika* pomnożonej przez liczbę *pracowników*,
   9) dla sprzętu elektronicznego – *wartości odtworzeniowej (nowej)* albo *wartości księgowej brutto*.
4. W ubezpieczeniu mienia od *zdarzeń losowych*, w którym umowa ubezpieczenia została zawarta w wariancie Rozszerzonym lub All risk, dla szkód powstałych wskutek *pękania mrozowego* odpowiedzialność PROAMA jest ograniczona do kwoty stanowiącej 5% sumy ubezpieczenia ustalonej dla danej kategorii mienia, nie wyższej jednak niż 50 000 zł.
5. Suma ubezpieczenia kosztów dodatkowych w ubezpieczeniu sprzętu elektronicznego powinna odpowiadać przewidywanym kosztom użytkowania zastępczego sprzętu elektronicznego podobnej wydajności w okresie 3 miesięcy.
6. W przypadku *wartości pieniężnych* w transporcie, w zależności od sposobu wykonywania transportu, zastosowanie mają limity określone w Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie szczegółowych zasad i wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne, przy czym górną granicę odpowiedzialności PROAMA stanowi limit wskazany w polisie ubezpieczeniowej.

§ 24. Ustalenia wysokości odszkodowania

1. Wysokość odszkodowania za *szkodę* w danej kategorii mienia ustala się według cen na dzień ustalenia odszkodowania i z zachowaniem następujących zasad:
   1) w przypadku *budynków*, *lokali* i *budowli* – według wartości kosztów odbudowy lub remontu w tym samym miejscu, z uwzględnieniem dotychczasowych technologii, konstrukcji i standardu wykończenia, wymiarów i materiałów, przy czym za koszt odbudowy przyjmuje się koszt wykonania robót budowlanych i instalacyjnych, w tym nakładów na opracowanie dokumentacji projektowej i nadzoru nad budową, wyliczonych zgodnie ze średnimi cenami rynkowymi usług i materiałów obowiązujących na danym terenie, wraz z nakładami na roboty wykończeniowe, z zastrzeżeniem, że:
      a) w razie szkody całkowitej w lokalu uwzględnia się koszty nabycia lokalu o takich samych lub zbliżonych parametrach jak ubezpieczony lokal (powierzchnia, standard wykończenia, wiek, lokalizacja) na danym terenie,
      b) w razie ubezpieczenia według wartości rzeczywistej koszty odbudowy pomniejsza się o stopień zużycia technicznego, przy czym w razie przeprowadzenia remontu generalnego budynku stopień zużycia technicznego pomniejsza się stosownie do okresu eksploatacji danych elementów po remoncie,
      c) w razie ubezpieczenia według wartości księgowej brutto odszkodowanie nie przekroczy wartości mienia wynikającej z ewidencji księgowej;
   2) w przypadku *maszyn, urządzeń oraz wyposażenia* – według ceny zakupu, kosztów naprawy bądź wytworzenia rzeczy tego samego rodzaju, typu lub mocy powiększonej o koszty transportu i montażu, z zastrzeżeniem, że:
      a) w razie ubezpieczenia według wartości rzeczywistej powyższe koszty pomniejsza się o stopień zużycia technicznego,
      b) w razie ubezpieczenia według wartości księgowej brutto odszkodowanie nie przekroczy wartości mienia wynikającej z ewidencji księgowej;
   3) w przypadku *nakładów inwestycyjnych:*
      a) w razie całkowitego ich zniszczenia lub utraty – w wysokości odpowiadającej średniej wartości mienia tego samego lub najbardziej zbliżonego rodzaju, tej samej lub najbardziej zbliżonej marki przy uwzględnieniu średnich cen usług i materiałów obowiązujących na danym terenie oraz kosztów jego montażu,
      b) w razie ich uszkodzenia – w wysokości kosztów naprawy odpowiednio do zakresu uszkodzeń wyliczonych:
         – na podstawie średnich cen zakładów usługowych na danym terenie,
         – na podstawie rachunku lub kosztorysu powykonawczego wraz ze specyfikacją wykonanych robót,
         – na podstawie kosztów ustalonych w porozumieniu z Ubezpieczonym stosownie do procentowego ubytku wartości uszkodzonego mienia;
   4) w przypadku środków obrotowych – według cen ich zakupu, kosztów wytworzenia, kosztów naprawy albo czyszczenia;
   5) w przypadku *mienia osób trzecich* – według wartości kosztów naprawy z pomniejszeniem o stopień zużycia technicznego, a w przypadku ich zniszczenia lub utraty – według *wartości rzeczywistej* tego mienia, z zastrzeżeniem, że:
      a) w przypadku komisów nie więcej jednak niż w wartości oznaczonej w dowodzie przyjęcia, bez uwzględnienia prowizji i marży,
      b) w przypadku pojazdów używanych – według wartości rynkowej pojazdu danej marki, typu i roku produkcji, z uwzględnieniem wyposażenia pojazdu, przebiegu, stanu technicznego oraz sposobu jego uprzedniego użytkowania i wcześniejszych napraw według katalogu Info – Expert;
   6) w przypadku *wartości pieniężnych* – według wartości nominalnej tych środków, przy czym wartość nominalną waluty obcej przelicza się na złote według średniego kursu ogłoszonego ostatnio przez Prezesa NBP przed dniem ustalenia odszkodowania;
   7) w przypadku złota, srebra, kamieni szlachetnych, pereł i bursztynu, a także platyny i pozostałych metali z grupy platynowców – według wartości odpowiadającej cenie sprzedaży netto (bez marży i prowizji), natomiast w wyrobach z tych metali, kamieni szlachetnych, pereł i bursztynu – według ceny zakupu, kosztów wytworzenia lub kosztów naprawy takich samych lub podobnych przedmiotów;
   8) w przypadku *mienia pracowniczego* – według wartości kosztów naprawy z pomniejszeniem o stopień zużycia technicznego, a w przypadku ich zniszczenia lub utraty – według *wartości rzeczywistej* tego mienia,
   9) w przypadku szyb i innych przedmiotów szklanych – według wartości przedmiotów tego samego rodzaju, gatunku, materiału i wymiarów na podstawie cen zakupu lub kosztów naprawy oraz kosztów demontażu i montażu, kosztów transportu, kosztów wykonania napisów, ozdób i liter według wzorów istniejących w dniu powstania szkody i kosztów ustawienia rusztowań lub drabin,
   10) w przypadku mienia w transporcie – według ceny zakupu, kosztów naprawy bądź wytworzenia rzeczy tego samego rodzaju, typu lub mocy powiększonej o koszty transportu i montażu, potwierdzonych rachunkiem wykonawcy lub kalkulacją poszkodowanego;
   11) w przypadku sprzętu elektronicznego:
      a) w razie *szkody częściowej* – według kosztów zakupu materiału i kosztów robocizny niezbędnej w celu naprawienia uszkodzonego sprzętu, z uwzględnieniem kosztów transportu, demontażu i montażu ponownego oraz opłat celnych i innych tego typu należności, z wyłączeniem kosztów transportu ekspresowego i lotniczego,
      b) w razie *szkody całkowitej* – według kosztów zakupu identycznego, fabrycznie nowego sprzętu lub sprzętu podobnego rodzaju i jakości, z uwzględnieniem kosztów transportu, demontażu i montażu ponownego oraz opłat celnych i innych tego typu należności, z wyłączeniem kosztów transportu ekspresowego i lotniczego,
      c) w razie ubezpieczenia według wartości księgowej brutto odszkodowanie nie przekroczy wartości mienia wynikającej z ewidencji księgowej.
2. Przy ustalaniu wysokości odszkodowania uwzględnia się również wartość pozostałości po uszkodzonym lub zniszczonym ubezpieczonym mieniu, które mogą być przeznaczone do dalszego użytku, przeróbki lub sprzedaży.
3. Przy ustalaniu wysokości odszkodowania nie uwzględnia się:
   1) wartości naukowej, kolekcjonerskiej, artystycznej, zabytkowej lub pamiątkowej ubezpieczonego mienia lub osobistych upodobań Ubezpieczonego,
   2) kosztów wynikających z braku części zamiennych lub materiałów potrzebnych do przywrócenia stanu istniejącego przed szkodą.
4. Jeżeli mienie zostało ubezpieczone w systemie sum stałych, a suma ubezpieczenia jest niższa od wartości danej kategorii mienia w dniu szkody, wówczas kwota odszkodowania jest pomniejszona w takim stosunku, w jakim suma ubezpieczenia pozostaje do wartości tej kategorii mienia w dniu szkody. Powyższa zasada nie ma zastosowania, jeżeli:
   1) mienie zostało ubezpieczone według *wartości odtworzeniowej* (*nowej*) i wartość danej kategorii mienia w dniu szkody nie przekracza 120% sumy ubezpieczenia ustalonej dla tej kategorii mienia albo
   2) wysokość szkody nie przekracza 10 000 zł.
5. Jeżeli suma ubezpieczenia mienia została ustalona według *wartości księgowej brutto* ubezpieczanego mienia, a w dniu powstania szkody *wartość odtworzeniowa (nowa)* tego mienia jest niższa od jego wartości księgowej, odszkodowanie jest ustalane według *wartości odtworzeniowej* (*nowej*) tego mienia.
6. Wysokość odszkodowania ustala się zgodnie z wyborem Ubezpieczonego na podstawie:
   1) kosztorysu sporządzonego przez PROAMA w oparciu o średnie ceny rynkowe usług i materiałów w miejscowości, w której były świadczone dane usługi lub znajdowało się ubezpieczone mienie,
   2) faktur lub rachunków za odbudowę lub naprawę ubezpieczonego mienia potwierdzonych:
      a) kosztorysem powykonawczym sporządzonym przez podmiot dokonujący odbudowy lub naprawy zgodnie z zasadami kalkulacji i ustalania cen robót budowlanych, elektrycznych i instalacyjnych stosowanych w budownictwie, uwzględniającym dotychczasową konstrukcję i wymiary mienia oraz standard wykończenia, przy zastosowaniu takich samych lub najbardziej zbliżonych materiałów,
      b) specyfikacją zakresu wykonanych robót sporządzonych przez podmiot dokonujący odbudowy lub naprawy – w przypadku szkody, której wysokość przed uwzględnieniem zużycia technicznego nie przekracza kwoty 10 000 zł,
   3) kosztorysu odbudowy lub naprawy sporządzonego przez Ubezpieczonego zgodnie z zasadami kalkulacji i ustalania cen robót budowlanych, elektrycznych i instalacyjnych stosowanych w budownictwie, uwzględniającego dotychczasową konstrukcję i wymiary mienia oraz standard wykończenia, przy zastosowaniu takich samych lub najbardziej zbliżonych materiałów jeżeli odbudowa lub naprawa miała miejsce systemem gospodarczym.
7. Przedłożone faktury, rachunki, specyfikacje i kosztorysy są weryfikowane przez PROAMA w zakresie zgodności ze stanem faktycznym co do wysokości poniesionych kosztów, dotychczasowych wymiarów ubezpieczonego mienia, zakresu robót i użytych materiałów.
8. Jeżeli odszkodowanie jest ustalane na podstawie faktur, rachunków i innych dokumentów, z których wynika naprawa ubezpieczonego mienia i wysokość kosztów tej naprawy, na żądanie PROAMA Ubezpieczony ma obowiązek umożliwić dokonanie oględzin ubezpieczonego mienia w trakcie przeprowadzanej naprawy lub po dokonaniu tej naprawy.
9. Stopień zużycia technicznego obliczany jest na dzień poprzedzający powstanie szkody na podstawie stosowanych przez PROAMA tabel zużycia technicznego *budynków* i mienia ruchomego.
10. Na wniosek Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego PROAMA udostępni stosowane przez siebie normy zużycia technicznego *budynków* i mienia ruchomego w uzgodniony z nimi sposób.
11. W celu ustalenia przyczyny powstania oraz prawidłowej wysokości szkody, każda ze stron umowy ubezpieczenia może na własny koszt powołać rzeczoznawcę. W przypadku rozbieżności w opiniach rzeczoznawców strony mogą powołać rzeczoznawcę – arbitra, który na podstawie przeprowadzonych przez obie strony ekspertyz oraz własnej oceny stanu faktycznego wyda opinię. Koszty związane z wydaniem opinii przez rzeczoznawcę – arbitra, ponoszą po połowie obie strony, o ile nie umówiono się inaczej poprzez rozszerzenie zakresu ubezpieczenia o Klauzulę Ubezpieczenie kosztów rzeczoznawców.

§ 25. Zwrot kosztów

1. PROAMA, oprócz wypłaty odszkodowania, odpowiednio w granicach sum ubezpieczenia poszczególnych rodzajów mienia oraz limitów odpowiedzialności, zwróci również udokumentowane i uzasadnione okolicznościami danego zdarzenia koszty działań podjętych w celu zmniejszenia szkody lub zabezpieczenia mienia bezpośrednio zagrożonego szkodą, jeżeli działania te były celowe, chociażby okazały się bezskuteczne.
2. W przypadku przyznania odszkodowania PROAMA ponadto, odpowiednio w granicach sum ubezpieczenia poszczególnych rodzajów mienia oraz limitów odpowiedzialności, zwróci udokumentowane i uzasadnione okolicznościami danego zdarzenia koszty:
   1) uprzątnięcia miejsca ubezpieczenia po szkodzie – do 10% wysokości odszkodowania za zniszczone, uszkodzone lub utracone mienie,
   2) poszukiwania przyczyny szkody – do 10% łącznej sumy ubezpieczenia *budynków*, *lokali*, *budowli* i *nakładów inwestycyjnych*, jednak łącznie nie więcej niż 10 000 zł na jedno i wszystkie zdarzenia w okresie ubezpieczenia.

§ 26. Przeniesienie własności ubezpieczonego mienia

W razie utraty ubezpieczonego mienia i jego odzyskania po wypłacie odszkodowania, Ubezpieczony, zgodnie ze swoim wyborem, jest zobowiązany przenieść na PROAMA prawo jego własności albo zwrócić wypłacone odszkodowanie.

§ 27. Zasady zabezpieczenia mienia

1. Ubezpieczony *budynek* lub *lokal* oraz *budynek* lub *lokal*, w którym znajduje się ubezpieczone inne mienie, muszą być zabezpieczone przez łączne spełnienie poniższych warunków.

Konstrukcja ścian, sufitów, podłogi i dachu

   1) Ściany, sufity, podłogi i dachy *budynku* lub *lokalu*, w którym znajduje się ubezpieczone mienie, powinny być wykonane są z trwałych materiałów (ich zniszczenie lub pokonanie nie jest możliwe bez użycia siły lub narzędzi) oraz według technologii odpowiadającej wymaganiom wynikającym z przeznaczenia i usytuowania *budynku* lub *lokalu*, przy czym *lokale* wykonane w całości lub w części z siatki drucianej lub z innych konstrukcji ażurowych, a także z brezentu i powłok z tworzyw sztucznych (np. budowle pneumatyczne, tunele foliowe, namioty) nie są uważane za należycie zabezpieczone.
   2) Dostęp do ubezpieczonego mienia powinien być utrudniony dla *osób trzecich* tak, że wejście w jego posiadanie wymaga użycia siły fizycznej, narzędzi lub innych urządzeń, w szczególności ściany, sufity, podłogi i dachy *budynku* albo *lokalu* nie mogą mieć niezabezpieczonych otworów, przez które możliwy jest dostęp do ubezpieczonego mienia bez włamania.

Drzwi zewnętrzne do budynku lub lokalu

   3) Drzwi zewnętrzne do *budynku* lub *lokalu* powinny być pełne lub spełniać wymogi określone w pkt 5 oraz być w należytym stanie technicznym oraz tak skonstruowane, osadzone i zamknięte, że ich wyłamanie lub wyważenie nie jest możliwe bez użycia siły lub narzędzi pozostawiających widoczne ślady, nie jest możliwe ich wyjęcie z zawiasów bez uszkodzenia, a otwarcie – bez użycia podrobionych lub dopasowanych kluczy.
   4) Drzwi zewnętrzne do *budynku* lub *lokalu* powinny być zamknięte na co najmniej jeden z poniżej wskazanych sposobów:
      a) dwa *zamki wielozastawkowe*, chyba że w *budynku* lub *lokalu* zainstalowano inne zabezpieczenia i PROAMA zaakceptowała jeden zamek; w określonych przypadkach PROAMA może zaakceptować również zamek otwierany za pomocą złożonego kodu dostępu innego niż klucz (karta magnetyczna, kod cyfrowy, czytnik biologiczny, np. linii papilarnych, tęczówki, itp.),
      b) dwie kłódki posiadające certyfikat zgodności Instytutu Mechaniki Precyzyjnej co najmniej 2 klasy umieszczone na oddzielnych skoblach,
      c) jeden *zamek wielozastawkowy* i jedną kłódkę posiadającą certyfikat zgodności Instytutu Mechaniki Precyzyjnejco najmniej 2 klasy.
   5) Drzwi zewnętrzne zawierające w swej konstrukcji elementy szklane powinny być zabezpieczone w sposób uniemożliwiający wejście do pomieszczeń lub otwarcie w tych drzwiach zamka przez otwór wybity w szybie znajdującej się w drzwiach lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie, przy czym warunek ten uważa się za spełniony, jeżeli przeszklenia są wypełnione szkłem antywłamaniowym o klasie odporności co najmniej P3.
   6) W przypadku drzwi zewnętrznych dwuskrzydłowych jedno skrzydło powinno być unieruchomione przy pomocy zasuwy u góry oraz u dołu od wewnętrznej strony *budynku* lub *lokalu*.
   7) Drzwi i okna powinny być osadzone i zamontowane zgodnie z wymogami producenta oraz zamknięte na wszystkie istniejące zabezpieczenia, przy czym za niezamknięte drzwi lub okno uważa się drzwi lub okno pozostawione w pozycji uchylonej lub mikroszczeliny.

Klucze, karty i kody dostępu oraz piloty

   8) Wszystkie klucze do zamków i kłódek, karty i kody dostępu oraz piloty do zamknięć i alarmów *budynku* lub *lokalu*, wewnętrznych pomieszczeń budynku, klatek schodowych i korytarzy powinny być w wyłącznym posiadaniu Ubezpieczonego lub osób uprawnionych do ich przechowywania i powinny być przechowywane w sposób chroniący je przed *kradzieżą* i dostępem do nich osób nieuprawnionych. W razie zagubienia lub zaginięcia kluczy (także zapasowych) Ubezpieczony zobowiązany jest do niezwłocznej wymiany zamków, na własny koszt.

Okna i inne zewnętrzne otwory do budynku lub lokalu

9) Wszystkie okna i inne zewnętrzne otwory w *budynku* lub *lokalu*, w którym znajduje się ubezpieczone mienie, powinny być w należytym stanie technicznym, właściwie osadzone i zamknięte, że ich wyłamanie lub wyważenie nie jest możliwe bez użycia siły lub narzędzi pozostawiających widoczne ślady, nie jest możliwe ich wyjęcie z zawiasów bez uszkodzenia, a otwarcie – bez użycia podrobionych lub dopasowanych kluczy.
10) W przypadku *lokali* znajdujących się w piwnicach, suterenach i na parterach, a także *lokali* znajdujących się na wyższych kondygnacjach, do których jest dostęp z położonych pod nimi lub obok nich przybudówek, balkonów, tarasów i dachów:
    a) okna i inne zewnętrzne otwory w *lokalu*, w którym znajduje się ubezpieczone mienie, powinny być na całej powierzchni zabezpieczone kratami, antywłamaniowymi roletami lub żaluzjami mającymi świadectwo odporności na włamanie wydane przez Instytut Mechaniki Precyzyjnej lub inną jednostkę uprawnioną do certyfikacji, szybami o zwiększonej odporności na przebicie i rozbicie co najmniej klasy P2A,
    b) kraty, antywłamaniowe rolety lub żaluzje powinny być prawidłowo osadzone i zamknięte na co najmniej jeden *zamek wielozastawkowy* lub kłódkę posiadającą certyfikat zgodności Instytutu Mechaniki Precyzyjnejco najmniej 2 klasy, a elementy krat nie mogą być łączone na połączenia śrubowe lub wkręty, chyba że są trwale zablokowane przed odkręceniem.

2. PROAMA może odstąpić od wymogu zabezpieczenia drzwi zewnętrznych oraz okien i innych zewnętrznych otworów w *budynku* lub *lokalu*, o których mowa w ust. 1, jeżeli w *budynku* lub *lokalu* zastosowano jedno z poniższych zabezpieczeń:
   1) system alarmowy dźwiękowo-świetlny sygnalizujący fakt włamania w miejscu ubezpieczenia lub dodatkowo zapewniający powiadomienie licencjonowanej agencji ochrony i przybycie załogi interwencyjnej do miejsca ubezpieczenia, przy czym system alarmowy musi być serwisowany zgodnie z instrukcją użytkowania oraz chronić wszystkie pomieszczenia, korytarze, klatki schodowe w *budynku* lub *lokalu*, w którym znajduje się ubezpieczone mienie,
   2) ustanowiono całodobowy dozór osobowy ubezpieczonego *budynku* lub *lokalu* lub dozór w godzinach po zakończeniu działalności, przy czym osoba sprawująca dozór powinna być wyposażona w środki łączności oraz mieć określony zakres obowiązków z wyszczególnieniem czynności, które powinna podjąć w przypadku próby włamania (dozór bezpośredni),
   3) ustanowiono dozór osobowy *budynku*, w którym znajduje się ubezpieczony *lokal*.
3. W przypadku mienia znajdującego się poza *budynkiem* lub *lokalem*, za należyte zabezpieczenie uważa się teren (plac, parking) oświetlony w porze nocnej, znajdujący się pod stałym dozorem, w całości ogrodzony parkanem, siatką drucianą lub płotem o wysokości co najmniej 160 cm., przy czym ogrodzenie nie może być w jakikolwiek sposób uszkodzone, przerwane lub niepełne, a brama na teren, na którym przechowywane jest mienie powinna być zamykana na co najmniej jeden *zamek wielozastawkowy* lub kłódkę posiadającą certyfikat zgodności Instytutu Mechaniki Precyzyjnej co najmniej 2 klasy. W przypadku ubezpieczenia pojazdów nie mogą znajdować się w nich kluczyki od stacyjek zapłonowych, dowody rejestracyjne lub inne dokumenty potwierdzające prawo własności, wszystkie posiadane systemy zabezpieczające powinny być uruchomione, a drzwi powinny być zamknięte na zamek fabryczny.
4. *Wartości pieniężne* powinny być zabezpieczone zgodnie z wymogami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie szczegółowych zasad i wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne, a ponadto:
   1) pomieszczenia i urządzenia do przechowywania *wartości pieniężnych* powinny być w należytym stanie technicznym, zamknięte w sposób przewidziany konstrukcją, w tym na wszystkie zamki, a wszystkie urządzenia i systemy alarmowe chroniące te urządzenia lub pomieszczenia powinny być w należytym stanie technicznym oraz uruchomione,
   2) urządzenia o masie do 300 kg (za wyjątkiem kaset stalowych i kas fiskalnych) służące do przechowywania *wartości pieniężnych* muszą być trwale przymocowane do ściany lub innego elementu konstrukcyjnego *budynku*,
   3) transport *wartości pieniężnych* powinien mieć miejsce możliwie najkrótszą drogą, z pominięciem miejsc odosobnionych lub uznawanych za niebezpieczne i nie może odbywać się środkami komunikacji zbiorowej.

Sekcja II. Ubezpieczenie mienia od *zdarzeń losowych*

§ 28. Przedmiot ubezpieczenia

1. Przedmiotem ubezpieczenia jest wskazane w polisie ubezpieczeniowej mienie:
   1) *budynki*,
   2) *lokale*,
   3) *budowle*,
   4) *nakłady inwestycyjne*,
   5) *maszyny, urządzenia i wyposażenie*,
   6) *środki obrotowe*,
   7) *wartości pieniężne*,
   8) *mienie osób trzecich*.
2. Przedmiotem ubezpieczenia jest również *mienie pracownicze*.

§ 29. Zakres ubezpieczenia

1. Umowa ubezpieczenia może zostać zawarta w jednym z trzech wariantów:
   1) **Podstawowym**, w którym ochroną ubezpieczeniową są objęte szkody polegające na uszkodzeniu, zniszczeniu lub utracie ubezpieczonego mienia wskutek następujących zdarzeń losowych: *pożaru*, *eksplozji*, *uderzenia pioruna* oraz *upadku statku powietrznego*,
   2) **Rozszerzonym**, w którym ochroną ubezpieczeniową są objęte szkody polegające na uszkodzeniu, zniszczeniu lub utracie ubezpieczonego mienia wskutek następujących zdarzeń losowych: *pożaru*, *eksplozji*, *uderzenia pioruna*, *upadku statku powietrznego*, *dymu i sadzy*, *deszczu nawalnego*, *pękania mrozowego*, *śniegu i lodu*, *gradu*, *huraganu*, *zalania*, *osuwania się ziemi*, *zapadania się ziemi*, *trzęsienia ziemi*, *uderzenia pojazdu*, *upadku drzew i masztów* oraz *huku ponaddźwiękowego*,
   3) **All risk**, w którym ochroną ubezpieczeniową są objęte szkody polegające na uszkodzeniu, zniszczeniu lub utracie ubezpieczonego mienia wskutek wszystkich *zdarzeń losowych*, które nie zostały wyłączone w niniejszej Sekcji.
2. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje również szkody powstałe wskutek akcji ratowniczej prowadzonej w związku z wystąpieniem *zdarzenia losowego* objętego ochroną ubezpieczeniową.

§ 30. Wyłączenia odpowiedzialności PROAMA

1. PROAMA nie odpowiada za szkody powstałe wskutek:
   1) *eksplozji* wywołanej przez Ubezpieczonego lub jego pracowników w celach produkcyjnych, eksploatacyjnych oraz *eksplozji* w silniku, gdy wybuch związany jest z jego naturalną funkcją lub gdy spowodowany został normalnym ciśnieniem zawartych w nim gazów,
   2) *powodzi*, nawet jeśli została objęta ochroną ubezpieczeniową oraz *zalania środków obrotowych* lub *mienia osób trzecich* – w przypadku przechowywania mienia niżej niż 10 cm nad podłogą znajdującą się niżej niż poziom gruntu, chyba że *zalanie* tego mienia nastąpiło bezpośrednio z góry,
   3) systematycznego zawilgocenia przedmiotu ubezpieczenia z powodu nieszczelności urządzeń sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, grzewczej lub technologicznej oraz zagrzybienia lub przemarzania ścian,
   4) działania wód z gruntu, chyba że są skutkiem *powodzi* i zakres ubezpieczenia obejmuje *powódź*,
   5) przypalenia, osmalenia albo działania wysokiej temperatury, jeżeli nie było pożaru, eksplozji lub uderzenia pioruna oraz w wyniku poddania ubezpieczonego mienia wysokiej temperaturze w celu obróbki lub w innym celu np. suszenia, wędzenia,
   6) *gradu*, naporu śniegu, *zalania* jeśli do powstania szkody przyczynił się zły stan dachu bądź niezabezpieczone lub nieprawidłowo zabezpieczone otwory dachowe albo inne elementy *budynku*; wyłączenie to nie dotyczy szkód w mieniu znajdującym się w *budynkach* lub *lokalach* będących własnością *osób trzecich*, jeżeli do obowiązków Ubezpieczonego nie należy dbanie o stan techniczny *budynku* lub *lokalu* oraz jeśli do dnia powstania szkody Ubezpieczony nie wiedział o istniejących zaniedbaniach w tym zakresie lub o nich wiedział i posiada pisemne dowody występowania do właściciela *budynku* lub *lokalu* z żądaniem ich usunięcia,
   7) ruchu pojazdu kierowanego przez Ubezpieczonego lub jego *pracowników* oraz szkody w pojazdach lub ich ładunku.
2. Jeżeli umowa ubezpieczenia została zawarta w wariancie **All risk** PROAMA nie odpowiada również za szkody:
   1) powstałe wskutek *kradzieży z włamaniem* lub *rabunku* oraz polegające na zaginięciu ubezpieczonego mienia w niewyjaśnionych okolicznościach,
   2) powstałe wskutek ryzyk określonych w Klauzulach dodatkowych nr 1, 5–22 jeżeli zakres ubezpieczenia nie został o nie rozszerzony,
   3) w środkach obrotowych lub *mieniu osób trzecich* przekazanych w celu wykonania usługi podczas obróbki, wytwarzania, testowania, naprawy, czyszczenia, przywracania do pierwotnego stanu lub renowacji, jeśli *szkoda* powstała bezpośrednio wskutek przeprowadzania tych działań,
   4) w mieniu podczas jego transportu, *załadunku* i *rozładunku*,
   5) będące następstwem zapadania się lub osuwania ziemi w wyniku działalności człowieka lub długotrwałego, naturalnego, osiadania lub przemieszczania się gruntu, erozji morskiej albo rzecznej,
   6) powstałe wskutek działania wiatru o prędkości niższej niż określona dla *huraganu* albo działania deszczu o współczynniku niższym niż określono dla *deszczu nawalnego*,
   7) wynikające z zakłócenia lub przerwy w dostawie mediów (w szczególności energii elektrycznej lub cieplnej, wody, gazu) oraz jakichkolwiek niesprawności urządzeń klimatyzacyjnych, grzewczych, chłodniczych, produkcyjnych wynikających z przyczyn wewnętrznych lub błędów w obsłudze, za wyjątkiem szkód, objętych ubezpieczeniem w ramach Klauzuli rozmrożenia środków obrotowych, o ile zakres ubezpieczenia został o nią rozszerzony,
   8) będące następstwem stopniowego pogarszania się stanu ubezpieczonego mienia w związku z normalnym zużyciem, korozją, naturą przedmiotu ubezpieczenia, stopniowo postępującym pogarszaniem właściwości, odkształcaniem lub deformacją, powolnym działaniem czynników termicznych lub biologicznych (m.in. pleśni, porostów, grzybów, rozkładu, insektów, bakterii), chyba że w następstwie wystąpiło inne niewyłączone zdarzenie wówczas PROAMA ponosi odpowiedzialność wyłącznie za skutki takiego zdarzenia,
   9) polegające na awarii lub uszkodzeniu maszyn, urządzeń oraz sprzętu powstałych wskutek przyczyn związanych z ich eksploatacją, montażem, demontażem, testami, naprawą lub obsługą (za wyjątkiem szkód objętych ubezpieczeniem w ramach Klauzuli maszyn od awarii, o ile zakres ubezpieczenia został o nią rozszerzony), chyba że w ich następstwie wystąpiło inne ryzyko nie wyłączone z zakresu ubezpieczenia, wówczas PROAMA ponosi odpowiedzialność wyłącznie za skutki takiego ryzyka,
   10) powstałe w wyniku bezpośredniego działania prądu elektrycznego na urządzenia, maszyny lub instalacje elektryczne np.: nadmierne natężenie prądu lub zwarcie (nie dotyczy skutków *przepięcia*) o ile zakres ubezpieczenia nie został rozszerzony o Klauzulę maszyn i urządzeń do szkód elektrycznych; chyba że w ich wyniku powstał *pożar* lub *eksplozja*,
   11) wynikające z niewłaściwego wykonawstwa lub projektu, wad ukrytych oraz innych wad materiałowych, chyba że w następstwie wystąpiło inne zdarzenie niewyłączone, a wówczas PROAMA ponosi odpowiedzialność wyłącznie za skutki takiego zdarzenia,
   12) polegające na wgnieceniu, pęknięciu, stłuczeniu, odpryśnięciu, zarysowaniu, odpadnięciu, pobrudzeniu, poplamieniu, przypaleniu, osmaleniu, zmianie kształtu, przebarwieniu, zmianie zapachu, chyba że powstały one w wyniku zdarzenia, które nie jest przedmiotem innego wyłączenia,
   13) powstałe wskutek graffiti, o ile nie umówiono się inaczej,
   14) spowodowane przez zwierzęta.

§ 31. Klauzule dodatkowe

1. Przedmiot i zakres ubezpieczenia oraz inne postanowienia umowy ubezpieczenia mogą zostać zmienione poniższymi Klauzulami dodatkowymi.
2. Limity odpowiedzialności oraz franszyzy mające zastosowanie do Klauzul dodatkowych są wskazane w polisie ubezpieczeniowej.
3. W zakresie, w jakim postanowienia tych Klauzul nie stanowią wyraźnie inaczej, stosuje się postanowienia pozostałych paragrafów niniejszego Rozdziału, w szczególności wyłączenia odpowiedzialności PROAMA.
4. Jeżeli umowa ubezpieczenia została zawarta w wariancie **All risk**, ryzyka wskazane w Klauzulach nr 1 – 4 są objęte ochroną ubezpieczeniową, przy czym PROAMA może wyłączyć możliwość zastosowania Klauzuli nr 1.

Klauzula nr 1. Ubezpieczenie powodzi

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o ryzyko *powodzi*.
2. Ochrona ubezpieczeniowa rozpoczyna się po upływie 30 dni od dnia zawarcia umowy ubezpieczenia, jednakże nie dotyczy to umowy ubezpieczenia zawartej na podstawie oferty złożonej Ubezpieczającemu przez PROAMA, w której okres ubezpieczenia rozpoczyna się z dniem następnym po dniu zakończenia okresu ochrony przewidzianej w poprzedniej umowie ubezpieczenia i która została zawarta na rachunek tego samego Ubezpieczonego oraz obejmuje to samo miejsce ubezpieczenia co poprzednia umowa ubezpieczenia.

Klauzula nr 2. Ubezpieczenie szyb od stłuczenia

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o ryzyko stłuczenia lub pęknięcia:
   1) stałych oszkleń zewnętrznych i wewnętrznych *budynków* i *lokali*,
   2) szklanych lub kamiennych okładzin ściennych,
   3) szklanych lub kamiennych elementów stanowiących część składową mebli i gablot,
   4) zamocowanych na stałe luster i witraży nie zabytkowych,
   5) szyldów, reklam, tablic świetlnych i rurek neonowych zamontowanych na *budynku* lub *lokalu*,
   6) lad chłodniczych, pod warunkiem, że są wykonane ze szkła, minerałów i ich imitacji lub tworzyw sztucznych.
2. Suma ubezpieczenia powinna odpowiadać przewidywanym kosztom wymiany szyb wraz z kosztami montażu i demontażu, transportu, wykonania napisów, ozdób i liter według wzorów istniejących w dniu powstania szkody oraz ustawienia rusztowań lub drabin.
3. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje szkód:
   1) w szklanych i kamiennych wykładzinach podłogowych,
   2) w szybach zainstalowanych w środkach transportowych, urządzeniach technicznych lub instalacjach,
   3) polegających na poplamieniu, zmianie barwy, zadrapaniu, porysowaniu lub odpryśnięciu,
   4) będących następstwem niewłaściwego działania lub wady urządzeń oświetleniowych,
   5) powstałych wskutek wymiany lub wymontowywania ubezpieczonego mienia, prac konserwacyjnych lub naprawczych, a także zaistniałych podczas transportu ubezpieczonego mienia,
   6) w szybach, składowanych w celu ich montażu, sprzedaży lub wymiany.

Klauzula nr 3. Ubezpieczenie przepięcia

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o ryzyko *przepięcia*.
2. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje szkód w bezpiecznikach, wkładkach topikowych, stycznikach, czujnikach, żarówkach, lampach i grzejnych urządzeniach technicznych.

Klauzula nr 4. Ubezpieczenie wandalizmu

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o ryzyko *wandalizmu* w objętych ochroną ubezpieczeniową:
   1) *budynkach*, *lokalach* i *budowlach*,
   2) *nakładach inwestycyjnych*,
   3) *maszynach, urządzeniach i wyposażeniu*,
   4) *środkach obrotowych*,
   5) *mieniu osób trzecich*.
2. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje stłuczenia szyb.
3. Dodatkowo, w przypadku zawarcia umowy ubezpieczenia w wariancie **Rozszerzonym** lub **All risk**, zakres ubezpieczenia może być rozszerzony o szkody powstałe w wyniku graffiti.

Klauzula nr 5. Ubezpieczenie aktów terroryzmu, strajków, zamieszek i rozruchów

Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody powstałe wskutek *pożaru*, *eksplozji*, *upadku statku powietrznego* lub *uderzenia pojazdu*, jeżeli zdarzenia te są bezpośrednim następstwem aktów *terroryzmu*, strajków, lokautów, zamieszek, rozruchów lub innych niepokojów społecznych.

Klauzula nr 6. Ubezpieczenie pękania mrozowego na zewnątrz

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o ryzyko *pękania mrozowego* w urządzeniach i instalacjach wodnych, kanalizacyjnych lub technologicznych, znajdujących się na zewnątrz *budynku*, *lokalu* lub *budowli*.
2. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje szkód powstałych wskutek:
   1) braku należytej staranności w zapewnieniu ogrzewania lub odpowiedniego zabezpieczenia urządzeń, instalacji i zbiorników przed działaniem mrozu,
   2) braku regularnej kontroli stanu urządzeń, instalacji i zbiorników.

Klauzula nr 7. Ubezpieczenie rozmrożenia środków obrotowych

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody w środkach obrotowych powstałe w wyniku podwyższenia się temperatury przechowywania w urządzeniach chłodniczych w bezpośrednim następstwie:
   1) awarii urządzenia chłodniczego, w którym przechowywane są ubezpieczone środki obrotowe,
   2) przerwy w dostawie energii elektrycznej trwającej nieprzerwanie przynajmniej 2 godziny.
2. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje wyłącznie środki obrotowe, które zgodnie z wymogami producenta lub dostawcy powinny być przechowywane w temperaturze maksymalnie 4 stopni Celsjusza.
3. Warunkiem odpowiedzialności PROAMA w przypadku przerwy w dostawie energii elektrycznej jest potwierdzenie tego faktu przez jej dostawcę, a w przypadku awarii urządzenia chłodniczego – przedstawienie rachunku za naprawę lub wymianę urządzenia, potwierdzenia naprawy dokonanej w ramach gwarancji lub protokołu kasacji lub przekazania do utylizacji.
4. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje szkód powstałych wskutek:
   1) niewywiązania się z płatności wobec dostawcy energii elektrycznej,
   2) planowanych przerw w dostawie energii elektrycznej,
   3) rozmrożenia na skutek niewłaściwego przechowywania środków obrotowych.

Klauzula nr 8. Ubezpieczenie maszyn i urządzeń przenośnych poza miejscem ubezpieczenia

1. *Maszyny i urządzenia* przenośne oraz *środki obrotowe* ubezpieczone w miejscu ubezpieczenia, które ze względu na swoje przeznaczenie są wykorzystywane przez Ubezpieczonego lub jego *pracowników* także poza miejscem ubezpieczenia, zostają dodatkowo ubezpieczone w każdym miejscu na terytorium Rzeczpospolitej Polskiej, w którym Ubezpieczony świadczy usługi.
2. Zakres umowy ubezpieczenia obejmuje te same *zdarzenia losowe*, które są objęte ochroną ubezpieczeniową w miejscu ubezpieczenia oraz dodatkowo szkody powstałe w wyniku wypadku środka transportu będącego w posiadaniu Ubezpieczonego, którym były przewożone maszyny, urządzenia lub środki obrotowe.
3. Jeżeli się tak umówiono, ochrona ubezpieczeniowa obejmuje również *zdarzenia ubezpieczeniowe* na terytorium innych państw Unii Europejskiej oraz Szwajcarii, Islandii i Norwegii, Andory, Lichtensteinu, Monako, Watykanu i San Marino.
4. Jeżeli wartość jednostkowa *maszyny lub urządzenia* przekracza 10 000 zł, konieczne jest dołączenie do umowy ubezpieczenia wykazu zawierającego: rodzaj sprzętu wraz z jego numerem identyfikacyjnym (numer fabryczny lub ewidencyjny), rok produkcji oraz sumę ubezpieczenia dla poszczególnych maszyn i urządzeń. Wykaz ten jest załącznikiem do polisy ubezpieczeniowej.
5. Suma ubezpieczenia ubezpieczonego mienia jest określona w polisie ubezpieczeniowej, przy czym odpowiedzialność za *środki obrotowe* jest ograniczona do limitu 10 000 zł.
6. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje:
   1) maszyn i urządzeń uszkodzonych lub zdekompletowanych,
   2) maszyn i urządzeń użytkowanych niezgodnie z przeznaczeniem lub instrukcją użytkowania,
   3) szkód zaistniałych podczas naprawy.

Klauzula nr 9. Ubezpieczenie kosztów odtworzenia dokumentacji

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody obejmujące uzasadnione i udokumentowane koszty odtworzenia dokumentacji, niezbędnej do prowadzenia działalności gospodarczej przez Ubezpieczonego, uszkodzonej, zniszczonej lub utraconej wskutek wystąpienia szkody w ubezpieczonym mieniu, za którą PROAMA ponosi odpowiedzialność.
2. Przez dokumentację niezbędną do prowadzenia działalności gospodarczej przez Ubezpieczonego, rozumie się:
   1) dokumenty urzędowe związane z prowadzoną działalnością lub posiadanym mieniem, takie jak zezwolenia na prowadzenie działalności, licencje, certyfikaty, koncesje, wypisy z ksiąg wieczystych oraz umowy cywilnoprawne,
   2) księgi rachunkowe, faktury i rachunki,
   3) dokumentację techniczną budynków i linii produkcyjnych.
3. Dokumenty zawarte na elektronicznych nośnikach są objęte ochroną ubezpieczeniową pod warunkiem wykonywania przynajmniej raz w tygodniu ich kopii zapasowych.
4. PROAMA pokrywa poniesione i udokumentowane koszty materiałów, robocizny oraz opłat notarialnych i urzędowych niezbędnych do odtworzenia dokumentacji, a w przypadku dokumentów zawartych na elektronicznych nośnikach informacji – koszty wprowadzenia danych z kopii zapasowych lub koszt ręcznego wprowadzenia danych z dokumentów źródłowych.

Klauzula nr 10. Ubezpieczenie prac remontowo-budowlanych

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody powstałe w następstwie prac budowlanych lub montażowych.
2. Przez prace budowlane lub montażowe rozumie się roboty, które:
   1) nie wymagają pozwolenia na budowę zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa budowlanego,
   2) nie naruszają konstrukcji nośnej *budynku*, *lokalu* lub *budowli*, ani konstrukcji dachu,
   3) wykonywane są zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w szczególności instrukcjami obowiązującymi dla prac niebezpiecznych pożarowo,
   4) prowadzone są przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia.
3. Ochrona ubezpieczeniowa również obejmuje wartość prac i materiałów (przedmiot robót budowlanych lub montażowych), będących własnością Ubezpieczonego oraz niebędących jeszcze własnością Ubezpieczonego, a zrealizowanych już w procesie inwestycji i znajdujących się na ryzyku Ubezpieczonego.
4. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje szkód powstałych wskutek:
   1) prowadzenia prac na zlecenie *osób trzecich*,
   2) prowadzania prac niezgodnie z projektem lub planami architektonicznymi,
   3) *katastrofy budowlanej*,
   4) zastosowania niewłaściwych lub wadliwych materiałów, błędów projektowych lub wadliwego wykonania,
   5) montażu *maszyn, urządzeń lub wyposażenia* lub ich rozruchu prowadzonego niezgodnie z instrukcją producenta lub dostawcy,
   6) niewłaściwego zabezpieczenia mienia przed skutkami prowadzonych prac.

Klauzula nr 11. Ubezpieczenie maszyn i urządzeń od szkód elektrycznych

1. Przedmiotem ubezpieczenia są maszyny i urządzenia elektroenergetyczne zainstalowane na stanowiskach pracy w czasie ich eksploatacji, jak również napraw lub remontów oraz montażu i demontażu.
2. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody spowodowane bezpośrednio przez:
   1) elektryczność atmosferyczną,
   2) nieprawidłowe funkcjonowanie sieci elektrycznej, w tym *przepięcie*, przetężenie, brak jednej z faz lub niewłaściwe parametry prądu.
3. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje:
   1) elektroenergetycznych linii przesyłowych,
   2) wszelkiego rodzaju wkładek topikowych, bezpieczników, styczników, odgromników, czujników, żarówek, lamp oraz grzejnych urządzeń elektrycznych
   3) transformatorów eksploatowanych powyżej 25 lat,
   4) szkód, za które na mocy przepisów prawa lub postanowień umowy jest odpowiedzialny producent, sprzedawca lub warsztat naprawczy,
   5) szkód powstałych wskutek doświadczeń lub eksperymentów przeprowadzonych w nadzwyczajnych dla danego urządzenia warunkach,
   6) szkód powstałych w maszynach, aparatach i urządzeniach elektroenergetycznych, w których nie przeprowadzono badań eksploatacyjnych zgodnie z obowiązującymi przepisami o eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych, potwierdzonych protokołem,

7) szkód powstałych w wyniku naturalnego zużycia albo długotrwałej degradacji właściwości użytkowych maszyn, aparatów lub urządzeń elektroenergetycznych,
8) szkód w sitach i wężach, ogumieniu, okładzinach, opaskach z tkanin i tworzyw sztucznych, szczotkach, linach, łańcuchach, pasach, częściach szklanych i porcelanowych oraz innych elementach, których czas prawidłowego funkcjonowania jest krótszy od trwałości danej maszyny lub urządzenia,
9) szkód w elementach maszyn i urządzeń uszkodzonych mechanicznie, chyba że uszkodzenia mechaniczne powstały w wyniku uszkodzeń elektrycznych,
10) kosztów ekspresowego nabycia lub naprawy.

Klauzula nr 12. Ubezpieczenie maszyn od awarii

1. Przedmiotem ubezpieczenia są urządzenia techniczne, maszyny i oprzyrządowanie, które zostały na stałe zainstalowane w miejscu ubezpieczenia oraz których testy rozruchowe wymagane przepisami prawa i wytycznymi producenta zostały zakończone z wynikiem pozytywnym.
2. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o nagłe, przypadkowe, nieprzewidziane i niezależne od woli Ubezpieczonego fizyczne uszkodzenie lub zniszczenie przedmiotu ubezpieczenia bądź jego części, powodującego konieczność naprawy, wymiany lub odtworzenia powstałe z jakiejkolwiek przyczyny, a w szczególności:
   1) wad odlewniczych i materiałowych,
   2) błędów konstrukcyjnych lub wadliwego wykonania,
   3) błędów warsztatowych lub montażowych,
   4) niezręczności lub niedbalstwa,
   5) braku wody w kotłach,
   6) rozerwania z powodu działania siły odśrodkowej,
   7) zwarcia lub *przepięcia*.
3. Ochrona ubezpieczeniowa jest udzielana podczas pracy urządzeń technicznych, maszyn i oprzyrządowania, jak również w stanie ich spoczynku, a także w czasie ich konserwacji, remontu okresowego lub w okresie testów z nimi związanych, z zastrzeżeniem, że przypadku demontażu ochrona ubezpieczeniowa jest udzielana tylko wówczas, gdy zdemontowanie nastąpiło w związku z przeprowadzanym ich czyszczeniem, przeglądem lub remontem okresowym – w tym przypadku ochrona ubezpieczeniowa trwa w trakcie wymienionych czynności, również w czasie przemieszczania urządzeń technicznych, maszyn i oprzyrządowania na terenie zakładu oraz podczas następującego niezwłocznie po nich ponownego ich montażu.
4. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje szkód:
   1) za które na mocy przepisów prawa lub postanowień umowy odpowiedzialny jest producent, sprzedawca lub warsztat naprawczy,
   2) powstałych w wyniku naturalnego zużycia albo długotrwałej degradacji właściwości użytkowych maszyn lub urządzeń, w tym wskutek kawitacji, erozji, korozji, rozszerzenia się kamienia kotłowego, szlamu i innych osadów, działania środków żrących lub starzenia się izolacji,
   3) powstałych wskutek doświadczeń lub eksperymentów przeprowadzonych w nadzwyczajnych dla danego urządzenia warunkach,
   4) powstałych w maszynach, aparatach i urządzeniach elektroenergetycznych, w których nie przeprowadzono badań eksploatacyjnych zgodnie z obowiązującymi przepisami o eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych, potwierdzonych protokołem,
   5) w sprzęcie elektronicznym, z tym, że wyłączenie to nie dotyczy elektronicznych części maszyn i urządzeń, stanowiących ich integralne części,
   6) w częściach i materiałach eksploatacyjnych, które z uwagi na przeznaczenie i charakter pracy podlegają przyspieszonemu zużyciu lub regularnej wymianie w trakcie czynności konserwacyjnych zgodnie z dokumentacją techniczno–rozruchową lub zaleceniami producenta, w szczególności dotyczy to narzędzi, wymiennych elementów oraz materiałów pomocniczych, np. wierteł, młotów do kruszenia, stempla, noży, ostrzy, brzeszczotów pił, elektrod, żarówek, filtrów, wkładek topikowych bezpieczników, form odlewniczych, obmurzy kotłów, rusztów palenisk, dysz palników, elementów z gumy, tkanin, filcu, sit, taśm,
   7) w środkach eksploatacyjnych wszelkiego rodzaju,
   8) spowodowanych wadami lub uszkodzeniami istniejącymi w chwili zawarcia umowy ubezpieczenia, o których Ubezpieczony wiedział lub przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć,
   9) kosztów ekspresowego nabycia lub naprawy.

Klauzula nr 13. Ubezpieczenie katastrofy budowlanej

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o uszkodzenie, zniszczenie lub zaginięcie ubezpieczonego mienia wskutek *katastrofy budowlanej*.
2. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje szkód powstałych:
   1) w *budynkach* powstałych przed 1950 r.,
   2) w *budynkach* o konstrukcji drewnianej i stalowej starszych niż 50 lat,
   3) w *budynkach* wadliwie zaprojektowanych, wadliwie wykonanych lub wykonanych z użyciem wadliwych materiałów,
   4) wskutek prowadzenia prac budowlanych lub montażowych,
   5) wskutek zdarzenia, o którym nie zostały powiadomione właściwe organy nadzoru budowlanego.

Klauzula nr 14. Ubezpieczenie utraty czynszu

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody polegające na utracie czynszu należnego Ubezpieczonemu z tytułu wynajmu lub dzierżawy *budynku* lub *lokalu*, jeżeli na skutek *zdarzenia losowego budynek* lub *lokal* lub ich część zostały zniszczone lub uszkodzone i znajdują się w stanie wykluczającym prowadzenie w nich dotychczasowej działalności gospodarczej lub zamieszkiwanie.
2. Ochrona ubezpieczeniowa jest udzielana pod warunkiem, że:
   1) *szkoda* w *budynku* lub *lokalu* jest objęta zakresem ubezpieczenia i odpowiedzialnością PROAMA,
   2) najemca lub dzierżawca jest zwolniony z zapłaty części lub całości czynszu zgodnie z umową zawartą z Ubezpieczonym lub obowiązującymi przepisami prawa.
3. Suma ubezpieczenia powinna odpowiadać wartości trzymiesięcznego czynszu najmu lub dzierżawy.
4. PROAMA wypłaci odszkodowanie stanowiące równowartość utraconego czynszu przez okres równy technologicznemu czasowi naprawy lub odbudowy uszkodzonego lub zniszczonego *budynku* lub *lokalu*, nie dłuższy jednak niż 3 miesiące od zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego i nie dłuższy niż do dnia, w którym *budynek* lub *lokal* znowu nadają się do użytkowania.
5. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje utraty czynszu:
   1) jeśli *szkoda* w *budynku* lub *lokalu* nastąpiła w okresie wypowiedzenia umowy najmu lub dzierżawy,
   2) powstałej lub zwiększonej wskutek:
      a) braku wystarczających środków finansowych niezbędnych do odtworzenia mienia dotkniętego szkodą w jak najkrótszym czasie,
      b) decyzji Ubezpieczonego o nienaprawianiu szkody,
      c) innowacji i ulepszeń wprowadzanych w trakcie odbudowy zniszczonego mienia,
      d) decyzji właściwych organów administracji, które uniemożliwiają lub opóźniają odtworzenie zniszczonego mienia.

Klauzula nr 15. Ubezpieczenie stałych kosztów działalności

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody polegające na konieczności poniesienia przez Ubezpieczonego kosztów stałych jego działalności, jeżeli na skutek *zdarzenia losowego* powstała *szkoda*, która jest objęta zakresem ubezpieczenia i odpowiedzialnością PROAMA i która spowodowała przerwanie działalności gospodarczej Ubezpieczonego.
2. Przez koszty stałe działalności rozumie się związane z prowadzoną działalnością gospodarczą Ubezpieczonego wydatki, które nie zależą od wielkości zakupów, produkcji lub sprzedaży, a które mogłyby być pokryte przez Ubezpieczonego przy niezakłóconym przebiegu działalności gospodarczej, poniesione na:
   1) opłaty dzierżawne i czynsze,
   2) opłaty za pobór energii elektrycznej, cieplnej, wody i gazu,
   3) podstawowe wynagrodzenie *pracowników* z tytułu umów o pracę,
   4) raty kredytów i raty leasingowe.
3. Suma ubezpieczenia powinna odpowiadać wartości trzymiesięcznych kosztów stałych.
4. PROAMA wypłaci odszkodowanie stanowiące równowartość kosztów stałych przez okres równy technologicznemu czasowi naprawy lub odbudowy uszkodzonego lub zniszczonego *budynku* lub *lokalu* i przywrócenia pomieszczeń lub urządzeń do stanu pierwotnego, najpóźniej jednak do chwili zaistnienia technicznych możliwości prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie sprzed szkody (okres odszkodowawczy). Dodatkowo w przypadku maszyn i urządzeń czas naprawy może ulec zwiększeniu o okres oczekiwania na niezbędne środki mające na celu usunięcie awarii. W każdym przypadku okres odszkodowawczy nie może być dłuższy niż 3 miesiące.
5. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje kosztów stałych zwiększonych wskutek:
   1) braku wystarczających środków finansowych niezbędnych do odtworzenia mienia dotkniętego szkodą w jak najkrótszym czasie,
   2) decyzji Ubezpieczonego o zmianie rodzaju działalności lub miejsca jej prowadzenia oraz innowacji i ulepszeń wprowadzanych w trakcie odbudowy zniszczonego mienia,
   3) decyzji właściwych organów administracji, które uniemożliwiają lub opóźniają odtworzenie zniszczonego mienia lub dalsze prowadzenie działalności,
   4) opóźnienia wznowienia działalności w wyniku decyzji Ubezpieczonego.
6. Odszkodowanie nie obejmuje premii, dodatków specjalnych do wynagrodzeń, wynagrodzenia za pracę w nadgodzinach oraz kosztów wynagrodzeń z tytułu umów o dzieło, umów zlecenia i innych o podobnym charakterze.

Klauzula nr 16. Ubezpieczenie zwiększonych kosztów działalności

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody polegające na konieczności pokrycia przez Ubezpieczonego zwiększonych kosztów jego działalności, jeżeli na skutek *zdarzenia losowego* powstała *szkoda*, która jest objęta zakresem ubezpieczenia i odpowiedzialnością PROAMA i która spowodowała przerwanie działalności gospodarczej Ubezpieczonego.
2. Przez zwiększone koszty działalności rozumie się koszty:
   1) przeniesienia ubezpieczonego mienia do zastępczego *budynku* lub *lokalu* i z powrotem,
   2) związane z koniecznością czasowego użytkowania zastępczych *budynków* lub *lokali*, *maszyn, urządzeń i wyposażenia*,
   3) pracy w godzinach nadliczbowych, nocnych i w dniach wolnych od pracy,
   4) działań niezbędnych w celu poinformowania stałych klientów, w tym pism i telefonów, o zmianach w prowadzonej działalności,
   5) koszty ekspresowego nabycia lub naprawy mienia, jeśli poniesienie tych kosztów skraca okres przestoju w działalności gospodarczej Ubezpieczonego.
3. PROAMA wypłaci odszkodowanie stanowiące równowartość dodatkowych kosztów powstałych i poniesionych w okresie równym technologicznemu czasowi naprawy lub odbudowy uszkodzonego lub zniszczonego *budynku* lub *lokalu* i przywrócenia pomieszczeń lub urządzeń do stanu pierwotnego, najpóźniej jednak do chwili zaistnienia technicznych możliwości prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie sprzed szkody (okres odszkodowawczy). Dodatkowo w przypadku maszyn i urządzeń czas naprawy może ulec zwiększeniu o okres oczekiwania na niezbędne środki mające na celu usunięcie awarii. W każdym przypadku okres odszkodowawczy nie może być dłuższy niż 3 miesiące.
4. Odszkodowanie nie obejmuje kosztów prowadzenia działalności, które zostałyby poniesione nawet gdyby nie doszło do szkody w mieniu oraz kosztów dodatkowych powstałych lub zwiększonych wskutek:
   1) braku wystarczających środków finansowych niezbędnych do odtworzenia mienia dotkniętego szkodą w jak najkrótszym czasie,
   2) decyzji Ubezpieczonego o zmianie rodzaju działalności lub miejsca jej prowadzenia oraz innowacji i ulepszeń wprowadzanych w trakcie odbudowy zniszczonego mienia,
   3) decyzji właściwych organów administracji, które uniemożliwiają lub opóźniają odtworzenie zniszczonego mienia lub dalsze prowadzenie działalności przez Ubezpieczonego,
   4) opóźnienia wznowienia działalności po szkodzie, w wyniku decyzji Ubezpieczonego.

Klauzula nr 17. Ubezpieczenie utraty dochodu

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody polegające na utracie dochodu przez Ubezpieczonego będącego osobą fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą, jeżeli doszło do przestoju przedsiębiorstwa Ubezpieczonego w wyniku:
   1) szkody w ubezpieczonym mieniu, objętej zakresem ubezpieczenia i odpowiedzialnością PROAMA lub
   2) *nieszczęśliwego wypadku* Ubezpieczonego, objętego ochroną ubezpieczeniową w zakresie następstw *nieszczęśliwych wypadków*, za który PROAMA ponosi odpowiedzialność.
2. Suma ubezpieczenia powinna odpowiadać średniej przewidywanej wartości trzymiesięcznych dochodów Ubezpieczonego z prowadzonej działalności gospodarczej.
3. Miesięczne odszkodowanie wylicza się jako średnią miesięczną różnicę pomiędzy dochodami uzyskiwanymi przez Ubezpieczonego w okresie ostatnich 6 miesięcy przed zawarciem umowy ubezpieczenia a dochodami faktycznie uzyskiwanymi przez Ubezpieczonego po zajściu zdarzenia, o którym mowa w ust. 1. Różnica ta zostanie wyliczona na podstawie deklaracji podatkowych składanych przez Ubezpieczonego.
4. PROAMA wypłaci odszkodowanie za okres odszkodowawczy, liczony od dnia wystąpienia szkody powodującej przestój przedsiębiorstwa Ubezpieczonego lub daty *nieszczęśliwego wypadku*, który spowodował taki przestój, odpowiednio do:
   1) dnia przywrócenia pomieszczeń lub urządzeń do stanu pierwotnego, najpóźniej jednak do chwili zaistnienia technicznych możliwości prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie sprzed szkody – w przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1,
   2) dnia, od którego Ubezpieczony może kontynuować prowadzenie działalności gospodarczej zgodnie z zaleceniami lekarza – w przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2.
5. W każdym przypadku okres odszkodowawczy nie może być dłuższy niż 3 miesiące.

Klauzula nr 18. Wykupienie zasady proporcji

Zasada proporcji, o której mowa w § 24 ust. 4, nie ma zastosowania dla szkód, których wysokość nie przekracza 200 000 zł.

Klauzula nr 19. Zrzeczenie się regresu

PROAMA zrzeka się roszczeń regresowych wobec właściciela *budynku* lub *lokalu*, jeżeli w umowie, na podstawie której Ubezpieczony użytkuje ten *budynek* lub *lokal*, Ubezpieczony zobowiązał się do niedochodzenia roszczeń wobec właściciela *budynku* lub *lokalu*.

Klauzula nr 20. Ubezpieczenie kosztów rzeczoznawców

PROAMA pokryje poniesione przez Ubezpieczonego uzasadnione koszty ekspertyz niezależnego rzeczoznawcy związane z ustaleniem przyczyny, zakresu i rozmiaru szkody, pod warunkiem, że PROAMA wyraziła zgodę na jego powołanie zgodnie z § 24 ust. 11.

Klauzula nr 21. Ubezpieczenie zniszczenia leków

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody w lekach, będących środkami obrotowymi Ubezpieczonego, które zgodnie w wymogami producenta lub dostawcy muszą być przechowywane w urządzeniach chłodniczych w kontrolowanej temperaturze, powstałe wskutek podwyższenia się temperatury przechowywania, będącej następstwem:
   1) awarii urządzenia chłodniczego,
   2) przerwy w dostawie energii elektrycznej trwającej nieprzerwanie co najmniej 2 godziny.
2. Warunkiem odpowiedzialności PROAMA w przypadku przerwy w dostawie energii elektrycznej jest potwierdzenie tego faktu przez jej dostawcę, a w przypadku awarii sprzętu chłodniczego – przedstawienie rachunku za naprawę lub wymianę urządzenia, potwierdzenia naprawy dokonanej w ramach gwarancji lub protokołu kasacji lub przekazania do utylizacji.
3. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje szkód powstałych wskutek:
   1) niewywiązania się z płatności wobec dostawcy energii elektrycznej,
   2) planowanych przerw w dostawie energii elektrycznej,
   3) niewłaściwego przechowywania *środków obrotowych*,
   4) uszkodzenia opakowań.

Klauzula nr 22. Ubezpieczenie utraty dokumentów do refundacji recept

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody polegające na braku możliwości uzyskania przez Ubezpieczonego refundacji sprzedanych refundowanych leków lub wyrobów medycznych, wskutek zniszczenia dokumentów będących podstawą refundacji.
2. Odszkodowanie jest wypłacane wyłącznie pod warunkiem, że:
   1) szkoda powstała w następstwie szkody w ubezpieczonym mieniu, za którą PROAMA ponosi odpowiedzialność,
   2) Ubezpieczony dokonuje bieżącej archiwizacji danych o obrocie refundowanymi lekami i wyrobami medycznymi i przechowuje *dane*, na podstawie których dokonywana jest refundacja zgodnie z obowiązującymi przepisami.
3. Wysokość szkody ustala się w oparciu o wysokość średniej kwoty refundacji otrzymanej przez Ubezpieczonego od podmiotu zobowiązanego przepisami prawa do finansowania świadczeń opieki zdrowotnej ze środków publicznych, obliczonej na podstawie średnich kwot refundacji uzyskanych przez Ubezpieczonego z ostatnich sześciu 15-dniowych okresów rozliczeniowych bezpośrednio poprzedzających dzień wystąpienia szkody. Za każdy dzień od pierwszego dnia 15-dniowego okresu rozliczeniowego do dnia szkody naliczane jest 1/15 średniej kwoty refundacji.

Sekcja III. Ubezpieczenie mienia od *kradzieży z włamaniem* i *rabunku*

§ 32. Przedmiot ubezpieczenia

1. Przedmiotem ubezpieczenia jest wskazane w polisie ubezpieczeniowej mienie:
   1) *maszyny, urządzenia i wyposażenie*,
   2) *środki obrotowe*,
   3) *wartości pieniężne*,
   4) *nakłady inwestycyjne*,
   5) *mienie osób trzecich*,
2. Przedmiotem ubezpieczenia jest również *mienie pracownicze*.

§ 33. Zakres ubezpieczenia

1. Ochroną ubezpieczeniową są objęte szkody polegające na uszkodzeniu, zniszczeniu lub utracie ubezpieczonego mienia wskutek *kradzieży z włamaniem* lub *rabunku*, z zastrzeżeniem, że:
   1) *wartości pieniężne* w czasie transportu są objęte ochroną wyłącznie od ryzyka *rabunku*,
   2) ochrona obejmuje również dokonanie zaboru mienia, z wyłączeniem *wartości pieniężnych*, na skutek *kradzieży z włamaniem* dokonanej bez wejścia sprawcy do *budynku* lub *lokalu* – do limitu 5 000 zł na jedno i wszystkie zdarzenia w okresie ubezpieczenia.
2. PROAMA pokryje ponadto koszty naprawy zabezpieczeń *budynku* lub *lokalu*, w którym znajduje się ubezpieczone mienie, nawet jeśli włamanie było nieskuteczne – do limitu 5% łącznej sumy ubezpieczenia tego mienia, nie więcej jednak niż 10 000 zł na jedno i wszystkie zdarzenia w okresie ubezpieczenia.

§ 34. Wyłączenia odpowiedzialności PROAMA

1. Ochrona ubezpieczeniowa PROAMA nie obejmuje szkód powstałych wskutek *kradzieży* bez znamion włamania oraz polegających na zaginięciu ubezpieczonego mienia w niewyjaśnionych okolicznościach.
2. Ochrona ubezpieczeniowa PROAMA nie obejmuje szkód w mieniu znajdującym się w *budynku* lub *lokalu* zabezpieczonym niezgodnie z zabezpieczeniami zadeklarowanymi we wniosku o zawarcie umowy ubezpieczenia, o ile miało to wpływ na powstanie lub rozmiar szkody
3. PROAMA nie odpowiada również za szkody określone w Klauzulach dodatkowych nr 1–3, jeżeli zakres ubezpieczenia nie został o nie rozszerzony.

§ 35. Klauzule dodatkowe

1. Przedmiot i zakres ubezpieczenia oraz inne postanowienia umowy ubezpieczenia mogą zostać zmienione poniższymi Klauzulami dodatkowymi.
2. Limity odpowiedzialności oraz franszyzy mające zastosowanie do Klauzul dodatkowych są wskazane w polisie ubezpieczeniowej.
3. W zakresie, w jakim postanowienia tych Klauzul nie stanowią wyraźnie inaczej, stosuje się postanowienia pozostałych paragrafów niniejszego Rozdziału, w szczególności wyłączenia odpowiedzialności PROAMA.

Klauzula nr 1. Ubezpieczenie maszyn i urządzeń przenośnych poza miejscem ubezpieczenia

1. *Maszyny i urządzenia* przenośne oraz *środki obrotowe* ubezpieczone w miejscu ubezpieczenia, które ze względu na swoje przeznaczenie są wykorzystywane przez Ubezpieczonego lub jego *pracowników* także poza miejscem ubezpieczenia, zostają dodatkowo ubezpieczone w każdym miejscu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w którym Ubezpieczony świadczy usługi, od szkód powstałych wskutek:
   1) *rabunku*,
   2) *kradzieży z włamaniem*, w tym *kradzieży z włamaniem* z pojazdu,
   3) *kradzieży* wraz z pojazdem.
2. *Kradzież z włamaniem* z *budynku* lub *lokalu* jest objęta ochroną ubezpieczeniową pod warunkiem zabezpieczenia tego *budynku* lub *lokalu* co najmniej zgodnie z zasadami zabezpieczenia ubezpieczonego mienia określonymi w niniejszym Rozdziale, jednakże w przypadku pokoi hotelowych za wystarczające uznaje się zamknięcie drzwi na zamek i zamknięcie okien.
3. Ochrona w zakresie *kradzieży z włamaniem* z pojazdu i *kradzieży* wraz z pojazdem jest udzielana pod warunkiem, że:
   1) pojazd ten posiada twardy dach (jednolita sztywna konstrukcja),
   2) pojazd jest wyposażony w sprawny alarm antywłamaniowy,
   3) pojazd po zaparkowaniu został prawidłowo zamknięty na zamek, alarm antywłamaniowy został uruchomiony, wszystkie okna i inne otwory pozwalające na dostęp do wnętrza pojazdu zostały prawidłowo zamknięte,
   4) mienie nie jest widoczne z zewnątrz pojazdu,
   5) w godzinach 22.00 – 6.00 pojazd pozostawiony bez opieki osoby dokonującej przewozu zaparkowany jest:
      a) na parkingu strzeżonym – placu strzeżonym, znajdującym się pod stałym dozorem osób profesjonalnie zajmujących się ochroną mienia; teren parkingu musi być ogrodzony i oświetlony w porze nocnej, a wjazd na teren parkingu strzeżonego musi być zabezpieczony w sposób uniemożliwiający wjazd/wyjazd pojazdem mechanicznym przez osobę nieupoważnioną,
      b) w garażu zamkniętym na co najmniej dwa *zamki wielozastawkowe* lub kłódki lub zdalnie sterowaną automatyczną bramę garażową,
   6) kierujący pojazdem w przypadku oddalenia się od pojazdu zabrał z pojazdu kluczyki, karty kodów dostępu i piloty, niezależnie od odległości i czasu na jaki się oddalił.
4. Jeżeli się tak umówiono, ochrona ubezpieczeniowa obejmuje *zdarzenia ubezpieczeniowe* zaistniałe również na terytorium innych państw Unii Europejskiej oraz Szwajcarii, Islandii i Norwegii, Andory, Lichtensteinu, Monako, Watykanu i San Marino.
5. Jeżeli wartość jednostkowa *maszyny lub urządzenia* przekracza 10 000 zł, konieczne jest dołączenie do umowy ubezpieczenia wykazu zawierającego: rodzaj sprzętu wraz z jego numerem identyfikacyjnym (numer fabryczny lub ewidencyjny), rok produkcji oraz sumę ubezpieczenia dla poszczególnych maszyn i urządzeń. Wykaz ten jest załącznikiem do polisy ubezpieczeniowej.
6. Suma ubezpieczenia ubezpieczonego mienia jest określona w polisie ubezpieczeniowej, przy czym odpowiedzialność za *środki obrotowe* jest ograniczona do limitu 10 000 zł.
7. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje:
   1) maszyn i urządzeń uszkodzonych lub zdekompletowanych,
   2) maszyn i urządzeń użytkowanych niezgodnie z przeznaczeniem lub instrukcją użytkowania,
   3) szkód zaistniałych podczas naprawy.

Klauzula nr 2. Ubezpieczenie utraty dokumentów do refundacji recept

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody polegające na braku możliwości uzyskania przez Ubezpieczonego refundacji sprzedanych refundowanych leków lub wyrobów medycznych, wskutek utraty lub zniszczenia dokumentów będących podstawą refundacji w wyniku *kradzieży z włamaniem* lub *rabunku*.
2. Odszkodowanie jest wypłacane wyłącznie pod warunkiem, że:
   1) szkoda powstała w następstwie szkody w ubezpieczonym mieniu, za którą PROAMA ponosi odpowiedzialność,

2) Ubezpieczony dokonuje bieżącej archiwizacji danych o obrocie refundowanymi lekami i wyrobami medycznymi i przechowuje *dane* na postawie, których dokonywana jest refundacja zgodnie z obowiązującymi przepisami.
3. Wysokość kosztów ustala się w oparciu o wysokość średniej kwoty refundacji otrzymanej przez Ubezpieczonego od podmiotu zobowiązanego przepisami prawa do finansowania świadczeń opieki zdrowotnej ze środków publicznych, obliczonej na podstawie średnich kwot refundacji uzyskanych przez Ubezpieczonego z ostatnich sześciu 15-dniowych okresów rozliczeniowych bezpośrednio poprzedzających dzień wystąpienia szkody. Za każdy dzień od pierwszego dnia 15-dniowego okresu rozliczeniowego do dnia szkody naliczane jest 1/15 średniej kwoty refundacji.

Klauzula nr 3. Ubezpieczenie kradzieży elementów zewnętrznych

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody polegające na uszkodzeniu, zniszczeniu lub utracie *elementów zewnętrznych* wskutek *kradzieży*.
2. Ochrona jest udzielana pod warunkiem, że:
   1) teren, na którym znajdują się *budynki* i *budowle* jest ogrodzony zgodnie z wymogami określonymi w § 27 ust 3, oświetlony po zmroku i pod stałym dozorem poza godzinami pracy lub
   2) *elementy zewnętrzne* są zamocowane na dachu *budynku* lub *budowli* lub na wysokości nie mniejszej niż 2,5m od poziomu terenu, przy czym nie dotyczy to siłowników bram.

Sekcja IV. Ubezpieczenie mienia w transporcie

§ 36. Przedmiot ubezpieczenia

Przedmiotem ubezpieczenia są *maszyny, urządzenia i wyposażenie* oraz *środki obrotowe* przewożone na ryzyko Ubezpieczonego transportem drogowym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 37. Zakres ubezpieczenia

Ochroną ubezpieczeniową są objęte szkody polegające na uszkodzeniu, zniszczeniu lub utracie ubezpieczonego mienia wskutek następujących *zdarzeń losowych*: *pożaru, uderzenia pioruna, eksplozji, upadku statku powietrznego, deszczu nawalnego, gradu, huraganu, osuwania się ziemi, zapadania się ziemi, trzęsienia ziemi, upadku drzew i masztów*, upadku przedmiotu na środek transportu oraz wypadku środka transportu.

§ 38. Czasowy zakres ochrony ubezpieczeniowej

Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje zdarzenia ubezpieczeniowe zaistniałe:
1) od chwili rozpoczęcia *załadunku* do chwili zakończenia *rozładunku* w miejscu przeznaczenia, z zastrzeżeniem, że rozpoczęcie odpowiednio *załadunku* lub *rozładunku* ma miejsce w czasie nie dłuższym niż 12 godzin przed rozpoczęciem lub po zakończeniu przewozu,
2) w czasie niezbędnego przeładunku oraz w czasie niezbędnego przejściowego składowania (nie dłuższego niż 7 dni) na trasie transportu w czasie przewozu.

§ 39. Wyłączenia odpowiedzialności PROAMA

1. Nie są objęte ochroną ubezpieczeniową zdarzenia powstałe podczas transportu:
   1) wykonywanego wyłącznie w miejscu ubezpieczenia,
   2) w ramach handlu obwoźnego,
   3) pojazdami stanowiącymi własność prywatną *pracowników* Ubezpieczonego,
   4) pojazdami nie posiadającymi ważnych badań technicznych, o ile miało to wpływ na powstanie lub rozmiar szkody.
2. Ochrona ubezpieczeniowa PROAMA nie obejmuje szkód powstałych wskutek:
   1) braku miary lub wagi, wady ukrytej lub naturalnych właściwości mienia w granicach obowiązujących norm ubytku naturalnego,
   2) niewłaściwego załadowania, zabezpieczenia, składowania, wyładowania, opakowania lub zamocowania mienia,
   3) wydania mienia osobie nieuprawnionej,
   4) użycia pojazdu nie przystosowanego do przewozu danego rodzaju mienia lub niesprawnego technicznie,
   5) opóźnień w przewozie.
3. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje również szkód powstałych w:
   1) wartościach pieniężnych,
   2) broni i amunicji, wyrobach alkoholowych lub tytoniowych, materiałach niebezpiecznych, paliwach płynnych i gazowych oraz inwentarzu żywym,
   3) przesyłkach pocztowych i kurierskich, bagażu podręcznym,
   4) urządzeniach i pojazdach w ruchu o własnym napędzie oraz w czasie holowania, jak również pojazdach samochodowych, chyba, że umówiono się inaczej,
   5) mieniu uszkodzonym lub zdekompletowanym, jak też mieniu używanym – w zakresie szkód wynikających z dotychczasowego użytkowania tego mienia,
   6) mieniu przesiedleńczym,
   7) urządzeniach trwale przymocowanych do pojazdów transportujących.
4. PROAMA nie odpowiada również za szkody określone w Klauzulach dodatkowych nr 1–4, jeżeli zakres ubezpieczenia nie został o nie rozszerzony.

§ 40. Klauzule dodatkowe

1. Przedmiot i zakres ubezpieczenia oraz inne postanowienia umowy ubezpieczenia mogą zostać zmienione poniższymi Klauzulami dodatkowymi.
2. Limity odpowiedzialności oraz franszyzy mające zastosowanie do Klauzul dodatkowych są wskazane w polisie ubezpieczeniowej.
3. W zakresie, w jakim postanowienia tych Klauzul nie stanowią wyraźnie inaczej, stosuje się postanowienia pozostałych paragrafów niniejszego Rozdziału, w szczególności wyłączenia odpowiedzialności PROAMA.

Klauzula nr 1. Ubezpieczenie powodzi

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o ryzyko *powodzi*.
2. Ochrona ubezpieczeniowa rozpoczyna się po upływie 30 dni od dnia zawarcia umowy ubezpieczenia, jednakże nie dotyczy to umowy ubezpieczenia zawartej na podstawie oferty złożonej Ubezpieczającemu przez PROAMA, w której okres ubezpieczenia rozpoczyna się z dniem następnym po dniu zakończenia okresu ochrony przewidzianej w poprzedniej umowie ubezpieczenia i która została zawarta na rachunek tego samego Ubezpieczonego oraz obejmuje to samo miejsce ubezpieczenia co poprzednia umowa ubezpieczenia.

Klauzula nr 2. Ubezpieczenie kradzieży i rabunku w transporcie

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody polegające na uszkodzeniu, zniszczeniu lub utracie ubezpieczonego mienia wskutek:
   1) *kradzieży* w następstwie wypadku pojazdu, którym dokonywany był transport,
   2) *kradzieży z włamaniem* z pojazdu, którym dokonywany był transport,
   3) *kradzieży* wraz z pojazdem, którym dokonywany był transport,
   4) *rabunku* w czasie transportu,
   5) *wandalizmu* w czasie transportu.
2. Ochrona w zakresie *kradzieży z włamaniem* z pojazdu i *kradzieży* wraz z pojazdem jest udzielana pod warunkiem, że:
   1) pojazd ten posiada twardy dach (jednolita sztywna konstrukcja),
   2) pojazd jest wyposażony w sprawny alarm antywłamaniowy,
   3) pojazd po zaparkowaniu został prawidłowo zamknięty na zamek, alarm antywłamaniowy został uruchomiony, wszystkie okna i inne otwory pozwalające na dostęp do wnętrza pojazdu zostały prawidłowo zamknięte,
   4) transportowane mienie nie jest widoczne z zewnątrz pojazdu,
   5) w godzinach 22.00 – 6.00 pozostawiony bez opieki osoby dokonującej przewozu zaparkowany jest:
      a) na parkingu strzeżonym – placu strzeżonym, znajdującym się pod stałym dozorem osób profesjonalnie zajmujących się ochroną mienia; teren parkingu musi być ogrodzony i oświetlony w porze nocnej, a wjazd na teren parkingu strzeżonego musi być zabezpieczony w sposób uniemożliwiający wjazd lub wyjazd pojazdem mechanicznym przez osobę nieupoważnioną,
      b) w garażu zamkniętym na co najmniej dwa *zamki wielozastawkowe* lub kłódki lub zdalnie sterowaną automatyczną bramę garażową,
   6) kierujący pojazdem w przypadku oddalenia się od pojazdu zabrał z pojazdu kluczyki, karty kodów dostępu i piloty, niezależnie od odległości i czasu na jaki się oddalił.

Klauzula nr 3. Rozszerzenie zakresu terytorialnego ubezpieczenia

Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody powstałe w czasie transportu na terytorium państw Unii Europejskiej oraz Szwajcarii, Islandii i Norwegii, Andory, Lichtensteinu, Monako, Watykanu i San Marino.

Klauzula nr 4. Szkody w trakcie załadunku i rozładunku

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o szkody polegające na uszkodzeniu lub zniszczeniu ubezpieczonego mienia wskutek uderzenia lub uszkodzenia przez urządzenia załadowcze oraz na skutek upadku spowodowanego przez te urządzenia podczas *załadunku* na środek transportu i w związku z tym *załadunkiem* oraz podczas *rozładunku* ze środka transportu i w związku z tym *rozładunkiem*.
2. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje szkód powstałych podczas *załadunku* i *rozładunku* dokonywanego:
   1) przez osoby nie posiadające uprawnień wymaganych odpowiednimi przepisami prawa,
   2) przy użyciu urządzeń niesprawnych lub nie posiadających ważnych badań technicznych.

Sekcja V. Ubezpieczenie sprzętu elektronicznego od wszystkich ryzyk

§ 41. Przedmiot ubezpieczenia

1. Przedmiotem ubezpieczenia jest wskazany w polisie ubezpieczeniowej stacjonarny i przenośny sprzęt elektroniczny, o ile nie jest starszy niż 7 lat, został zainstalowany na stanowisku pracy i jest gotowy do użytku zgodnie z jego przeznaczeniem oraz dla którego testy próbne zostały zakończone z wynikiem pozytywnym, chyba że przeprowadzenie tych testów nie było wymagane przez producenta.
2. W przypadku demontażu ubezpieczonego sprzętu, ochrona ubezpieczeniowa istnieje tylko wówczas, gdy zdemontowanie ubezpieczonego sprzętu nastąpiło w związku z przeprowadzanym jego czyszczeniem, przeglądem lub remontem – w takiej sytuacji ochrona ubezpieczeniowa trwa nieprzerwanie w trakcie wymienionych wyżej czynności, z uwzględnieniem przemieszczania na terenie miejsca ubezpieczenia oraz podczas następującego niezwłocznie po nich ponownego montażu.
3. Przedmiotem ubezpieczenia jest wskazane w polisie ubezpieczeniowej oprogramowanie i *dane* zapisane na zewnętrznych nośnikach danych, do których Ubezpieczony posiada *tytuł prawny*, o ile w ramach ubezpieczenia sprzętu elektronicznego te nośniki danych są objęte ochroną ubezpieczeniową PROAMA.

§ 42. Zakres ubezpieczenia

1. Ochroną ubezpieczeniową są objęte szkody polegające na uszkodzeniu, zniszczeniu lub utracie ubezpieczonego sprzętu elektronicznego, wskutek *zdarzeń losowych*, w szczególności błędów w obsłudze lub niewłaściwego użytkowania, *wandalizmu*, *kradzieży z włamaniem*, *rabunku*, *pożaru*, *eksplozji*, działania wody i wilgoci, *przepięcia*, przetężenia i innych przyczyn elektrycznych.
2. W przypadku przenośnego sprzętu elektronicznego szkody powstałe wskutek *kradzieży z włamaniem* z pojazdu są objęte ubezpieczeniem pod warunkiem, że:
   1) pojazd ten posiada twardy dach (jednolita sztywna konstrukcja),
   2) pojazd jest wyposażony w sprawny alarm antywłamaniowy,
   3) po zaparkowaniu pojazd został prawidłowo zamknięty na zamek, alarm antywłamaniowy został uruchomiony, wszystkie okna i inne otwory pozwalające na dostęp do wnętrza pojazdu zostały prawidłowo zamknięte,
   4) sprzęt pozostawiony w pojeździe nie jest widoczny z zewnątrz pojazdu,
   5) w godzinach 22.00–6.00 pojazd pozostawiony bez opieki osoby dokonującej przewozu zaparkowany jest:
      a) na parkingu strzeżonym – placu strzeżonym, znajdującym się pod stałym dozorem osób profesjonalnie zajmujących się ochroną mienia; teren parkingu musi być ogrodzony i oświetlony w porze nocnej, a wjazd na teren parkingu strzeżonego musi być zabezpieczony w sposób uniemożliwiający wjazd lub wyjazd pojazdem mechanicznym przez osobę nieupoważnioną,
      b) w garażu zamkniętym na co najmniej dwa *zamki wielozastawkowe* lub kłódki lub zdalnie sterowaną automatyczną bramę garażową,
   6) kierujący pojazdem w przypadku oddalenia się od pojazdu zabrał z pojazdu kluczyki, karty kodów dostępu i piloty, niezależnie od odległości i czasu na jaki się oddalił.
3. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje utratę, zniszczenie lub uszkodzenie oprogramowania i danych zapisanych na zewnętrznych nośnikach danych, przez co rozumienie się, że oprogramowanie i *dane* nie nadają się do odczytu ani zapisywania, jeżeli z tytułu zdarzenia ubezpieczeniowego istnieje odpowiedzialność PROAMA za *szkodę* w ubezpieczonym nośniku danych.

§ 43. Postanowienia szczególne dotyczące ubezpieczenia oprogramowania i *danych*

1. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje zdarzenia ubezpieczeniowe zaistniałe w miejscu ubezpieczenia, a ponadto w zewnętrznym archiwum *danych* oraz podczas transportu zewnętrznych nośników *danych* między miejscem ubezpieczenia a zewnętrznym archiwum *danych*.
2. Suma ubezpieczenia oprogramowania i *danych* powinna odpowiadać kosztom niezbędnym dla odtworzenia tego oprogramowania i *danych*.
3. Odszkodowanie pokrywa niezbędne koszty poniesione przez Ubezpieczonego w ciągu 12 miesięcy od wystąpienia szkody w celu przywrócenia *danych* i oprogramowania zapisanych na zewnętrznych nośnikach *danych* do stanu identycznego z istniejącym bezpośrednio przed szkodą, które są konieczne dla prowadzenia operacji przetwarzania *danych* w normalnym trybie, obejmujące:
   1) automatyczne wprowadzenie *danych* lub programów z archiwum *danych*,
   2) automatyczne lub ręczne wprowadzenie *danych* lub programów z oryginalnych programów lub z dokumentów wciąż dostępnych Ubezpieczonemu,
   3) odtworzenie lub wprowadzenie systemów lub standardowych programów.

§ 44. Ubezpieczenie kosztów dodatkowych

1. PROAMA pokryje dodatkowe koszty poniesione przez Ubezpieczonego na użytkowanie urządzeń zastępczych, jeżeli doszło do uszkodzenia lub zniszczenia ubezpieczonego sprzętu elektronicznego, za które PROAMA ponosi odpowiedzialność, a Ubezpieczony nie ma możliwości kontynuowania działalności z wykorzystaniem ubezpieczonego sprzętu elektronicznego, ani możliwości zastąpienia dotkniętego szkodą mienia przez inny posiadany przez Ubezpieczonego sprzęt.
2. PROAMA pokryje dodatkowe koszty, o których mowa w ust. 1, przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące od zajścia szkody.
3. Koszty dodatkowe nie zostaną pokryte, jeżeli powstaną z powodu braku środków potrzebnych na dokonanie napraw lub wymiany uszkodzonego lub zniszczonego sprzętu.

§ 45. Wyłączenia odpowiedzialności PROAMA

1. Ochrona ubezpieczeniowa PROAMA nie obejmuje szkód powstałych wskutek:
   1) *powodzi*, chyba że umówiono się inaczej,
   2) *kradzieży*, zagubienia lub defraudacji,
   3) *kradzieży z włamaniem* w *lokalach* zabezpieczonych niezgodnie z zabezpieczeniami zadeklarowanymi we wniosku o zawarcie umowy ubezpieczenia, o ile miało to wpływ na powstanie lub wysokość szkody,
   4) uszkodzeń lub wad istniejących w chwili zawarcia umowy ubezpieczenia, o których Ubezpieczony wiedział lub przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć,
   5) zużycia, ścierania lub zestarzenia się jakiejkolwiek części przedmiotu ubezpieczenia wynikającego w sposób naturalny z normalnej eksploatacji, działania lub stopniowego pogarszania się jakości, jak również kawitacji, erozji, korozji, stopniowego zniszczenia spowodowanego warunkami atmosferycznymi,
   6) testów z wyjątkiem dokonywanych w związku z okresowymi badaniami eksploatacyjnymi (np. oględzinami, przeglądami), a także powstałych w wyniku zamierzonego przeciążenia, doświadczeń lub eksperymentów przeprowadzonych w nadzwyczajnych dla danego sprzętu warunkach,
   7) braku lub przerwania dostawy gazu, wody lub energii elektrycznej,
   8) niedziałania, nieprawidłowego działania lub zastosowania sprzętu, oprogramowania lub nośników informacji używanych w dowolnym elektronicznym urządzeniu, systemie (np. w komputerze, sterowniku mikroprocesorowym, układzie scalonym) lub sieci, a także niedostępności, utraty lub zniekształcenia informacji przechowywanej lub przetwarzanej przez sprzęt, oprogramowanie lub nośnik informacji, używane w dowolnym elektronicznym urządzeniu, systemie lub sieci, chyba że w następstwie wystąpiło inne zdarzenie niewyłączone z zakresu ubezpieczenia.
2. Nie są objęte ochroną ubezpieczeniową PROAMA również:
   1) koszty poniesione w celu usunięcia funkcjonalnych wad lub usterek (np. skutków działania wirusów komputerowych), chyba że wady lub usterki powstały w wyniku zdarzenia objętego zakresem ubezpieczenia,
   2) wszelkie koszty, które Ubezpieczony poniósłby, gdyby *szkoda* się nie zdarzyła, np. związane z konserwacją ubezpieczonego sprzętu,
   3) szkody, za które na mocy przepisów prawa lub postanowień umowy odpowiedzialny jest producent, sprzedawca lub warsztat naprawczy, w tym szkody objęte ich gwarancją lub rękojmią,
   4) szkody, za które na mocy przepisów prawa lub postanowień umowy odpowiedzialny jest przewoźnik, spedytor lub *podwykonawca*,
   5) szkody w elementach elektronicznych będących częścią ubezpieczonego sprzętu elektronicznego, które powstały bez jakiegokolwiek działania z zewnątrz, jednakże szkody powstałe w ich wyniku w innych wymienialnych elementach są objęte ochroną ubezpieczeniową,
   6) szkody w żarówkach, lampach elektronowych, taśmach, bezpiecznikach, uszczelkach, pasach, kablach, łańcuchach, oponach, wymiennych narzędziach, cylindrach grawerowanych, elementach ze szkła lub porcelany, sitach lub tkaninach, a także środkach eksploatacyjnych jakiegokolwiek rodzaju (olej, smar, paliwo, atrament, tusz, chemikalia itp.), chyba że szkody są skutkiem zdarzenia objętego zakresem ubezpieczenia,
   7) uszkodzenia estetyczne, takie jak zadrapania, chyba że uszkodzenia są skutkiem zdarzenia objętego zakresem ubezpieczenia.
3. W przypadku sprzętu przenośnego ochroną ubezpieczeniową nie są objęte również szkody powstałe lub zwiększone wskutek wypadku środka transportu należącego do Ubezpieczonego, jeżeli wypadek ten został spowodowany złym stanem technicznym pojazdu, bądź też *szkoda* powstała lub została zwiększona wskutek niewłaściwego opakowania sprzętu, niezgodnie z zaleceniami producenta lub wskutek braku takiego opakowania, jak również szkody powstałe, kiedy sprzęt przenośny był używany przez inne osoby niż Ubezpieczony i jego pracownicy.
4. W przypadku oprogramowania i danych ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje także:
   1) danych, które zostały wprowadzone lub w jakikolwiek sposób przetworzone po zajściu zdarzenia ubezpieczeniowego,
   2) kosztów wynikłych z błędnego programowania, perforacji, etykietowania lub wkładania nośników danych, nieuważnego usunięcia informacji lub starcia danych z nośnika oraz z utraty informacji wskutek działania pola magnetycznego,
   3) szkód powstałych w danych znajdujących się wyłącznie w jednostce centralnej sprzętu elektronicznego,
   4) danych zapisanych za pomocą nielicencjonowanego oprogramowania,
   5) szkód w wyniku niewłaściwego przechowywania.
5. PROAMA nie odpowiada również za szkody określone w Klauzulach dodatkowych nr 1–3, jeżeli zakres ubezpieczenia nie został o nie rozszerzony.

§ 46. Klauzule dodatkowe

1. Przedmiot i zakres ubezpieczenia oraz inne postanowienia umowy ubezpieczenia mogą zostać zmienione poniższymi Klauzulami dodatkowymi.
2. Limity odpowiedzialności oraz franszyzy mające zastosowanie do Klauzul dodatkowych są wskazane w polisie ubezpieczeniowej.
3. W zakresie, w jakim postanowienia tych Klauzul nie stanowią wyraźnie inaczej, stosuje się postanowienia pozostałych paragrafów niniejszego Rozdziału, w szczególności wyłączenia odpowiedzialności PROAMA.

Klauzula nr 1. Ubezpieczenie powodzi

1. Zakres umowy ubezpieczenia zostaje rozszerzony o ryzyko *powodzi*.
2. Ochrona ubezpieczeniowa rozpoczyna się po upływie 30 dni od dnia zawarcia umowy ubezpieczenia, jednakże nie dotyczy to umowy ubezpieczenia zawartej na podstawie oferty złożonej Ubezpieczającemu przez PROAMA, w której okres ubezpieczenia rozpoczyna się z dniem następującym po dniu zakończenia okresu ochrony przewidzianej w poprzedniej umowie ubezpieczenia i która została zawarta na rachunek tego samego Ubezpieczonego oraz obejmuje to samo miejsce ubezpieczenia co poprzednia umowa ubezpieczenia.

Klauzula nr 2. Ubezpieczenie sprzętu na stałe zainstalowanego w pojazdach

1. Przedmiotem ubezpieczenia jest sprzęt elektroniczny na stałe zainstalowany w pojazdach samochodowych.
2. Szkody powstałe wskutek *kradzieży z włamaniem* z pojazdu są objęte ubezpieczeniem pod warunkiem, że:
   1) pojazd ten posiada twardy dach (jednolita sztywna konstrukcja),
   2) pojazd jest wyposażony w sprawny alarm antywłamaniowy,
   3) po zaparkowaniu pojazd został prawidłowo zamknięty na zamek, alarm antywłamaniowy został uruchomiony, wszystkie okna i inne otwory pozwalające na dostęp do wnętrza pojazdu zostały prawidłowo zamknięte,
   4) sprzęt pozostawiony w pojeździe nie jest widoczny z zewnątrz,
   5) w godzinach 22.00 – 6.00 pojazd pozostawiony bez opieki osoby dokonującej przewozu zaparkowany jest:
      a) na parkingu strzeżonym – placu strzeżonym, znajdującym się pod stałym dozorem osób profesjonalnie zajmujących się ochroną mienia; teren parkingu musi być ogrodzony i oświetlony w porze nocnej, a wjazd na teren parkingu strzeżonego musi być zabezpieczony w sposób uniemożliwiający wjazd lub wyjazd pojazdem mechanicznym przez osobę nieupoważnioną,
      b) w garażu zamkniętym na co najmniej dwa *zamki wielozastawkowe* lub kłódki lub zdalnie sterowaną automatyczną bramę garażową,
   6) kierujący pojazdem w przypadku oddalenia się od pojazdu zabrał z pojazdu kluczyki, karty kodów dostępu i piloty, niezależnie od odległości i czasu na jaki się oddalił.
3. Ochroną ubezpieczeniową nie są objęte szkody:
   1) powstałe wskutek wypadku pojazdu, jeżeli wypadek ten został spowodowany złym stanem technicznym pojazdu,
   2) objęte ubezpieczeniem autocasco pojazdu albo odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego.

Klauzula nr 3. Rozszerzenie zakresu terytorialnego ubezpieczenia

Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o szkody w przenośnym sprzęcie elektronicznym powstałe na terenie państw Unii Europejskiej oraz Szwajcarii, Islandii, Norwegii, Andory, Lichtensteinu, Monako, Watykanu i San Marino.

Sekcja VI. Ubezpieczenie budowy

§ 47. Przedmiot ubezpieczenia

Przedmiotem ubezpieczenia są wskazane w polisie ubezpieczeniowej *budynki*, *lokale* lub *budowle* w trakcie *budowy* oraz znajdujące się w nich *materiały budowlane*, pod warunkiem udokumentowania ich zakupu rachunkami lub fakturami.

§ 48. Zakres ubezpieczenia

1. Ochroną ubezpieczeniową są objęte szkody polegające na uszkodzeniu, zniszczeniu lub utracie ubezpieczonego mienia wskutek następujących zdarzeń losowych: *pożaru, eksplozji, uderzenia pioruna, upadku statku powietrznego, dymu i sadzy, deszczu nawalnego, gradu, huraganu, trzęsienia ziemi, uderzenia pojazdu, upadku drzew i masztów* oraz *huku ponaddźwiękowego*.
2. *Materiały budowlane* znajdujące się w *budynkach* lub *lokalach* w trakcie *budowy* mogą być objęte ochroną ubezpieczeniową również od ryzyka *kradzieży z włamaniem* oraz *rabunku* pod warunkiem, że te *budynki* lub *lokale* są zabezpieczone zgodnie z zasadami określonymi w niniejszym Rozdziale.

§ 49. Limit odpowiedzialności

W przypadku *materiałów budowlanych* znajdujących się w *budynkach* albo *lokalach* w trakcie *budowy*, które nie zostały jeszcze zamontowane lub zainstalowane na stałe obowiązuje limit 10% sumy ubezpieczenia ustalonej odpowiednio dla tego *budynku* albo *lokalu*.

§ 50. Zabezpieczenie *budynków*, *lokali* i *budowli* w trakcie *budowy*

1. Teren *budowy* powinien być w całości ogrodzony parkanem, siatką drucianą lub płotem o wysokości co najmniej 160 cm., przy czym ogrodzenie nie może być w jakikolwiek sposób uszkodzone, przerwane lub niepełne, a brama na teren, na którym przechowywane jest mienie powinna być zamykana na co najmniej jeden *zamek wielozastawkowy* lub kłódkę posiadającą certyfikat zgodności z PN-EN 12320:2002 co najmniej 2 klasy.
2. W przypadku objęcia ochroną ubezpieczeniową *materiałów budowlanych* od ryzyka *kradzieży z włamaniem* oraz *rabunku*, teren *budowy* powinien być dodatkowo oświetlony w porze nocnej i znajdować się pod stałym dozorem, a *budynek* lub *lokal*, w którym się one znajdują powinien osiągnąć stan surowy zamknięty (tj. posiadać ściany, strop, okna i drzwi zewnętrzne), przy czym drzwi i okna tego *budynku* lub *lokalu* powinny spełniać minimalne wymagania dotyczące zasad zabezpieczenia mienia, określone w niniejszym Rozdziale.

§ 51. Wyłączenia odpowiedzialności

PROAMA nie odpowiada za szkody powstałe wskutek *powodzi*, jeżeli zakres ubezpieczenia nie został o nią rozszerzony.

§ 52. Klauzula dodatkowa – Ubezpieczenie powodzi

1. Zakres ubezpieczenia może zostać rozszerzony o ryzyko *powodzi*.
2. Ochrona ubezpieczeniowa rozpoczyna się po upływie 30 dni od dnia zawarcia umowy ubezpieczenia, jednakże nie dotyczy to umowy ubezpieczenia zawartej na podstawie oferty złożonej Ubezpieczającemu przez PROAMA, w której okres ubezpieczenia rozpoczyna się w dniu następującym pod dniu zakończenia okresu ochrony przewidzianej w poprzedniej umowie ubezpieczenia i która została zawarta na rachunek tego samego Ubezpieczonego oraz obejmuje to samo miejsce ubezpieczenia co poprzednia umowa ubezpieczenia.
3. Limity odpowiedzialności oraz franszyza mające zastosowanie do Klauzuli dodatkowej są wskazane w polisie ubezpieczeniowej.
4. W zakresie, w jakim postanowienia tej Klauzuli nie stanowią wyraźnie inaczej, stosuje się postanowienia pozostałych paragrafów niniejszego Rozdziału, w szczególności wyłączenia odpowiedzialności PROAMA.

Rozdział III. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej

§ 53. Przedmiot ubezpieczenia

Przedmiotem ubezpieczenia jest odpowiedzialność cywilna wskazanego w umowie ubezpieczenia Ubezpieczonego za wyrządzone *osobom trzecim szkody*, za które ponosi on odpowiedzialność zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

§ 54. Zakres ubezpieczenia

Umowa ubezpieczenia może być zawarta w zakresie pełnym lub ograniczonym:

1) **Zakres pełny** obejmuje odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody* wyrządzone w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej wskazanej w umowie ubezpieczenia oraz użytkowaniem mienia służącego do jej prowadzenia,
2) **Zakres ograniczony** obejmuje odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody* wyrządzone w związku z użytkowaniem mienia służącego do prowadzenia działalności gospodarczej przez Ubezpieczonego, z wyłączeniem *szkód* wyrządzonych w związku z posiadaniem lub użytkowaniem sprzętu medycznego lub rehabilitacyjnego.

§ 55. Czasowy zakres ochrony ubezpieczeniowej

Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje szkody będące następstwem działania lub zaniechania Ubezpieczonego, które miało miejsce w czasie udzielania przez PROAMA ochrony ubezpieczeniowej (zdarzenie ubezpieczeniowe), przy czym wszystkie szkody będące następstwem tego samego zdarzenia, albo wynikające z tej samej przyczyny, niezależnie od liczby osób poszkodowanych, uważa się za jedno zdarzenie i przyjmuje się, że miało ono miejsce w chwili powstania pierwszej szkody.

§ 56. Terytorialny zakres ochrony ubezpieczeniowej

Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje zdarzenia ubezpieczeniowe zaistniałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a ponadto powstałe za granicą w związku z podróżami służbowymi *pracowników* Ubezpieczonego, z wyłączeniem zdarzeń, które miały miejsce na terytorium Stanów Zjednoczonych Ameryki, Kanady, Australii oraz Japonii.

§ 57. Suma gwarancyjna i limity odpowiedzialności

Suma gwarancyjna oraz limity odpowiedzialności dotyczą jednego i wszystkich zdarzeń ubezpieczeniowych w okresie ubezpieczenia, bez względu na liczbę poszkodowanych, o ile nie umówiono się inaczej.

§ 58. Wyłączenia odpowiedzialności

1. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje odpowiedzialności cywilnej Ubezpieczonego za *szkody*:
   1) za które Ubezpieczony jest odpowiedzialny wskutek umownego przejęcia odpowiedzialności cywilnej *osoby trzeciej* albo wskutek rozszerzenia zakresu własnej odpowiedzialności cywilnej wynikającej z obowiązujących przepisów prawa,
   2) wyrządzone *osobom bliskim* Ubezpieczonego, będącego osobą fizyczną albo pozostającym z nim we wspólnym gospodarstwie domowym, chyba że osoba bliska lub pozostająca w nim w gospodarstwie domowym jest *pracownikiem* Ubezpieczonego i umówiono się inaczej,
   3) polegające na wystąpieniu *czystych strat finansowych*,
   4) powstałe w związku z naruszeniem praw autorskich, patentów, znaków towarowych i nazw fabrycznych,
   5) w *wartościach pieniężnych*, dokumentach, planach, zbiorach, archiwalnych, filatelistycznych, numizmatycznych albo dziełach sztuki, o ile nie umówiono się inaczej,
   6) w pojazdach mechanicznych stanowiących własność *pracowników* Ubezpieczonego lub ich *osób bliskich*,
   7) wynikłe z zagrzybienia, powolnego działania hałasu, wibracji, temperatury, wody, gazów, pyłów, bakterii, wirusów; za działanie powolne uznaje się takie działanie wymienionych czynników, które wpływa na otoczenie w sposób ciągły, prowadząc do szkody, której nie można przypisać cechy nagłej i niespodziewanej,
   8) pokrywane na podstawie prawa geologicznego i górniczego,
   9) powstałe bezpośrednio lub pośrednio z wydobywania, przetwarzania, produkcji, dystrybucji, przechowywania azbestu lub *produktów* zawierających azbest albo wynikłe z używania *produktów* wykonanych całkowicie lub częściowo z azbestu,
   10) powstałe w wyniku pobicia, bójki lub rozboju,
   11) pokrywane na podstawie gwarancji lub rękojmi za wady lub przepisów o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej,
   12) w przypadku *produktu*:
      a) wyrządzone przez *produkt* niespełniający norm, nieposiadający ważnego atestu, certyfikatu, aprobaty technicznej lub innego zezwolenia wymaganych przez prawo obowiązujące w kraju, w którym wprowadzono go do obrotu,
      b) stanowiące koszty poniesione w związku z wycofaniem wadliwego *produktu* z rynku,
      c) powstałe wskutek bezpośredniego lub pośredniego oddziaływania wyrobów tytoniowych,
      d) wyrządzone przez *produkt* zawierający ludzką krew, osocze, substancje krwiopochodne pochodzenia ludzkiego, *produkt* zmodyfikowany genetycznie, *produkt* zawierający silikon wykorzystywany do celów medycznych,
   13) wyrządzone przez formaldehyd lub dioksyny,
   14) powstałe w wyniku uszkodzenia kodu genetycznego,
   15) wynikłe ze zużycia rzeczy w trakcie ich użytkowania,
   16) wyrządzone błędami w sztuce lekarskiej oraz wadliwością wykonanych świadczeń medycznych,
   17) powstałe wskutek osiadania, *zapadania się ziemi, osuwania się ziemi*, zalania przez wody stojące lub płynące,
   18) w gruntach użytkowanych na podstawie umowy najmu, dzierżawy, leasingu, użyczenia albo innego stosunku prawnego o podobnym charakterze,
   19) wyrządzone przez rzeczy przeznaczone do użytku w lotnictwie lub zastosowania na statkach powietrznych,
   20) wyrządzone przez wszelkiego rodzaju złośliwe oprogramowanie komputerowe lub innego rodzaju programy zakłócające prace jakiegokolwiek programu, komputera, sieci, telefonu, niezależnie od przyczyn ich pojawienia się, w tym związanych z Internetem lub korzystaniem z Internetu;
   21) spowodowane składowaniem odpadów.
2. Ochrona ubezpieczeniowa nie pokrywa grzywien, nawiązek i kar umownych, administracyjnych lub sądowych oraz innych kar o charakterze pieniężnym nałożonych na Ubezpieczonego.
3. PROAMA nie odpowiada za *szkody*:
   1) objęte odpowiedzialnością Ubezpieczonego, która powinna być ubezpieczona w ramach systemu ubezpieczeń obowiązkowych,
   2) powstałe wskutek uchybień w wykonywaniu czynności zawodowych, których wykonywanie wymaga posiadania odpowiednich uprawnień,
   3) związane z użytkowaniem statków oraz urządzeń latających i pływających,
   4) w przedmiocie prac ładunkowych oraz w ładunku, wynikłe z niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przewozu lub spedycji,
   5) wyrządzone w związku z wykonywaniem czynności życia prywatnego,
   6) wyrządzone w związku z prowadzeniem działalności innej niż określona w umowie ubezpieczenia.

§ 59. Wyłączenia odpowiedzialności, które mogą być objęte ochroną ubezpieczeniową

O ile nie umówiono się inaczej ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje odpowiedzialności cywilnej Ubezpieczonego:

1) za *szkody* powstałe w związku z wprowadzeniem przez Ubezpieczonego *produktu* do obrotu,
2) za *szkody* poniesione przez producenta *produktu* finalnego wskutek wadliwości *produktów* dostarczonych przez Ubezpieczonego,
3) *szkody* poniesione przez użytkownika maszyn lub urządzeń wyprodukowanych, naprawionych, dostarczonych lub konserwowanych przez Ubezpieczonego, powstałe wskutek wadliwości rzeczy wytworzonych lub poddanych obróbce z użyciem tych maszyn lub urządzeń,
4) za *szkody* wynikające z wypadków przy pracy w rozumieniu obowiązujących przepisów prawa wyrządzone *pracownikom* Ubezpieczonego,
5) za *szkody* polegające na uszkodzeniu lub zniszczeniu nieruchomości oddanych w użytkowanie Ubezpieczonego na podstawie umowy najmu, dzierżawy, leasingu, użyczenia albo innego stosunku prawnego o podobnym charakterze,
6) za *szkody* polegające na uszkodzeniu lub zniszczeniu rzeczy ruchomych oddanych w użytkowanie Ubezpieczonego na podstawie umowy najmu, dzierżawy, leasingu, użyczenia albo innego stosunku prawnego o podobnym charakterze,
7) za *szkody* w rzeczach stanowiących przedmiot obróbki, czyszczenia, naprawy, serwisu, pakowania lub innych czynności wykonywanych w ramach usług świadczonych przez Ubezpieczonego, które powstały w trakcie ich wykonywania,
8) za *szkody* w rzeczach ruchomych *osób trzecich* znajdujących się w pieczy, pod dozorem lub kontrolą Ubezpieczonego, polegające na ich utracie, zniszczeniu lub uszkodzeniu w wyniku *kradzieży z włamaniem* lub *rabunku*,
9) za *szkody* powstałe wskutek uwolnienia się jakichkolwiek substancji niebezpiecznych mogących spowodować skażenie lub zanieczyszczenie ziemi, atmosfery lub jakiegokolwiek strumienia, rzeki, kanału czy zbiornika wodnego oraz koszty usunięcia, neutralizacji lub oczyszczenia gleby z substancji niebezpiecznych,
10) za *szkody* powstałe poza terytorium Rzeczpospolitej Polskiej,
11) za *szkody* powstałe w związku z przeniesieniem chorób zakaźnych, zakażeń oraz spowodowane przez wirus HIV,
12) za *szkody* powstałe w związku z posiadaniem, kierowaniem, używaniem lub uruchamianiem pojazdów mechanicznych nie podlegających obowiązkowi ubezpieczenia,
13) za *szkody* wyrządzone w związku z wykonywaniem usług budowlano-montażowych oraz *szkody* wyrządzone w związku z pracami wyburzeniowymi lub rozbiórkowymi,
14) za *szkody* wyrządzone uczestnikom imprezy powstałe w związku ze zorganizowaniem przez Ubezpieczonego imprezy,
15) za *szkody* wyrządzone w ramach realizacji umów z Narodowym Funduszem Zdrowia czynności z zakresu zaopatrzenia w środki pomocnicze i wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi,
16) za *szkody* wyrządzone przez aptekarzy lub farmaceutów powstałe w związku z prowadzeniem apteki,
17) za *szkody* wyrządzone przez członków zarządu wspólnoty lub spółdzielni mieszkaniowej, członków rady nadzorczej lub prokurentów spółdzielni mieszkaniowej tej wspólnocie lub spółdzielni mieszkaniowej,
18) za *szkody* wyrządzone przez członków wspólnoty lub spółdzielni mieszkaniowej w związku z posiadaniem przez nich *lokali* mieszkalnych,
19) za *szkody* wyrządzone w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej w zakresie usług pomocy drogowej.

§ 60. Ustalenie zasadności i wysokości odszkodowania

1. Odszkodowanie ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej Ubezpieczonego do wysokości sumy gwarancyjnej oraz limitów odpowiedzialności, jeżeli takie mają zastosowanie.
2. PROAMA wypłaca odszkodowanie na podstawie uznania roszczenia, ugody lub prawomocnego orzeczenia sądu.

§ 61. Zwrot kosztów

1. PROAMA, oprócz wypłaty odszkodowania, w granicach odpowiednio sumy gwarancyjnej oraz limitów odpowiedzialności, jeżeli mają zastosowanie, zwróci również udokumentowane i uzasadnione okolicznościami danego zdarzenia koszty działań podjętych w celu zmniejszenia szkody lub zabezpieczenia mienia bezpośrednio zagrożonego szkodą, jeżeli środki te były celowe, chociażby okazały się bezskuteczne.
2. PROAMA pokrywa także:
   1) koszty wynagrodzenia rzeczoznawców powołanych za zgodą PROAMA w celu wyjaśnienia okoliczności powstania szkody,
   2) koszty udziału Ubezpieczonego lub innych osób objętych ochroną ubezpieczeniową w procesie cywilnym jako strony pozwanej, prowadzonym na polecenie PROAMA lub za jej zgodą,

   ponad sumę gwarancyjną i limity odpowiedzialności, z zastrzeżeniem, że jeżeli łączna wysokość roszczeń wynikających z danego zdarzenia ubezpieczeniowego jest wyższa niż suma gwarancyjna, PROAMA pokrywa te koszty w takiej proporcji, w jakiej pozostaje suma gwarancyjna do wysokości roszczeń.

§ 62. Klauzule dodatkowe

1. Przedmiot i zakres ubezpieczenia oraz inne postanowienia umowy ubezpieczenia mogą zostać zmienione poniższymi Klauzulami dodatkowymi.
2. Limity odpowiedzialności oraz franszyzy mające zastosowanie do Klauzul dodatkowych są wskazane w polisie ubezpieczeniowej.
3. W zakresie, w jakim postanowienia tych Klauzul nie stanowią wyraźnie inaczej, stosuje się postanowienia pozostałych paragrafów niniejszego Rozdziału, w szczególności wyłączenia odpowiedzialności PROAMA.

Klauzula nr 1. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej za produkt

1. Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o *szkody* powstałe w związku z wprowadzeniem przez Ubezpieczonego *produktu* do obrotu w czasie udzielania mu ochrony ubezpieczeniowej przez PROAMA, przy czym wyłączenia odpowiedzialności PROAMA określone w § 58 mają w pełni zastosowanie.
2. Za datę wprowadzenia *produktu* do obrotu uważa się datę, w której Ubezpieczony przeniósł posiadanie *produktu* na rzecz *osoby trzeciej*.
3. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje również *szkody* powstałe poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem terytorium Stanów Zjednoczonych Ameryki, Kanady, Australii oraz Japonii, jeżeli *produkt* został wprowadzony do obrotu przez Ubezpieczonego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a Ubezpieczony nie miał świadomości, iż *produkt* znajdzie się poza jej granicami.
4. Świadomość Ubezpieczonego wprowadzenia do obrotu wadliwego *produktu* uważa się za równoznaczne z winą umyślną i wyłącza odpowiedzialność PROAMA.

Klauzula nr 2. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej za szkody poniesione przez producenta produktu finalnego wskutek wadliwości produktów dostarczonych przez Ubezpieczonego

1. Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody* poniesione przez producenta *produktu* finalnego wskutek wadliwości *produktów* dostarczonych przez Ubezpieczonego, polegające na:
   1) uszczerbku majątkowym będącym następstwem zniszczenia lub uszkodzenia rzeczy producenta *produktu* finalnego zmieszanych lub połączonych z wadliwymi *produktami* dostarczonymi przez Ubezpieczonego, z wyłączeniem kwoty odpowiadającej cenie dostarczonych przez Ubezpieczonego *produktów*,
   2) poniesieniu kosztów produkcji wyrobu finalnego, z wyłączeniem kwoty odpowiadającej cenie dostarczonych przez Ubezpieczonego *produktów*,
   3) poniesieniu dodatkowych kosztów na usunięcie szkód w *produkcie* finalnym lub doprowadzenie go do stanu odpowiadającego wymogom prawnym lub rynkowym, z wyłączeniem kwoty wynikającej ze stosunku ceny dostarczonych przez Ubezpieczonego *produktów* do ceny sprzedaży *produktu* finalnego,
   4) zmniejszeniu przychodów producenta *produktu* finalnego wskutek konieczności obniżenia ceny przerobionego *produktu* finalnego, z wyłączeniem kwoty odpowiadającej stosunkowi ceny zapłaconej za dostarczony przez Ubezpieczonego *produkt* do ceny, za którą przerobiony *produkt* mógłby być sprzedany, gdyby *produkt* dostarczony przez Ubezpieczonego nie był wadliwy,

   z zastrzeżeniem, że PROAMA wypłaci poszkodowanemu wyłącznie jedno z odszkodowań wskazanych w pkt 2 i pkt 4.
2. Jeżeli okaże się, że możliwe jest doprowadzenie przerobionego *produktu* finalnego do stanu umożliwiającego jego sprzedaż, w następstwie ekonomicznie uzasadnionego procesu naprawczego, PROAMA pokryje koszty takiego procesu, przy czym z kwoty odszkodowania potrąci kwotę odpowiadającą stosunkowi ceny zapłaconej za dostarczony przez Ubezpieczonego *produkt* do ceny, za którą przerobiony *produkt* może być sprzedany.
3. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje szkód wskazanych w § 58 oraz:
   1) wynikłych z opóźnień jakiegokolwiek rodzaju,
   2) polegających na nieuzyskaniu spodziewanego zysku,
   3) polegających na konieczności poniesienia kosztów usunięcia lub demontażu i zastąpienia lub montażu wadliwej rzeczy przez rzecz wolną od wad,
   4) polegających na jakichkolwiek stratach pośrednich innych od wyraźnie objętych ochroną ubezpieczeniową.

Klauzula nr 3. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej za szkody poniesione przez użytkownika maszyn lub urządzeń wyprodukowanych, naprawionych, dostarczonych lub konserwowanych przez Ubezpieczonego, powstałe wskutek wadliwości rzeczy wytworzonych lub poddanych obróbce z użyciem tych maszyn lub urządzeń

1. Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o *szkody* poniesione przez użytkownika maszyn lub urządzeń wyprodukowanych, naprawionych, dostarczonych lub konserwowanych przez Ubezpieczonego, powstałe wskutek wadliwości rzeczy wytworzonych lub poddanych obróbce z użyciem tych maszyn lub urządzeń polegające na:
   1) zniszczeniu lub uszkodzeniu *produktów* wytworzonych lub poddanych obróbce z użyciem tych maszyn lub urządzeń,
   2) nakładach i wydatkach na produkcję lub obróbkę, straconych w związku z wadliwością tych maszyn lub urządzeń,
   3) dodatkowych wydatkach poniesionych na usunięcie wad albo szkód w *produktach* wytworzonych lub poddanych obróbce z użyciem tych maszyn lub urządzeń, w celu doprowadzenia ich do stanu odpowiadającego wymogom prawnym lub rynkowym.
2. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje szkód wskazanych w § 58 oraz:
   1) wynikłych z opóźnień jakiegokolwiek rodzaju,
   2) polegających na nieuzyskaniu spodziewanego zysku,
   3) polegających na konieczności poniesienia kosztów na usunięcie i zastąpienie wadliwej rzeczy przez rzecz wolną od wad,
   4) polegających na jakichkolwiek stratach pośrednich innych od wyraźnie objętych ochroną ubezpieczeniową.

Klauzula nr 4. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej pracodawcy

Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody* wynikające z wypadków przy pracy w rozumieniu obowiązujących przepisów prawa wyrządzone *pracownikom* Ubezpieczonego, z wyłączeniem:

1) *szkód* powstałych wskutek stanów chorobowych nie wynikających z wypadków przy pracy,
2) świadczeń przysługujących poszkodowanym na podstawie obowiązujących przepisów prawa z tytułu wypadków przy pracy,
3) *szkód* w *wartościach pieniężnych* i pojazdach mechanicznych,
4) *szkód* wynikających z roszczeń regresowych jakiejkolwiek instytucji zobowiązanej do wypłaty świadczeń z tytułu wypadku przy pracy oraz świadczeń przysługujących poszkodowanemu na podstawie obowiązujących przepisów o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy.

Klauzula nr 5. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej najemcy nieruchomości

Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody rzeczowe* polegające na uszkodzeniu lub zniszczeniu nieruchomości oddanych w użytkowanie Ubezpieczonego na podstawie umowy najmu, dzierżawy, leasingu, użyczenia albo innego stosunku prawnego o podobnym charakterze, z wyłączeniem:

1) szkód w gruntach,
2) szkód wynikłych ze zużycia mienia w trakcie jego użytkowania,
3) szkód powstałych w następstwie prac budowlano-montażowych lub remontowych, za wyjątkiem napraw koniecznych, do których zobowiązany jest Ubezpieczony na podstawie obowiązujących przepisów prawa.

Klauzula nr 6. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej najemcy ruchomości

Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody* rzeczowe polegające na uszkodzeniu lub zniszczeniu rzeczy ruchomych oddanych w użytkowanie Ubezpieczonego na podstawie umowy najmu, dzierżawy, leasingu, użyczenia albo innego stosunku prawnego o podobnym charakterze, z wyjątkiem:

1) *szkód* w przedmiotach ze szkła, ceramiki, terakoty lub tworzyw sztucznych, chyba że stanowią część składową rzeczy,
2) *szkód* wynikłych ze zużycia rzeczy w trakcie ich użytkowania,
3) *szkód* wynikłych z korzystania z rzeczy niezgodnie z jej przeznaczeniem,
4) *szkód* powstałych w następstwie prac budowlano-montażowych lub remontowych, za wyjątkiem napraw koniecznych, do których dokonania Ubezpieczony jest zobowiązany na podstawie obowiązujących przepisów prawa,
5) *szkód* w pojazdach mechanicznych, ich wyposażeniu i rzeczach pozostawionych w tych pojazdach.

Klauzula nr 7. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej w rzeczach stanowiących przedmiot obróbki, czyszczenia, naprawy lub serwisu

1. Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody rzeczowe* w rzeczach stanowiących przedmiot obróbki, czyszczenia, naprawy, serwisu, pakowania lub innych czynności wykonywanych w ramach usług świadczonych przez Ubezpieczonego, które powstały w trakcie ich wykonywania, z wyłączeniem szkód:
   1) w rzeczach, z których Ubezpieczony korzystał na podstawie umowy najmu, dzierżawy, użyczenia, leasingu lub innego stosunku prawnego o podobnym charakterze,
   2) polegających na utracie rzeczy, niewynikającej z jej zniszczenia lub uszkodzenia,
   3) w *wartościach pieniężnych* i dziełach sztuki, zbiorach archiwalnych lub kolekcjonerskich,
   4) wyrządzonych w związku z przeprowadzaniem jazd próbnych powyżej 10 km od miejsca wykonywania usługi,
   5) w związku ze świadczeniem usług autoholowania i pomocy drogowej.
2. Odpowiedzialność PROAMA rozpoczyna się w chwili przyjęcia rzeczy przez Ubezpieczonego i trwa aż do chwili jej wydania *osobie trzeciej*.
3. PROAMA pokryje również koszty wynikające z utraty, zniszczenia lub zaginięcia dokumentów powierzonych Ubezpieczonemu w związku z prowadzoną przez niego działalnością, przy czym odszkodowanie w tym zakresie pokrywa jedynie faktyczne koszty odtworzenia dokumentów oraz nie są objęte ochroną ubezpieczeniową inne szkody i straty, będące następstwem utraty, zniszczenia lub zagubienia dokumentów, w szczególności roszczenia *osób trzecich* wynikające z tego powodu, a także utracone korzyści.

Klauzula nr 8. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej za szkody w rzeczach ruchomych osób trzecich przyjętych na przechowanie przez Ubezpieczonego oraz znajdujących się na parkingu strzeżonym

1. Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody rzeczowe* w rzeczach ruchomych *osób trzecich* przyjętych na przechowanie przez Ubezpieczonego, polegające na ich utracie, zniszczeniu lub uszkodzeniu w wyniku *kradzieży z włamaniem* lub *rabunku*, z wyjątkiem szkód:
   1) w *wartościach pieniężnych* i dziełach sztuki, zbiorach archiwalnych lub kolekcjonerskich oraz dokumentach,
   2) wynikające z *kradzieży* rzeczy, w której udowodniono uczestnictwo, współuczestnictwo lub współdziałanie *pracownika* Ubezpieczonego lub jego *podwykonawcy*,
   3) w rzeczach stanowiących przedmiot obróbki, naprawy, serwisu, pakowania lub innych czynności, powstałe w trakcie ich wykonywania.

2. *Szkody* w pojazdach mechanicznych znajdujących się w pieczy, pod dozorem lub kontrolą Ubezpieczonego oraz w ich wyposażeniu, są objęte ochroną ubezpieczeniową pod warunkiem, że pojazdy są przechowywane na ogrodzonym, oświetlonym w nocy i strzeżonym całodobowo parkingu, zabezpieczonym szlabanem, bramą lub innym zabezpieczeniem, z którego wyjazd pojazdem mechanicznym przez osobę nieuprawnioną jest niemożliwy. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje rzeczy pozostawionych w pojazdach mechanicznych.

Klauzula nr 9. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej za szkody wynikające z uwolnienia się substancji niebezpiecznych

1. Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody* powstałe wskutek uwolnienia się jakichkolwiek substancji niebezpiecznych mogących spowodować skażenie lub zanieczyszczenie powietrza, wody lub gruntu oraz koszty usunięcia, neutralizacji lub oczyszczenia gleby z substancji niebezpiecznych poniesione przez *osobę trzecią*, o ile spełnione są łącznie poniższe warunki:
   1) uwolnienie się substancji niebezpiecznych (rozlanie, wyciek, wypompowanie, wylanie, emisję, opróżnienie, wtłoczenie, wyrzucenie lub usunięcie, wydzielenie, rozrzucenie, wydobycie się) ma charakter zdarzenia nagłego, niemożliwego do przewidzenia i niemożliwego do zapobieżenia przy zachowaniu przez Ubezpieczonego należytej staranności w prowadzeniu przedsiębiorstwa,
   2) początek uwalniania się substancji niebezpiecznych ma miejsce w okresie udzielania ochrony ubezpieczeniowej przez PROAMA,
   3) fakt uwolnienia się substancji niebezpiecznych ujawnił się Ubezpieczonemu lub *osobom trzecim* w ciągu 72 godzin od chwili rozpoczęcia się tego uwalniania,
   4) *szkoda*, będąca skutkiem uwolnienia się substancji niebezpiecznych, ujawniła się w ciągu 72 godzin od chwili rozpoczęcia się tego uwalniania;
   5) zgłoszenie szkody nastąpiło niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 30 dni od chwili rozpoczęcia uwalniania się substancji niebezpiecznych. W przypadku niedotrzymania tego terminu z winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa PROAMA może zmniejszyć odszkodowanie w takim stopniu, w jakim niedotrzymanie terminu przyczyniło się do zwiększenia szkody lub uniemożliwiło ustalenie okoliczności i skutków zdarzenia.
2. Przez substancje niebezpieczne rozumie się stałe, ciekłe, gazowe, termiczne środki drażniące lub zanieczyszczające, w szczególności: dymy, wyziewy, sadze, opary, kwasy, zasady, chemikalia, odpady lub inne środki drażniące.
3. PROAMA nie ponosi odpowiedzialności za *szkody*:
   1) w postaci kosztów usuwania substancji niebezpiecznych z nieruchomości, która jest własnością Ubezpieczonego lub znajduje się w jego posiadaniu na podstawie umowy najmu, dzierżawy, użyczenia, leasingu lub innego stosunku prawnego o podobnym charakterze,
   2) w postaci kosztów badania, monitorowania lub kontroli zanieczyszczenia środowiska i substancji szkodliwych dla środowiska,
   3) spowodowane działaniami podziemnymi i z powodu naruszenia, uszkodzenia lub zniszczenia substancji podziemnych (np. ropy naftowej, gazu),
   4) wyrządzone w związku z transportem wykonywanym poza terenem przedsiębiorstwa Ubezpieczonego (w tym w związku z załadunkiem, przeładunkiem lub rozładunkiem),
   5) wynikające z funkcjonowania urządzeń, obiektów lub instalacji do ostatecznego składowania odpadów,
   6) za które Ubezpieczony ponosi odpowiedzialność na podstawie przepisów ustawy z 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie.

Klauzula nr 10. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody* powstałe poza terytorium Rzeczpospolitej Polskiej, z wyłączeniem szkód powstałych na terytorium Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, Kanady, Nowej Zelandii, Australii i Japonii.

Klauzula nr 11. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej za szkody wynikające z przeniesienia chorób zakaźnych, zakażeń oraz wirus HIV

Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody* powstałe w związku z przeniesieniem chorób zakaźnych, zakażeń oraz spowodowane przez wirus HIV, z wyjątkiem *szkód*:
1) powstałych w wyniku nieprzestrzegania przez Ubezpieczonego wymogów higieniczno-sanitarnych lub procedur w zakresie zapobiegania chorobom zakaźnym i zakażeniom, przewidzianych przepisami prawa dla działalności gospodarczej prowadzonej przez Ubezpieczonego,
2) spowodowanych przeniesieniem choroby Creutzfeldta-Jakoba lub innych encefalopatii gąbczastych.

Klauzula nr 12. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przez pojazdy nie podlegające obowiązkowi ubezpieczenia

Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody* powstałe w związku z posiadaniem, kierowaniem, używaniem lub uruchamianiem pojazdów mechanicznych nie podlegających obowiązkowi ubezpieczenia, z wyjątkiem *szkód*:
1) powstałych w związku z posiadaniem, kierowaniem, używaniem lub uruchamianiem taboru kolejowego, tramwajów lub quadów,
2) spowodowanych przez kierowcę pojazdu nie posiadającego w chwili wyrządzenia *szkody* wymaganych uprawnień do jego prowadzenia.

Klauzula nr 13. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej z tytułu wykonywania usług budowlano-montażowych

1. Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody* wyrządzone w związku z wykonywaniem usług budowlano-montażowych, w tym szkody rzeczowe w instalacjach i urządzeniach podziemnych.
2. PROAMA nie ponosi odpowiedzialności za *szkody*:
   1) powstałe w wyniku prowadzenia prac budowlano-montażowych bez wymaganych zezwoleń lub obsługiwania sprzętu przez pracowników nie posiadających stosownych uprawnień,
   2) wynikające z braku lub niewłaściwego zabezpieczenia wykonywanych prac,
   3) wynikające z nieprzestrzegania przepisów prawa, w tym przepisów techniczno-budowlanych, przepisów BHP, przepisów przeciwpożarowych, zasad wiedzy technicznej oraz wykonywania robót niezgodnie z dokumentacją techniczno-rozruchową,
   4) powstałe w związku z pracami wyburzeniowymi lub rozbiórkowymi.

Klauzula nr 14. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej organizatora imprezy

1. Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody* wyrządzone uczestnikom imprezy powstałe w związku ze zorganizowaniem przez Ubezpieczonego imprezy, nie mającej charakteru imprezy masowej podlegającej obowiązkowemu ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej na podstawie obowiązujących przepisów prawa.
2. Uczestnikiem imprezy jest osoba fizyczna znajdująca się w czasie trwania imprezy na terenie, na którym jest ona przeprowadzana, w charakterze widza, wykonawcy, zawodnika, obsługi techniczno–administracyjnej, a także osoba świadcząca usługi dodatkowe w czasie trwania imprezy.
3. PROAMA nie ponosi odpowiedzialności za *szkody*:
   1) poniesione przez Policję, Państwową Straż Pożarną lub inną jednostkę ochrony przeciwpożarowej, agencję ochrony, służbę zdrowia oraz pracowników tych podmiotów, jak również wyrządzone przez te podmioty w związku z działaniem w miejscu i w związku z imprezą,
   2) powstałe w wyniku przeprowadzonego pokazu sztucznych ogni,
   3) powstałe w pojazdach oraz w rzeczach w nich pozostawionych,
   4) powstałe wskutek niedopełnienia przez Ubezpieczonego obowiązków przeprowadzenia imprezy zgodnie z przepisami dotyczącymi ochrony życia i zdrowia, w tym przepisami o ochronie przeciwpożarowej i o dozorze technicznym.

Klauzula nr 15. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej świadczeniodawcy nie będącego podmiotem leczniczym

1. Ochroną ubezpieczeniowa są objęci Ubezpieczeni realizujący w ramach umów z Narodowym Funduszem Zdrowia wyłącznie czynności z zakresu zaopatrzenia w środki pomocnicze i wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi.
2. Przedmiot i zakres ubezpieczenia jest określony w Rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej świadczeniodawcy nie będącego podmiotem wykonującym działalność leczniczą udzielającego świadczeń opieki zdrowotnej.

Klauzula nr 16. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej aptekarza lub farmaceuty

1. Przedmiotem ubezpieczenia jest odpowiedzialność cywilna zawodowa aptekarza lub farmaceuty za *szkody* powstałe w związku z prowadzeniem apteki.
2. Ochrona ubezpieczeniowa w zakresie odpowiedzialności cywilnej za *produkt* ograniczona jest do szkód wynikających z pomyłkowego wydania leku niewłaściwego bądź przeterminowanego w tym również szkód powstałych w wyniku wytworzenia leków na podstawie recepty.

Klauzula nr 17. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej członków zarządu wspólnoty lub spółdzielni mieszkaniowej

1. Ochroną ubezpieczeniową są objęci Ubezpieczeni, będącymi osobami fizycznymi i członkami zarządu wspólnoty lub spółdzielni mieszkaniowej albo członkami rady nadzorczej lub prokurentami spółdzielni mieszkaniowej w chwili zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego. Ochroną nie są objęci Ubezpieczeni, którzy w chwili zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego zostali zawieszeni w wykonywaniu obowiązków, o których mowa w zdaniu poprzedzającym.
2. Przedmiotem ubezpieczenia jest odpowiedzialność cywilna Ubezpieczonego za *szkody* wyrządzone wspólnocie lub spółdzielni mieszkaniowej na skutek zawinionego działania lub zaniechania sprzecznego z obowiązującymi przepisami prawa lub postanowieniami uchwały wspólnoty lub statutu spółdzielni mieszkaniowej, z wyjątkiem *szkód*:
   1) powstałych w wyniku utraty przez Ubezpieczonego dokumentów, gotówki lub papierów wartościowych,
   2) powstałych wskutek ujawnienia wiadomości będącej tajemnica handlową,
   3) wynikających z okoliczności, o których wystąpieniu Ubezpieczony wiedział lub powinien wiedzieć w chwili zawierania umowy ubezpieczenia,
   4) wyrządzonych *osobom bliskim* Ubezpieczonego,
   5) polegających na utracie korzyści,
   6) będących wynikiem zniesławienia lub oszczerstwa dokonanego przez Ubezpieczonego,
   7) wynikłych z decyzji podjętych przez Ubezpieczonego w zakresie sprawowanej przez niego funkcji, za które uzyskał korzyść dla siebie lub innych osób albo dążył do jej uzyskania w sposób sprzeczny z obowiązującymi przepisami,
   8) wynikających z roszczeń pomiędzy członkami władz wspólnoty lub spółdzielni mieszkaniowej, niezależnie od tego, kiedy osoby te sprawowały te funkcje,
   9) będących następstwem wyboru, treści, zawarcia, nie zawarcia lub kontynuacji jakiejkolwiek umowy ubezpieczenia na rzecz wspólnoty lub spółdzielni mieszkaniowej albo jej *pracowników*,
   10) za które Ubezpieczony jest odpowiedzialny wskutek umownego rozszerzenia odpowiedzialności cywilnej w stosunku do zakresu wynikającego z obowiązujących przepisów prawa, w szczególności wprowadzającego zobowiązanie do osiągnięcia rezultatu w miejsce zobowiązania do starannego działania,
   11) wynikłych z działań podjętych po wszczęciu postępowania upadłościowego spółdzielni,
   12) polegających na zapłacie należności publicznoprawnych, w tym podatków, wszelkich kar umownych, pieniężnych, grzywien sądowych i administracyjnych, a także obowiązku naprawienia szkody, nałożonych na Ubezpieczonego, wspólnotę lub spółdzielnię mieszkaniową wyrokiem karnym,
   13) powodujących roszczenia dochodzone przed sądami zagranicznymi lub związane naruszeniem prawa zagranicznego,
   14) wynikających z niepodjęcia przez Ubezpieczonego decyzji we właściwym czasie i w warunkach określonych w obowiązujących przepisach prawa, do której Ubezpieczony był zobowiązany w razie niewypłacalności spółdzielni mieszkaniowej oraz wystąpienia podstawy do postawienia spółdzielni mieszkaniowej w stan likwidacji,
   15) nie związanych ze sprawowaniem funkcji lub wykonywaniem czynności zawodowych przez Ubezpieczonego w ramach przyznanych kompetencji przez przepisy prawa oraz postanowienia statutu spółdzielni mieszkaniowej lub wynikających z przekroczenia udzielonych pełnomocnictw,
   16) wynikających z odpowiedzialności cywilnej pracodawcy,
   17) spowodowanych naruszeniem obowiązujących przepisów o ochronie danych osobowych.
3. Jeżeli wobec Ubezpieczonego ma zastosowanie ograniczenie odpowiedzialności pracowniczej wynikające z obowiązujących przepisów prawa pracy, zakres odpowiedzialności PROAMA jest ograniczony do wysokości roszczeń przysługujących pracodawcy wobec *pracownika*.

Klauzula nr 18. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej członków wspólnoty lub spółdzielni mieszkaniowej

Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o odpowiedzialność cywilną członków wspólnoty lub spółdzielni mieszkaniowej za *szkody* wyrządzone w związku z posiadaniem przez nich *lokali* mieszkalnych w budynku wskazanym jako miejsce ubezpieczenia, w tym szkody wyrządzone sobie wzajemnie przez członków danej wspólnoty lub spółdzielni mieszkaniowej.

Klauzula nr 19. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej pomocy drogowej

1. Ochrona ubezpieczeniowa zostaje rozszerzona o odpowiedzialność cywilną Ubezpieczonego za *szkody* wyrządzone w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej w zakresie usług pomocy drogowej przy użyciu pojazdu holowniczego, którego numer rejestracyjny został wskazany w umowie ubezpieczenia, pod warunkiem, że została prawidłowo sporządzona dokumentacja zlecenia danej usługi pomocy drogowej, tj. wystawione zlecenie oraz rachunek lub faktura.
2. Przez usługi pomocy drogowej rozumie się przygotowanie pojazdu unieruchomionego lub uszkodzonego w wyniku awarii, kolizji lub wypadku drogowego, na miejscu tego zdarzenia do holowania albo przewozu, tj. wyciągnięcie pojazdu z pobocza, wciągnięcie pojazdu (załadunek) na pojazd holujący, zabezpieczenie pojazdu na czas jego przewozu albo holowania oraz *rozładunek* lub ustawienie pojazdu w miejscu docelowym (garaż, parking, warsztat itp.).
3. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje *szkód*:
   1) wyrządzonych wskutek nieprawidłowego zamocowania pojazdu holowanego,
   2) powstałych podczas prowadzenia pojazdu holowniczego przez osobę nie posiadającą uprawnień do kierowania takim pojazdem.

Rozdział IV. Ubezpieczenie następstw nieszczęśliwych wypadków

§ 63. Przedmiot ubezpieczenia

Przedmiotem ubezpieczenia jest życie i zdrowie osób fizycznych, które w chwili zawarcia umowy ubezpieczenia na ich rachunek nie ukończyli 65 roku życia: Ubezpieczonego, *osób reprezentujących Ubezpieczonego* oraz jego *pracowników* (osoby objęte ochroną ubezpieczeniową*)*.

§ 64. Zakres ubezpieczenia

1. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje trwałe następstwa *nieszczęśliwego wypadku* w postaci śmierci lub *trwałego uszczerbku na zdrowiu* osoby objętej ochroną ubezpieczeniową, o ile następstwa te miały miejsce nie później niż w terminie 12 miesięcy od daty *nieszczęśliwego wypadku*.
2. Ponadto PROAMA pokryje poniższe koszty, poniesione przez osobę objętą ochroną ubezpieczeniową w następstwie *nieszczęśliwego wypadku* objętego ochroną ubezpieczeniową PROAMA w ciągu 2 lat od zajścia tego wypadku, w związku z koniecznością:
   1) nabycia przedmiotów ortopedycznych lub środków pomocniczych,
   2) poddania się operacji plastycznej.

§ 65. Warianty umowy ubezpieczenia

Umowa ubezpieczenia może być zawarta w zakresie podstawowym lub rozszerzonym:
1) **Zakres podstawowy** obejmuje odpowiedzialność za następstwa *nieszczęśliwych wypadków* powstałych podczas wykonywania przez osoby objęte ochroną ubezpieczeniową pracy zawodowej oraz w drodze z domu do pracy i w drodze powrotnej do domu z pracy,
2) **Zakres rozszerzony** obejmuje odpowiedzialność za następstwa *nieszczęśliwych wypadków* powstałych podczas wykonywania przez osoby objęte ochroną ubezpieczeniową pracy zawodowej, w drodze z domu do pracy i w drodze powrotnej do domu z pracy oraz w życiu prywatnym.

§ 66. Świadczenia ubezpieczeniowe

1. W razie śmierci osoby objętej ochroną ubezpieczeniową PROAMA wypłaci *Uprawnionym* świadczenie w wysokości sumy ubezpieczenia.
2. W razie *trwałego uszczerbku na zdrowiu* osoby objętej ochroną ubezpieczeniową wskazanego w Tabelach uszczerbków na zdrowiu zawartych w § 70 PROAMA wypłaci osobie objętej ochroną ubezpieczeniową świadczenie stanowiące określony procent sumy ubezpieczenia, nie więcej jednak niż sumę ubezpieczenia.
3. W razie *trwałego uszczerbku na zdrowiu* osoby objętej ochroną ubezpieczeniową innego niż wskazany w Tabelach uszczerbków na zdrowiu zawartych w § 70 PROAMA wypłaci osobie objętej ochroną ubezpieczeniową świadczenie w wysokości 1% sumy ubezpieczenia za każdy 1% uszczerbku na zdrowiu osoby objętej ochroną ubezpieczeniową, nie więcej jednak niż sumę ubezpieczenia.
4. W razie nabycia przez osobę objętą ochroną ubezpieczeniową przedmiotów ortopedycznych lub środków pomocniczych, zostaną jej zwrócone poniesione z tego tytułu koszty do wysokości 15% sumy ubezpieczenia.
5. W razie konieczności poddania się przez osobę objętą ochroną ubezpieczeniową operacji plastycznej, zostaną jej zwrócone poniesione z tego tytułu koszty do wysokości 10% sumy ubezpieczenia.

§ 67. Suma ubezpieczenia

1. Suma ubezpieczenia jest ustalana odrębnie na każdą osobę objętą ochroną ubezpieczeniową, w tej samej wysokości dla wszystkich osób i jest wskazana w polisie ubezpieczeniowej.
2. Suma ubezpieczenia w odniesieniu do danej osoby objętej ochroną ubezpieczeniową ulega zmniejszeniu o kwoty świadczeń wypłacone tej osobie.

§ 68. Wyłączenia odpowiedzialności PROAMA

1. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje następstw *nieszczęśliwych wypadków*:
   1) powstałych w związku z usiłowaniem lub popełnieniem przez osobę objętą ochroną ubezpieczeniową przestępstwa, samookaleczenia lub samobójstwa, a także udziałem osoby objętej ochroną ubezpieczeniową w bójkach i zamieszkach, za wyjątkiem działania w obronie koniecznej,
   2) spowodowanych posługiwaniem się wszelkiego rodzaju materiałami wybuchowymi i pirotechnicznymi w rozumieniu przepisów o materiałach wybuchowych albo bronią palną,
   3) będących następstwem zawału serca lub udaru mózgu,
   4) będących następstwem leczenia lub zabiegów leczniczych, chyba że było to leczenie bezpośrednich następstw *nieszczęśliwego wypadku*,
   5) infekcji, uszkodzenia dysków międzykręgowych oraz zatrucia przewodu pokarmowego,
   6) powodujących utratę płodu bądź powikłania ciąży, chyba że *nieszczęśliwy wypadek* spowodował *trwały uszczerbek na zdrowiu*,
   7) będących następstwem nieuzasadnionego nieskorzystania przez osobę objętą ochroną ubezpieczeniową z porady lekarskiej albo nieprzestrzegania zaleceń lekarza lub niezleconego przez lekarza użycia leków bądź narkotyków,
   8) spowodowanych chorobą psychiczną, zaburzeniem psychicznym lub schorzeniem wynikających z uzależnienia od środków psychoaktywnych lub choroby układu nerwowego albo choroby o podłożu lękowym,
   9) wynikłych z zatrucia alkoholem, narkotykami, nikotyną lub innymi środkami odurzającymi lub psychotropowymi,
   10) będących skutkiem prowadzenia przez osobę objętą ochroną ubezpieczeniową pojazdu lub obsługi maszyny bez wymaganego uprawnienia,
   11) powstałych w związku z pracami rozbiórkowymi, pracami przy wykonywaniu tuneli oraz pracami w zakresie działalności wydobywczej lub materiałów wybuchowych,
   12) powstałych wskutek uprawiania *sportów o ryzykownym charakterze*, jak również wynikających z uczestnictwa w wyścigach pojazdów lądowych, morskich lub powietrznych,
   13) w związku z przebywaniem osoby objętej ubezpieczeniem w miejscach, w których obowiązywał ją zakaz przebywania.
2. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje *nieszczęśliwych wypadków* powstałych w czasie wykonywania czynności zawodowych przez:
   1) członków załóg statków morskich i śródlądowych oraz nurków,
   2) członków załóg statków powietrznych,
   3) członków załóg morskich platform wiertniczych,
   4) pracowników agencji ochrony,
   5) personel wojskowy,
   6) funkcjonariuszy Policji i Straży Miejskiej,
   7) funkcjonariuszy Straży Pożarnej.
3. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje doznanej przez osobę objętą ochroną ubezpieczeniową krzywdy, bólu oraz innych cierpień fizycznych lub moralnych.

§ 69. Ustalenie zasadności i wysokości świadczeń

1. PROAMA wypłaci świadczenia ubezpieczeniowe po ustaleniu, że istnieje związek przyczynowy pomiędzy *nieszczęśliwym wypadkiem*, a *trwałym uszczerbkiem na zdrowiu* lub śmiercią osoby objętej ochroną ubezpieczeniową albo koniecznością poniesienia przez tę osobę kosztów objętych zakresem ubezpieczenia.
2. Osoba objęta ochroną ubezpieczeniową jest zobowiązana poddać się badaniom lekarskim lub badaniom diagnostycznym z minimalnym ryzykiem, z wyłączeniem badań genetycznych, jeżeli będzie to niezbędne w celu ustalenia zasadności zgłoszonych roszczeń i wysokości świadczeń, przy czym koszty tego badania ponosi PROAMA. O ile będzie to niezbędne w celu ustalenia zasadności zgłoszonych roszczeń i wysokości świadczeń ubezpieczeniowych, osoba objęta ochroną ubezpieczeniową jest zobowiązana umożliwić PROAMA zasięganie informacji o stanie jej zdrowia, w tym zwolnić *osoby trzecie* posiadające takie informacje z obowiązku zachowania wobec PROAMA tajemnicy.
3. Ustalenie stopnia *trwałego uszczerbku na zdrowiu* ma miejsce zgodnie z Tabelami uszczerbków na zdrowiu zawartymi w niniejszym Rozdziale. W przypadku uszczerbków innych niż zawarte w Tabelach uszczerbków na zdrowiu stopień uszczerbku ustalany jest w oparciu o zasady dotyczące orzekania o stałym lub długotrwałym uszczerbku na zdrowiu na potrzeby ubezpieczenia społecznego z tytułu wypadków przy pracy obowiązujące w dacie *nieszczęśliwego wypadku*.
4. Jeżeli osoba objęta ochroną ubezpieczeniową doznała *trwałego uszczerbku na zdrowiu*, a następnie zmarła w następstwie tego samego *nieszczęśliwego wypadku*, świadczenie z tytułu śmierci stanowi różnicę pomiędzy sumą ubezpieczenia a wypłaconą wcześniej kwotą z tytułu *trwałego uszczerbku na zdrowiu*.
5. Koszty nabycia przez osobę objętą ochroną ubezpieczeniową przedmiotów ortopedycznych lub środków pomocniczych oraz poddania się przez nią operacji plastycznej objęte zakresem ubezpieczenia ustala się na podstawie oryginałów faktur, rachunków lub innych dowodów poniesienia tych kosztów.

§ 70. Tabele uszczerbków na zdrowiu

Tabela 1. Trwałe uszkodzenia ciała

Rodzaj trwałego uszkodzenia ciała	Procent sumy ubezpieczenia określonej w umowie
Utrata kończyny górnej wraz z łopatką	75
Utrata kończyny górnej w obrębie ramienia (z zachowaniem tylko 1/3 bliższej kości ramiennej)	65
Utrata przedramienia w okolicy nadgarstka	50
Utrata ręki na poziomie nadgarstka	50
Utrata kończyny dolnej przez wyłuszczenie jej w stawie biodrowym	85
Utrata kończyny dolnej na poziomie uda	70
Utrata kończyny dolnej w obrębie podudzia	40
Utrata kończyny dolnej na poziomie stawu kolanowego	65
Utrata palców ręki II, III, IV, V	8
Utrata obu paliczków kciuka bez kości śródręcza	15
Utrata stopy w całości	50
Utrata stopy w obrębie kości śródstopia	20
Utrata palców stopy II, III, IV, V	2 (za każdy palec)
Utrata palucha	7
Całkowita utrata wzroku jednego oka z jednoczesnym wyłuszczeniem gałki ocznej	38
Całkowita utrata wzroku w obu oczach	100
Całkowita utrata słuchu w jednym uchu	50
Całkowita utrata słuchu w obu uszach	100
Utrata małżowiny usznej	15
Utrata obu małżowin usznych	25
Utrata języka	50
Utrata nosa	30
Utrata zębów	1 (za każdy ząb)
Utrata śledziony	15
Utrata jednej nerki przy drugiej zdrowej i prawidłowo działającej	35
Utrata prącia	40
Utrata macicy w wieku do 50 lat	40
Utrata macicy w wieku powyżej 50 lat	20
Utrata jednego jajnika lub jądra	20
Utrata obu jąder lub obu jajników	40
Zaburzenia mowy – afazja całkowita z agrafią i aleksją	80
Zaburzenia mowy – afazja całkowita motoryczna	60
Porażenie połowicze lub paraplegie (porażenia kończyn dolnych) uniemożliwiające samodzielne stanie i chodzenie w stopniu od 0–1° wg Skali Lovette'a	100

Tabela 2. Złamania kości oraz zwichnięcia i skręcenia stawów*

Rodzaj złamania oraz zwichnięcia i skręcenia stawów	Procent sumy ubezpieczenia określonej w umowie
Uszkodzenie kości sklepienia i podstawy czaszki	5
Złamania szczęki lub żuchwy bez zaburzeń czynności stawu żuchwowo-skroniowego	1
Złamania szczęki lub żuchwy z zaburzeniami czynności stawu żuchwowo-skroniowego	5
Złamania nosa bez zaburzeń oddychania	1
Złamania nosa z zaburzeniami oddychania	5
Złamania łopatki, obojczyka	5
Złamanie mostka	10
Zwichnięcie stawu obojczykowo-barkowego lub obojczykowo-mostkowego	5
Złamanie żebra, żeber	2 (za żebro); 10 – maksymalnie z tytułu złamania wielu żeber
Złamania kości ramiennej	5
Złamanie obwodowej nasady kości ramiennej (uszkodzenie stawu łokciowego)	5
Złamania w obrębie kości przedramienia (jednej lub obu – nasada dalsza, trzon)	5
Złamanie, skręcenie, zwichnięcie nadgarstka	3
Zwichnięcia w obrębie stawu łokciowego	5
Złamania w obrębie kości ręki z wyłączeniem kości palców	3
Złamania, zwichnięcia, skręcenia stawów w obrębie palców ręki II–V	1 (za każdy palec)
Zwichnięcia, złamania w obrębie kciuka	3
Złamanie miednicy z przerwaniem obręczy biodrowej	5
Zwichnięcia, złamania panewki, bliższej nasady kości udowej, złamania szyjki, złamania krętarzowe stawu biodrowego	5
Złamania kości udowej	5
Złamania w obrębie kości podudzia (jednej lub obu)	5
Zwichnięcia, skręcenia stawu kolanowego, złamania kości tworzących staw kolanowy	1
Złamania, skręcenia kości śródstopia	3
Złamania, skręcenia w obrębie palucha	1
Złamania, skręcenia w obrębie kości palców stopy II–V	1
Izolowane złamania strzałki	3
Zwichnięcia, skręcenia, złamania stawu skokowego	1
Złamania kości piętowej lub skokowej	5
Skręcenie kręgosłupa szyjnego	3
Złamania w obrębie kręgosłupa – dotyczy wyrostków poprzecznych, kolczystych kręgów	1 (za wyrostek)
Złamania kości ogonowej	3
Złamanie zęba stałego	0,5 (za każdy ząb)

* Tabela nie obejmuje zwichnięć nawykowych stawów.

Tabela 3. Oparzenia lub odmrożenia

Rodzaj i rozległość oparzenia/odmrożenia	Procent sumy ubezpieczenia określonej w umowie
Oparzenie II st. do 1% powierzchni ciała	1
Oparzenie II st. powyżej 1% do 15% powierzchni ciała	2
Oparzenie II st. powyżej 15% do 30% powierzchni ciała	4
Oparzenie II st. powyżej 30% powierzchni ciała	10
Oparzenie III st. do 5% powierzchni ciała	2
Oparzenie III st. powyżej 5% do 10% powierzchni ciała	5
Oparzenie III st. powyżej 10% do 30% powierzchni ciała	10
Oparzenie III st. powyżej 30% powierzchni ciała	15
Oparzenie dróg oddechowych leczone w szpitalu	15
Odmrożenie II st. albo wyższy – jednego palca ręki lub palca stopy	1
Odmrożenie II st. albo wyższy – więcej niż jednego palca ręki lub palca stopy, odmrożenie nosa lub ucha	3

Tabela 4. Wstrząśnienie lub podejrzenie wstrząśnienia mózgu

Okres pobytu w szpitalu	Procent sumy ubezpieczenia określonej w umowie
Powyżej 1 dnia	1
Powyżej 2 dni	1,5
Powyżej 3 dni	2

Rozdział V. Ubezpieczenie assistance dla firm

§ 71. Przedmiot ubezpieczenia

Przedmiotem ubezpieczenia jest zorganizowanie lub zorganizowanie i pokrycie kosztów świadczenia usług assistance dla wskazanego w umowie ubezpieczenia Ubezpieczonego, a w przypadku usługi Pomocy medycznej – dla Ubezpieczonego będącego osobą fizyczną oraz dla *pracowników* Ubezpieczonego.

§ 72. Zakres ubezpieczenia

Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje zdarzenia ubezpieczeniowe wskazane w poszczególnych usługach assistance, jakimi są:

1) Pomoc techniczna,
2) Pomoc medyczna,
3) Usługi concierge,
4) Usługi informacyjne.

§ 73. Zakres terytorialny

1. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje zdarzenia ubezpieczeniowe zaistniałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Usługi assistance są świadczone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 74. Limity odpowiedzialności

Limity odpowiedzialności są ustalane odrębnie dla poszczególnych usług assistance i stanowią górną granicę odpowiedzialności PROAMA w odniesieniu do każdego ze zdarzeń objętych ochroną ubezpieczeniową, chyba że w odniesieniu do danej usługi zastrzeżono inaczej.

§ 75. Obowiązki Ubezpieczonego w razie zaistnienia zdarzenia ubezpieczeniowego

Warunkiem skorzystania z usług assistance jest:

1) niezwłoczne telefoniczne zawiadomienie *Centrum Pomocy* o zajściu zdarzenia ubezpieczeniowego, jak też podanie *Centrum Pomocy* wszelkich istotnych okoliczności dotyczących zdarzenia i rodzaju potrzebnych usług assistance,
2) postępowanie zgodnie z dyspozycjami *Centrum Pomocy*, w szczególności ułatwienie wykonywania czynności zmierzających do spełnienia świadczenia assistance.

§ 76. Pomoc techniczna

1. W przypadku, gdy wskutek zajścia następujących *zdarzeń losowych: pożaru, eksplozji, uderzenia pioruna, upadku statku powietrznego, dymu i sadzy, deszczu nawalnego, pękania mrozowego,* śniegu *i lodu, gradu, huraganu, zalania, osuwania się ziemi, zapadania się ziemi, trzęsienia ziemi, uderzenia pojazdu, upadku drzew i masztów, huku ponaddźwiękowego, powodzi, wandalizmu, stłuczenia szyb, kradzieży z włamaniem i rabunku* miejsce ubezpieczenia uległo uszkodzeniu oraz występuje ryzyko utraty lub dalszego uszkodzenia mienia, PROAMA zorganizuje i pokryje koszty następujących usług:
   1) interwencji *specjalisty* właściwego ze względu na rodzaj zdarzenia, przy czym pokrywane są wyłącznie koszty dojazdu *specjalisty* do miejsca ubezpieczenia oraz jego robocizny,
   2) dozoru miejsca ubezpieczenia w czasie nieobecności w nim Ubezpieczonego.
2. Jeżeli wskutek zajścia *zdarzenia losowego*, o którym mowa w ust. 1, miejsce ubezpieczenia uległo uszkodzeniu w stopniu uniemożliwiającym dalsze prowadzenie w nim działalności gospodarczej, PROAMA zorganizuje lub pokryje koszty następujących usług:
   1) transportu ocalałego mienia z miejsca ubezpieczenia do dowolnego miejsca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wskazanego przez Ubezpieczonego, wraz z transportem powrotnym do miejsca ubezpieczenia lub do innego miejsca, w którym wznowiona zostanie działalność gospodarcza,
   2) przechowania ocalałego mienia z miejsca ubezpieczenia w sposób zapobiegający jego uszkodzeniu lub utracie,
   3) wynajęcia *lokalu* zastępczego umożliwiającego Ubezpieczonemu prowadzenie w nim działalności gospodarczej, przy czym pokrywane są koszty zorganizowania wynajęcia *lokalu* zastępczego, ale świadczenie nie obejmuje pokrycia kosztów wynajęcia *lokalu* zastępczego.
3. W przypadku, gdy w chwili zajścia *zdarzenia losowego*, o którym mowa w ust. 1, Ubezpieczony znajduje się w podróży poza miejscem ubezpieczenia, PROAMA zorganizuje i pokryje koszty podróży Ubezpieczonego z miejsca jego przebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do miejsca ubezpieczenia, a także zorganizuje i pokryje koszty podróży Ubezpieczonego po odbiór pojazdu pozostawionego przez niego poza miejscem ubezpieczenia. Jeżeli odległość, na którą realizowana jest podróż, wynosi do 50 km, transport realizowany jest taksówką. W przypadku podróży na odległość powyżej 50 km, transport realizowany jest pociągiem lub autobusem, zależnie od lokalnych możliwości. Wyboru środka transportu dokonuje *Centrum Pomocy* w uzgodnieniu z Ubezpieczonym.
4. W razie *awarii sprzętu biurowego* znajdującego się w miejscu ubezpieczenia, PROAMA zorganizuje i pokryje koszty naprawy tego sprzętu w zakresie kosztów dojazdu i robocizny odpowiedniego *specjalisty*.
5. W przypadku niemożności dostania się do miejsca ubezpieczenia na skutek uszkodzenia lub zatrzaśnięcia drzwi wejściowych, *kradzieży* kluczy lub uszkodzenia zamka w drzwiach wejściowych, PROAMA zorganizuje i pokryje koszty interwencji ślusarza w celu wymiany zamka drzwiowego w zakresie kosztów dojazdu oraz robocizny ślusarza.
6. Poniższa tabela określa limity dla poszczególnych usług dostępnych w ramach Pomocy technicznej:

Rodzaj usługi	Limit
Interwencja specjalisty	1 000 zł na jedno zdarzenie trzy usługi w okresie ubezpieczenia
Dozór miejsca ubezpieczenia	do 48h
Transport ocalałego mienia	1 000 zł na jedno zdarzenie trzy usługi w okresie ubezpieczenia

Rodzaj usługi	Limit
Przechowywanie ocalałego mienia	1 000 zł na jedno zdarzenie trzy usługi w okresie ubezpieczenia
Organizacja lokalu zastępczego	bez limitu
Koszty powrotu Ubezpieczonego do miejsca ubezpieczenia	1 000 zł na jedno zdarzenie dwie usługi w okresie ubezpieczenia
Naprawa sprzętu biurowego	500 zł na jedno zdarzenie dwie usługi w okresie ubezpieczenia
Interwencja ślusarza	500 zł na jedno zdarzenie dwie usługi w okresie ubezpieczenia

7. PROAMA nie pokrywa kosztów poniesionych przez Ubezpieczonego bez uprzedniego powiadomienia i uzyskania autoryzacji *Centrum Pomocy*, nawet w sytuacji, kiedy koszty te mieszczą się w limitach odpowiedzialności PROAMA.
8. PROAMA nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienia lub niewykonanie świadczeń przewidzianych w niniejszym Rozdziale:
   1) jeżeli jest to spowodowanie ograniczeniami w poruszaniu się, wprowadzonymi decyzjami władz administracyjnych,
   2) w miejscach, do których dojazd jest ograniczony czasowo, w szczególności mostem zwodzonym, tunelem, promem lub przejazdem kolejowym,
   3) spowodowane przez czynniki zewnętrzne niezależne od PROAMA, mogące powodować niedyspozycyjność usługodawców realizujących dane usługi, w tym na skutek działania siły wyższej, pod pojęciem której rozumie się w szczególności *trzęsienie ziemi, powódź, huragan, pożar*, awarię lub brak dostępności urządzeń telekomunikacyjnych.
9. Odpowiedzialność PROAMA jest wyłączona lub odpowiednio ograniczona w przypadku zdarzeń zaistniałych w miejscach, do których dostęp jest dla przedstawicieli *Centrum Pomocy* niemożliwy bez zwiększonego ryzyka uszczerbku na zdrowiu lub uszkodzenia sprzętu oraz w miejscach niedostępnych z przyczyn fizycznych (zamkniętych, ogrodzonych), a także w miejscach, do których dostęp jest zakazany przepisami prawa lub decyzją właściciela bądź administratora terenu.
10. Odpowiedzialnością PROAMA nie są objęte awarie instalacji elektrycznej, wodociągowej, kanalizacyjnej lub grzewczej, ani *awarie sprzętu biurowego* powtarzające się po pierwszej interwencji w ramach usług przysługujących Ubezpieczonemu zgodnie z niniejszym Rozdziałem, jeżeli pomimo zaleceń *Centrum Pomocy*, aby dokonać definitywnego usunięcia usterki, naprawa taka nie została prawidłowo wykonana.
11. Ochroną ubezpieczeniową nie są objęte:
    1) szkody powstałe na skutek niezgodnego z instrukcją obsługi podłączenia *sprzętu biurowego* do sieci elektrycznej,
    2) usługi związane z uszkodzeniami, za naprawę których odpowiadają wyłącznie właściwe służby administracyjne lub pogotowia technicznego, energetycznego, wodno-kanalizacyjnego bądź gazowego, takie jak awarie pionów kanalizacyjnych, pionów instalacji ciepłej-zimnej wody, instalacji gazowej, przyłączy do *budynku*,
    3) usługi elektryka lub technika urządzeń grzewczych związane z uszkodzeniami żarówek lub przedłużaczy,
    4) usługi związane z konserwacją urządzeń oraz *elementów stałych* miejsca ubezpieczenia,
    5) koszty naturalnego zużycia materiałów eksploatacyjnych sprzętu biurowego, a w szczególności baterii, czytnika lasera, itp.,
    6) usługi związane z naprawą uszkodzeń, które pojawiły się przed zaistnieniem zdarzenia objętego ochroną ubezpieczeniową,
    7) usługi związane z naprawą *sprzętu biurowego*, w którym Ubezpieczony lub użytkownik sprzętu dokonał nieprzewidzianych w instrukcji obsługi przeróbek, dostrojeń lub zmian konstrukcyjnych,
    8) mechaniczne, chemiczne lub termiczne uszkodzenia *sprzętu biurowego*, a także jego celowe uszkodzenia,
    9) czynności przewidziane w instrukcji obsługi *sprzętu biurowego*, do wykonania których Ubezpieczony jest zobowiązany we własnym zakresie, takie jak m. in. instalacja sprzętu, instalacja oprogramowania, konserwacja sprzętu.
12. Ochroną ubezpieczeniową nie są objęte naprawy *sprzętu biurowego*, jeżeli Ubezpieczony nie przedstawi odpowiedniego dowodu zakupu wskazującego datę nabycia tego sprzętu.

§ 77. Pomoc medyczna

1. W razie *nagłego zachorowania* lub *nieszczęśliwego wypadku* Ubezpieczonego lub jego *pracownika* PROAMA zorganizuje i pokryje koszty następujących usług:
   1) wizyty lekarza pierwszego kontaktu – świadczenie obejmuje organizację i pokrycie kosztów wizyty lekarza pierwszego kontaktu w miejscu przebywania Ubezpieczonego lub jego *pracownika*,
   2) wizyty pielęgniarki – świadczenie przysługuje, o ile interwencja pielęgniarki została zalecona przez lekarza i obejmuje organizację i pokrycie kosztów wizyty pielęgniarki w miejscu przebywania Ubezpieczonego lub jego *pracownika*,
   3) transportu medycznego do szpitala i ze szpitala do miejsca zamieszkania po zakończeniu hospitalizacji – świadczenie obejmuje organizację i pokrycie kosztów transportu medycznego z miejsca przebywania Ubezpieczonego lub jego *pracownika* do najbliższego szpitala zdolnego do udzielenia pomocy oraz po zakończeniu hospitalizacji – ze szpitala do miejsca zamieszkania Ubezpieczonego lub jego *pracownika*,
   4) dostawy leków i sprzętu rehabilitacyjnego – świadczenie obejmuje dostarczenie leków zaordynowanych w czasie wizyty lekarza lub niezbędnego sprzętu rehabilitacyjnego do miejsca przebywania Ubezpieczonego lub jego *pracownika*, jeżeli Ubezpieczony lub jego *pracownik* nie może samodzielnie się poruszać, z zastrzeżeniem, że świadczenie nie obejmuje pokrycia kosztów dostarczanych leków ani kosztów sprzętu rehabilitacyjnego,
   5) rehabilitacji – świadczenie obejmuje organizację na rzecz Ubezpieczonego lub jego *pracownika* koniecznych zabiegów rehabilitacyjnych, bez pokrywania ich kosztów,
   6) pomocy domowej po hospitalizacji – świadczenie przysługuje po zakończeniu przez Ubezpieczonego lub jego *pracownika* hospitalizacji trwającej powyżej 3 dni i obejmuje pomoc w codziennych, domowych czynnościach (np. w zakupach artykułów pierwszej potrzeby),
   7) zastępstwa w podróży służbowej – świadczenie obejmuje organizację i pokrycie kosztów pracy osoby wyznaczonej przez Ubezpieczonego do zastąpienia Ubezpieczonego lub jego *pracownika* w podróży służbowej niewymagającej unikalnych kompetencji.
2. Poniższa tabela określa limity dla poszczególnych usług dostępnych w ramach Pomocy medycznej:

Rodzaj usługi	Limit
Wizyta lekarza	500 zł na jedno zdarzenie cztery usługi w okresie ubezpieczenia
Wizyta pielęgniarki	500 zł na jedno zdarzenie cztery usługi w okresie ubezpieczenia
Transport medyczny	1 000 zł na jedno zdarzenie dwie usługi w okresie ubezpieczenia
Dostawa leków i sprzętu rehabilitacyjnego	bez limitu
Organizacja rehabilitacji	bez limitu
Pomoc domowa po hospitalizacji	maksymalnie przez 5 dni, do limitu 1 000 zł
Zastępstwo w podróży służbowej	500 zł na jedno zdarzenie dwie usługi w okresie ubezpieczenia

3. Zakres ubezpieczenia nie obejmuje organizacji oraz pokrycia kosztów usług świadczonych za granicą lub udzielanych przez publiczną służbę zdrowia.
4. PROAMA nie ponosi odpowiedzialności za zdarzenia powstałe w wyniku:
   1) usiłowania lub popełnienia przez Ubezpieczonego lub jego *pracownika* samookaleczenia lub samobójstwa,
   2) leczenia niezwiązanego z pomocą medyczną, udzieloną w przypadku *nagłego zachorowania* lub *nieszczęśliwego wypadku*, chorób przewlekłych, psychicznych lub depresji oraz chorób, z którymi związana była hospitalizacja Ubezpieczonego lub jego *pracownika* w ciągu ostatnich sześciu miesięcy przed zawarciem umowy ubezpieczenia, jak też chorób przenoszonych drogą płciową, chorób wenerycznych, AIDS, wirusa HIV pozytywnego,
   3) fizykoterapii, helioterapii lub zabiegów ze wskazań estetycznych,
   4) ciąży, przerywania ciąży, sztucznego zapłodnienia lub każdego innego leczenia bezpłodności,
   5) zażycia leków przepisanych przez lekarza, ale stosowanych niezgodnie z jego zaleceniem,
   6) epidemii, o których władze poinformowały w środkach masowego przekazu, skażeń oraz katastrof naturalnych,
   7) wypadków wynikających z udziału Ubezpieczonego lub jego *pracownika* w zakładach, przestępstwach lub bójkach, za wyjątkiem działania w obronie koniecznej i w stanie wyższej konieczności,
   8) leczenia przez lekarza będącego członkiem rodziny Ubezpieczonego lub jego *pracownika*,
   9) szczepień, a także leczenia dentystycznego oraz urazów niewymagających udzielenia natychmiastowej, niezbędnej pomocy medycznej,
   10) *wyczynowego lub zawodowego uprawiania sportu* lub w związku z uprawianiem *sportów o ryzykownym charakterze*,
   11) wypadków wynikających z zabiegów lub leczenia nie uznanego w sposób naukowy i medyczny,
   12) niestosowania się Ubezpieczonego lub jego *pracownika* do zaleceń lekarza prowadzącego lub lekarza przysłanego przez *Centrum Pomocy*,
   13) szkód wyrządzonych Ubezpieczonemu lub jego *pracownikowi* przez *osoby bliskie* dla Ubezpieczonego lub jego *pracownika*.
5. PROAMA nie pokrywa kosztów poniesionych przez Ubezpieczonego lub jego *pracownika* bez uprzedniego powiadomienia i uzyskania autoryzacji *Centrum Pomocy*, nawet w sytuacji, kiedy koszty te mieszczą się w limitach odpowiedzialności PROAMA, ani będących skutkiem zdarzeń, które miały miejsce przed rozpoczęciem ochrony ubezpieczeniowej.
6. PROAMA nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienia lub niewykonanie świadczeń przewidzianych w niniejszym Rozdziale:
   1) jeżeli jest to spowodowanie ograniczeniami w poruszaniu się, wprowadzonymi decyzjami władz administracyjnych,
   2) w miejscach, do których dojazd jest ograniczony czasowo, w szczególności mostem zwodzonym, tunelem, promem lub przejazdem kolejowym,
   3) spowodowane przez czynniki zewnętrzne niezależne od PROAMA, mogące powodować niedyspozycyjność usługodawców realizujących dane usługi, w tym na skutek działania siły wyższej, pod pojęciem której rozumie się w szczególności *trzęsienie ziemi, powódź, huragan, pożar*, awarię lub brak dostępności urządzeń telekomunikacyjnych.
7. Świadczenie z tytułu pomocy medycznej nie są realizowane, jeżeli z uwagi na stan zdrowia Ubezpieczonego lub jego pracownika konieczna jest interwencja pogotowia ratunkowego.

§ 78. Usługi concierge

1. W ramach pakietu usług concierge Ubezpieczony ma możliwość skorzystania z całodobowego serwisu gwarantującego następujące świadczenia:
   1) organizację podróży służbowej w kraju i za granicą, w zakresie rezerwacji w hotelu lub rezerwacji biletów lotniczych i promowych,
   2) zakup i dostarczenie biletów kolejowych,
   3) rezerwację biletów na imprezy kulturalne (z opcją dostarczenia),
   4) rezerwację biletów na imprezy sportowe (z opcją dostarczenia),
   5) zakup i dostarczenie Ubezpieczonemu wybranych artykułów (np. biurowych),
   6) organizację wynajmu samochodu wskazanej klasy lub marki (z opcją podstawienia),
   7) przewiezienie pojazdu na przegląd, wymianę opon, do myjni – wraz z jego odstawieniem z powrotem do Ubezpieczonego po wykonaniu usługi,
   8) rezerwację w restauracjach i klubach,
   9) rezerwację w centrach konferencyjnych,
   10) zamówienie i dostarczenie kwiatów,
   11) zapewnienie kierowcy zastępczego,
   12) organizację usług sprzątania miejsca ubezpieczenia.
2. Koszty zorganizowanych świadczeń ponosi Ubezpieczony, przy czym każdorazowo przed wykonaniem usługi koszty te są przestawiane do autoryzacji Ubezpieczonego, a w razie odmowy Ubezpieczonego pokrycia kosztów, usługa nie zostanie zrealizowana.

§ 79. Usługi informacyjne

Pomoc informacyjna świadczona jest na każde życzenie Ubezpieczonego i obejmuje:
1) telefoniczną konsultację IT – polegającą na udzieleniu Ubezpieczonemu podstawowych informacji oraz instrukcji w przypadku zgłoszonych przez Ubezpieczonego problemów technicznych dotyczących *sprzętu biurowego* i komputerowego lub zainstalowanego na nim oprogramowania, z zastrzeżeniem, że konsultacja trwa maksymalnie 15 minut, a Ubezpieczonemu w okresie ubezpieczenia przysługują łącznie dwie tego typu usługi,
2) infolinię medyczną – polegającą na przekazaniu Ubezpieczonemu informacji teleadresowych dotyczących działających na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:
   a) prywatnych i państwowych placówek służby zdrowia, w tym specjalizujących się w zakresie neonatologii i pediatrii oraz wykonujących badania okresowe,
   b) prywatnych i państwowych placówek świadczących usługi rehabilitacyjne oraz placówek prowadzących sprzedaż sprzętu rehabilitacyjnego i wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego,
   c) aptek,
   d) sanatoriów,
   e) oddziałów Narodowego Funduszu Zdrowia.
3) infolinię biznesową – polegającą na udzieleniu Ubezpieczonemu:
   a) informacji marketingowych – dotyczących m. in. danych teleadresowych agencji marketingowych, agencji kreatywnych, drukarni oraz agencji eventowych, a także informacji o konferencjach, targach, itp.,
   b) informacji ekonomicznych – dotyczących m.in. kursów walut, notowań giełdowych, podstawowych wskaźników makroekonomicznych, itp.,
   c) informacji dotyczących funduszy Unii Europejskiej – dotyczących m.in. rodzajów dostępnych funduszy i sposobów ubiegana się o nie, harmonogramów składania wniosków, wymogów formalnych, budżetów, itp.,
   d) informacji z zakresu HR – dotyczących m.in. danych teleadresowych agencji rekrutacyjnych, informacji o sposobach zamieszczania ofert pracy, itp.
4) infolinię o *specjalistach* świadczących usługi hydrauliczne, elektryczne, ślusarskie, stolarskie, murarskie, dekarskie, grzewcze i klimatyzacyjne, porządkowe, ogrodnicze, architektoniczne, itp.

§ 80. Realizacja świadczeń assistance

PROAMA organizuje i pokrywa koszty usług assistance, które są realizowane przez inne podmioty. Za szkody wyrządzone w związku z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem tych usług, ponoszą bezpośrednio odpowiedzialność osoby wykonujące te usługi.

Rozdział VI. Ubezpieczenie pomocy prawnej

§ 81. Przedmiot ubezpieczenia

Przedmiotem ubezpieczenia jest zorganizowanie lub zorganizowanie i pokrycie kosztów pomocy prawnej Ubezpieczonemu w celu ochrony jego interesów prawnych związanych z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą.

§ 82. Zakres ubezpieczenia

1. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje refundację celowych i niezbędnych kosztów pomocy prawnej poniesionych przez Ubezpieczonego w celu obrony jego interesów prawnych w sprawach związanych z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą w zakresie:
   1) dochodzenia roszczeń odszkodowawczych z deliktów, tj. dochodzenia przez Ubezpieczonego roszczeń odszkodowawczych z tytułu czynów niedozwolonych, których następstwem jest *szkoda*, a które nie wynikają z czynności prawnej; za roszczenia odszkodowawcze z tytułu czynów niedozwolonych uważa się także roszczenia odszkodowawcze w związku z odpowiedzialnością za *szkodę* wyrządzoną przez produkt niebezpieczny,
   2) dochodzenia roszczeń odszkodowawczych z umów, tj. dochodzenia przez Ubezpieczonego roszczeń odszkodowawczych związanych z niewykonaniem lub nienależytym wykonania zobowiązania,
   3) obrony przed roszczeniami odszkodowawczymi z deliktów, tj. obrony Ubezpieczonego przed roszczeniami odszkodowawczymi z tytułu czynów niedozwolonych, których następstwem jest *szkoda*, a które nie wynikają z czynności prawnej,
   4) prawa pracy pracodawcy, tj. obrony interesów prawnych Ubezpieczonego jako pracodawcy ze stosunków prawa pracy,
   5) spraw karnych, tj. obrony Ubezpieczonego w postępowaniu karnym, w związku z zarzutem popełnienia przez niego przestępstwa związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej,
   6) ubezpieczeń społecznych, tj. sądowej obrony interesów prawnych Ubezpieczonego w zakresie praw i obowiązków z tytułu ubezpieczeń społecznych,
   7) praw rzeczowych na nieruchomości, tj. obrony interesów prawnych Ubezpieczonego jako właściciela nieruchomości,
   8) stosunków najmu, dzierżawy i użytkowania wieczystego nieruchomości, tj. obrony interesów prawnych Ubezpieczonego jako posiadacza zależnego nieruchomości.
2. Udział własny Ubezpieczonego dla każdego zdarzenia objętego ochroną w ramach pomocy prawnej wynosi 200 zł.

§ 83. Zdarzenia ubezpieczeniowe

W przypadku dochodzenia roszczeń odszkodowawczych z deliktów przez Ubezpieczonego lub od Ubezpieczonego, zdarzeniem uzasadniającym żądanie spełnienia przez PROAMA świadczenia jest wystąpienie szkody skutkującej powstaniem roszczenia. We wszystkich innych przypadkach zdarzeniem ubezpieczeniowym jest naruszenie lub domniemanie naruszenia przepisów prawa lub praw i obowiązków umownych przez Ubezpieczonego, jego przeciwnika lub *osobę trzecią*, przy czym w razie kilku roszczeń pozostających w związku z jednym zdarzeniem, znaczenie ma data wystąpienia pierwszego z nich i są one traktowane jako jedno zdarzenie ubezpieczeniowe.

§ 84. Zakres terytorialny

Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje zdarzenia ubezpieczeniowe zaistniałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli postępowania sądowe i inne postępowania wskazane w niniejszym Rozdziale toczą się również na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 85. Suma ubezpieczenia

Suma ubezpieczenia jest określona w polisie ubezpieczeniowej i stanowi górny limit odpowiedzialności PROAMA na jedno i na wszystkie zdarzenia w okresie ubezpieczenia.

§ 86. Wyłączenia odpowiedzialności PROAMA

1. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje zdarzeń ubezpieczeniowych:
   1) pozostających w związku przyczynowym z popełnieniem przez Ubezpieczonego umyślnie przestępstwa lub wykroczenia – w takim przypadku PROAMA poniesie koszty pomocy prawnej w postępowaniu karnym do czasu wydania prawomocnego wyroku stwierdzającego popełnienie czynu z winy umyślnej, a po wydaniu takiego orzeczenia PROAMA przysługuje roszczenie zwrotne do Ubezpieczonego o zwrot uprzednio wypłaconych świadczeń,
   2) z zakresu prawa: autorskiego, patentowego, podatkowego, karnoskarbowego, znaków towarowych, własności intelektualnej lub przemysłowej, ochrony danych osobowych, prasowego, zbiorowego prawa pracy, służby cywilnej, wspólnot lub spółdzielni mieszkaniowych, budowlanego, instrumentów finansowych, papierów wartościowych, umów agencyjnych, funduszy inwestycyjnych, wynikających z umów o pracę lub innych stosunków prawnych dotyczących pełnienia funkcji członków ustawowych lub statutowych organów osób prawnych, handlowego, gospodarki komunalnej i zadań własnych samorządów, ochrony konkurencji i konsumentów (w tym antymonopolowego), górniczego i geologicznego, ochrony dóbr osobistych,
   3) pozostających w związku z postępowaniem układowym, naprawczym albo upadłościowym, które zostało albo ma zostać wszczęte w stosunku do Ubezpieczonego,
   4) pozostających w związku z planem zagospodarowania przestrzennego, podziałem, scalaniem i wywłaszczaniem nieruchomości oraz prywatyzacją, reprywatyzacją i innymi przekształceniami własnościowymi o podobnym charakterze,
   5) związanych z roszczeniami, które zostały przeniesione na Ubezpieczonego,
   6) dotyczących ceł, akcyz, podatków, odszkodowań, kar, grzywien i innych podobnych kar publicznoprawnych, które jest zobowiązany zapłacić Ubezpieczony,
   7) związanych z naruszeniem przepisów podatkowych, celnych, karnoskarbowych, administracyjnych, a także związanych z faktycznym lub domniemanym naruszeniem przepisów regulujących inne zobowiązania o charakterze publicznoprawnym,
   8) związanych z posiadaniem pojazdów mechanicznych lub ruchem tych pojazdów,
   9) gdzie jedną ze stron sporu jest Ubezpieczający, PROAMA albo *Centrum Informacji Prawnej*.
2. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje również kosztów pomocy prawnej:
   1) niezwiązanych z prowadzeniem działalności gospodarczej,
   2) powstałych w związku z postępowaniem dyscyplinarnym samorządu zawodowego Ubezpieczonego lub jego pracowników,
   3) związanych ze świadomym zatajeniem przez Ubezpieczonego, informacji i dokumentów, mogących mieć wpływ na sposób świadczenia pomocy prawnej lub przebieg danego postępowania,
   4) powstałych na polecenie Ubezpieczonego, które nie były konieczne do obrony praw Ubezpieczonego albo dotyczą środków dowodowych nieistotnych z punktu widzenia przebiegu danego postępowania,
   5) powstałych w następstwie korzystania przez Ubezpieczonego z usług osób nieposiadających prawa do wykonywania zawodu lub nieuprawnionych do świadczenia pomocy prawnej lub wydawania *opinii prawnych* w danym zakresie,
   6) spowodowanych potrąceniem przez stronę przeciwną wierzytelności niezwiązanej ze zdarzeniem ubezpieczeniowym.

§ 87. Obowiązki Ubezpieczonego w razie zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego

1. Ubezpieczony, który zamierza skorzystać z ochrony ubezpieczeniowej, powinien skontaktować się z *Centrum Informacji Prawnej* telefonicznie (numer 815 815 815, czynny od poniedziałku do niedzieli, w godzinach 9.00-21.00) lub za pośrednictwem poczty elektronicznej (adres e-mail: Ochrona.Prawna@proama.pl), podając co najmniej następujące dane:
   1) nazwisko i adres Ubezpieczonego oraz nazwisko i adres zgłaszającego, jeżeli nie jest nim Ubezpieczony,
   2) numer i nazwę polisy, której dotyczy zgłoszenie,
   3) zwięzły i dokładny opis zdarzenia ubezpieczeniowego i rodzaj wymaganej pomocy prawnej,
   4) numer telefonu kontaktowego, faksu lub adres poczty elektronicznej.
2. Ubezpieczony obowiązany jest uzyskać i przedłożyć *Centrum Informacji Prawnej* dokumenty niezbędne do ustalenia odpowiedzialności PROAMA.
3. Zgłoszenie zdarzenia ubezpieczeniowego PROAMA nie zwalnia Ubezpieczonego od obowiązków, jakie ma wobec innych podmiotów, w szczególności: sądów, Prokuratury, Policji, urzędów publicznych lub podmiotów, z którymi zawarł umowę będącą przedmiotem sporu, jak również z obowiązków podjęcia czynności niezbędnych do zachowania możliwości dalszego dochodzenia roszczeń lub obrony przed sądem, w szczególności zgłoszenia roszczeń, wszczęcia postępowania sądowego lub administracyjnego, zgłoszenia zarzutów, wniosków dowodowych, wniesienia sprzeciwu, zażalenia, apelacji lub innego środka odwoławczego albo zaskarżenia.
4. Ubezpieczony na wniosek PROAMA zobowiązany jest informować PROAMA o przebiegu i stanie sprawy sądowej oraz przekazywać związane ze sprawą pisma procesowe i inne dokumenty, a także jest zobowiązany do uzgadniania z PROAMA wszelkich czynności, które powodują lub mogą powodować powstanie kosztów prawnych oraz do niepodejmowania czynności, które przyczyniałyby się do ich nieuzasadnionego zwiększenia.
5. Ubezpieczony obowiązany jest, bez wezwania, informować PROAMA o zakończeniu i wyniku każdego postepowania dotyczącego zgłoszonego zdarzenia, w szczególności o treści prawomocnego orzeczenia organu lub sadu.

6. Ubezpieczony obowiązany jest powstrzymywać się od działań, które mogłyby spowodować utratę prawa PROAMA do zwrotu poniesionych przez niego kosztów prawnych, w szczególności zobowiązuje się nie zawierać ugody, cofać lub dokonywać zmiany powództwa bez uzyskania uprzedniej pisemnej zgody PROAMA.
7. W przypadku dochodzenia roszczeń Ubezpieczony jest ponadto zobowiązany:
   1) przed wytoczeniem powództwa umożliwić PROAMA przeprowadzenie przedsądowego postępowania wyjaśniającego, mającego na celu ustalenie wszystkich okoliczności zdarzenia ubezpieczeniowego oraz korzystne dla Ubezpieczonego rozstrzygnięcie problemów prawnych będących istotą zgłoszonego zdarzenia ubezpieczeniowego,
   2) przed wytoczeniem powództwa albo przed wniesieniem środka odwoławczego lub innego środka zaskarżania od orzeczenia sądu lub innego organu, uzyskać pisemną akceptację PROAMA w zakresie pokrywania kosztów prawnych w toku danej instancji;
   3) wstrzymać się z wytoczeniem powództwa przed sąd do czasu prawomocnego zakończenia toczącego się już innego postępowania sądowego, jeżeli jego wynik może mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu, a niezwłoczne wniesienie sprawy na drogę sądową nie jest uzasadnione przedawnieniem roszczenia lub upływem terminu zawitego.
8. Jeżeli Ubezpieczony nie wykonał obowiązków, o których mowa w ust. 2-7, powodując utratę prawa do zwrotu kosztów procesu, PROAMA może żądać zwrotu poniesionych kosztów prawnych.

§ 88. Świadczenia w zakresie pomocy prawnej

1. PROAMA zrefunduje Ubezpieczonemu poniżej wymienione, konieczne i celowe koszty pomocy prawnej poniesione w celu ochrony jego interesów prawnych:
   1) koszty procesu sądowego przed sądami powszechnymi we wszystkich instancjach, w tym:
      a) *wynagrodzenie jednego adwokata lub radcy prawnego*,
      b) koszty sądowe wszystkich instancji, w tym opłaty sądowe, wynagrodzenie biegłego, świadków, tłumaczeń przysięgłych, itd.,
      c) koszty prawomocnie zasądzone od Ubezpieczonego na rzecz strony przeciwnej (w tym również koszty zasądzone przez sąd z tytułu udziału w postępowaniu karnym oskarżyciela posiłkowego),
   2) koszty postępowania egzekucyjnego podjętego na podstawie jednego tytułu wykonawczego w stosunku do tego samego podmiotu, w zakresie maksymalnie trzech dowolnie wybranych przedmiotów egzekucji oraz w łącznej wysokości nie większej niż 20% sumy ubezpieczenia,
   3) koszty związane z postępowaniem sądu polubownego lub arbitrażowego, aż do zakończenia postępowania o stwierdzenie wykonalności lub uznanie wyroku sądu polubownego, jednakże do wysokości kosztów sądowych które by powstały, gdyby dana sprawa toczyła się przed właściwym sądem powszechnym I instancji,
   4) koszty notarialne, które Ubezpieczony musiał ponieść w celu wykonania prawomocnego orzeczenia organu władzy publicznej,
   5) koszty *wynagrodzenia jednego adwokata lub radcy prawnego* w postępowaniu przedsądowym, jednakże wynagrodzenie, które otrzymał adwokat lub radca prawny z tego tytułu będzie zaliczone na poczet wynagrodzenia należnego za prowadzenie procesu sądowego w I instancji.
2. Koszty pomocy prawnej uważa się za konieczne i celowe, jeżeli istnieje szansa korzystnego dla Ubezpieczonego załatwienia sprawy oraz koszty obrony interesów prawnych Ubezpieczonego nie pozostają w rażącej dysproporcji do zamierzonego celu, przez co rozumie się, że wartość kosztów obrony nie przekracza 150% wartości sporu, potencjalnej szkody lub interesu prawnego. Jeżeli zdarzenie dotyczy podejrzenia popełnienia przestępstwa przez Ubezpieczonego, PROAMA nie bada możliwości korzystnego załatwienia sprawy, z zastrzeżeniem, że w razie prawomocnego udowodnienia winy umyślnej Ubezpieczonego, PROAMA przysługuje zwrot pokrytych kosztów pomocy prawnej.
3. PROAMA zobowiązuje się również ponieść koszty *poręczenia majątkowego*, do wysokości 50% sumy ubezpieczenia na każde zdarzenie ubezpieczeniowe, gdy *poręczenie majątkowe* jest płatne na rzecz Skarbu Państwa Rzeczpospolitej Polskiej, z zastrzeżeniem zwrotu *poręczenia majątkowego* na zasadach określonych w niniejszym Rozdziale.
4. W przypadku kary pozbawienia wolności lub grzywny przekraczającej 1 000 zł ubezpieczenie obejmuje dodatkowo, przy każdym zdarzeniu objętym ubezpieczeniem, łącznie nie więcej niż 2 wnioski: o ułaskawienie, odroczenie wykonania kary, warunkowe przedterminowe zwolnienie lub rozłożenie spłaty na raty.
5. Jeśli w następstwie jednego zdarzenia wystąpią roszczenia Ubezpieczonego, które jedynie w części objęte są ochroną ubezpieczeniową, PROAMA ponosi odpowiedzialność jedynie w zakresie kosztów wynikających z dochodzenia roszczeń objętych ochroną ubezpieczeniową.
6. Koszty pokrywane przez PROAMA obejmują podatek od towarów i usług (VAT), o ile Ubezpieczony nie posiada prawa lub możliwości odliczenia tego podatku.

§ 89. Telefoniczna Asysta Prawna

1. Telefoniczna Asysta Prawna obejmuje usługi informacyjne i inne wskazane w zakresie świadczeń z tego tytułu, w celu obrony interesów prawnych Ubezpieczonego w sprawach związanych z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą
2. W ramach Telefonicznej Asysty Prawnej PROAMA zobowiązuje się poprzez prawników *Centrum Informacji Prawnej* do:
   1) udzielania bieżących *konsultacji prawnych*, w formie telefonicznej lub elektronicznej,
   2) przesyłania na życzenie Ubezpieczonego, w formie elektronicznej, tekstów obowiązujących lub archiwalnych aktów prawnych prawa polskiego,
   3) przesyłania na życzenie Ubezpieczonego w formie elektronicznej wzorów umów należących do powszechnego obrotu, np. sprzedaży, pożyczki, darowizny,
   4) informowania telefonicznie lub w formie elektronicznej o obowiązujących procedurach sądowych oraz o kosztach prowadzenia sporów prawnych,
   5) informowania telefonicznie lub w formie elektronicznej o danych teleadresowych właściwych miejscowo instytucjach, np. sądu, prokuratury lub kancelarii prawnej,
   6) udzielania *porad prawnych* telefonicznie lub w formie elektronicznej,
   7) wydawania *opinii prawnych* w formie elektronicznej, z możliwością weryfikacji dokumentów prawnych – do 10 stron w ramach jednej *opinii prawnej,*
   8) przygotowania i dostarczenia drogą elektroniczną następujących dokumentów: wezwania do zapłaty, wezwania do podjęcia innych działań lub zaniechania działań, pełnomocnictwa, pozwu, odpowiedzi na pozew, sprzeciwu lub zarzutów od nakazu zapłaty oraz wniosku w postępowaniu nieprocesowym, zabezpieczającym lub egzekucyjnym, z zastrzeżeniem że objętość każdego z tych dokumentów nie przekroczy 10 stron,
   9) przygotowania i dostarczenia drogą elektroniczną listy adwokatów lub radców prawnych, którzy specjalizują się w danej dziedzinie prawa, w miejscu zawiśnięcia sporu lub w miejscu zamieszkania Ubezpieczonego .
3. Ubezpieczonemu przysługuje maksymalnie 12 świadczeń wskazanych w ust. 1 pkt 1) – 5) w okresie 12 miesięcy odpowiedzialności PROAMA z danej umowy ubezpieczenia.
4. Ubezpieczonemu przysługują maksymalnie 2 świadczenia wskazane w ust. 1 pkt 6) – 9) w okresie 12 miesięcy odpowiedzialności PROAMA z danej umowy ubezpieczenia.
5. PROAMA nie zwróci Ubezpieczonemu kosztów które poniósł on w celu skorzystania z Telefonicznej Asysty Prawnej, w szczególności w przypadku skorzystania z *porady prawnej* podmiotu innego niż *Centrum Informacji Prawnej.*

§ 90. Wybór i ustanowienie pełnomocnika oraz sąd polubowny

1. Ubezpieczonemu przysługuje prawo swobodnego wyboru adwokata lub radcy prawnego w zakresie obrony, reprezentowania lub wspierania jego interesów w postępowaniu sądowym lub administracyjnym.
2. W przypadku, gdy Ubezpieczony nie skorzysta z prawa wyboru adwokata lub radcy prawnego w terminie wyznaczonym przez PROAMA, nie krótszym niż 14 dni, PROAMA jest uprawniona do wskazania adwokata lub radcy prawnego w imieniu Ubezpieczonego.
3. Jeżeli wymagana jest niezwłoczna reprezentacja adwokata lub radcy prawnego dla ochrony prawnych interesów Ubezpieczonego, a Ubezpieczony przy zgłoszeniu zdarzenia ubezpieczeniowego nie wskazał żadnego adwokata lub radcy prawnego, PROAMA jest uprawniona do wyboru w imieniu Ubezpieczonego adwokata lub radcy prawnego bez wyznaczania Ubezpieczonemu dodatkowego terminu na wykonanie tego uprawnienia.
4. Ubezpieczony jest zobowiązany do udzielenia wskazanemu przez PROAMA adwokatowi lub radcy prawnemu stosownego pełnomocnictwa oraz zobowiązania pełnomocnika do bieżącego informowania PROAMA o rozwoju sprawy.
5. Wskazania adwokata lub radcy prawnego dokonuje PROAMA na rzecz Ubezpieczonego. Za wykonanie zlecenia adwokat lub radca prawny ponosi bezpośrednią odpowiedzialność w stosunku do Ubezpieczonego.
6. W razie wystąpienia sprzeczności interesów lub różnicy zdań w sprawie rozstrzygnięcia sporu, PROAMA poinformuje Ubezpieczonego o prawie swobodnego wyboru adwokata lub radcy prawnego w zakresie obrony, reprezentowania lub wspierania jego interesów w postępowaniu sądowym lub administracyjnym.
7. Istnieje możliwość poddania sporu między PROAMA a Ubezpieczonym pod rozstrzygnięcie sądu polubownego, w szczególności w sytuacji wystąpienia sprzeczności interesów lub różnicy zdań pomiędzy PROAMA a Ubezpieczonym. Powyższe wymaga umowy stron.

§ 91. Ustalenie wysokości świadczeń ubezpieczeniowych

1. PROAMA ustala wysokość świadczeń na podstawie faktur, rachunków, pokwitowań i innych dokumentów świadczących o poniesionych kosztach pomocy prawnej oraz wypłaca je po zakończeniu danego postępowania.
2. PROAMA może wypłacić świadczenie, jeżeli koszt pomocy prawnej został wcześniej poniesiony przez Ubezpieczonego w związku z zaistniałym zdarzeniem ubezpieczeniowym. PROAMA wypłaca wówczas świadczenie na podstawie uznania roszczenia, ugody lub prawomocnego orzeczenia sądu, jednakże również w takim przypadku Ubezpieczony zobowiązany jest do dostarczenia wymaganych dokumentów, a PROAMA przeprowadzi własne ustalenia dotyczące okoliczności zdarzenia, zasadności roszczeń i wysokości świadczenia, w terminie 30 dni od daty zgłoszenia roszczenia.

§ 92. Zwrot *poręczenia majątkowego*

1. Ubezpieczony jest zobowiązany udzielić PROAMA nieodwołalnego pełnomocnictwa do odbioru w jego imieniu poniesionych przez PROAMA kosztów *poręczenia majątkowego*, na wypadek wydania prawomocnego orzeczenia o zwrocie kwoty tego *poręczenia*.
2. Jeżeli kwota *poręczenia majątkowego* zostanie zwrócona Ubezpieczonemu, jest on zobowiązany do jej przekazania PROAMA w terminie 14 dni od daty jej otrzymania.
3. Jeżeli zostanie wydane orzeczenie, na mocy którego kwota *poręczenia majątkowego* nie zostanie zwrócona w całości lub w części, w szczególności, gdy został orzeczony przepadek tej kwoty lub zaliczono ją na poczet orzeczonej kary, Ubezpieczony jest zobowiązany do zwrotu poniesionych przez PROAMA kosztów *poręczenia majątkowego* w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia w tej sprawie.

§ 93. Roszczenia zwrotne

Jeżeli w postępowaniu karnym lub w sprawie o wykroczenia prawomocnym wyrokiem sądu stwierdzono winę umyślną Ubezpieczonego, PROAMA przysługuje roszczenie do Ubezpieczonego o zwrot uprzednio wypłaconych świadczeń.

Rozdział VII. Ubezpieczenie pomocy podatkowej

§ 94. Przedmiot ubezpieczenia

Przedmiotem ubezpieczenia jest zorganizowanie lub zorganizowanie i pokrycie kosztów świadczenia usług pomocy podatkowej dla wskazanego w umowie ubezpieczenia Ubezpieczonego w zakresie:
1) Telefonicznej Asysty Prawnej,
2) pomocy doradcy podatkowego,
3) podatkowej pomocy prawnej.

§ 95. Zdarzenie ubezpieczeniowe

1. Zdarzeniem ubezpieczeniowym uzasadniającym żądanie przez Ubezpieczonego udzielenia świadczenia pomocy podatkowej jest:
   1) w przypadku Telefonicznej Asysty Prawnej – zaistnienie problemu prawnego w zakresie polskiego systemu podatkowego, powodującego konieczność skorzystania przez Ubezpieczonego z Telefonicznej Asysty Prawnej,
   2) w przypadku pomocy doradcy podatkowego – rozpoczęcie sprawy podatkowej, polegające na otrzymaniu przez Ubezpieczonego zawiadomienia o przeprowadzeniu kontroli skarbowej,
   3) w przypadku podatkowej pomocy prawnej – wydanie przez organ administracji decyzji lub postanowienia nieuwzględniającego lub godzącego w interes prawny Ubezpieczonego albo złożenie przez Ubezpieczonego wniosku o wydanie takiej decyzji lub postanowienia.
2. W razie wystąpienia kilku naruszeń prawa lub obowiązków pozostających w związku materialnym lub formalnym miarodajne jest pierwsze z nich i traktowane są one jako jedno zdarzenie.

§ 96. Zakres terytorialny

1. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje zdarzenia ubezpieczeniowe zaistniałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli postępowania toczą się przed polskimi organami podatkowymi, polskimi organami kontroli skarbowej i polskimi sądami administracyjnymi i dotyczą spraw podatkowych, według właściwości polskiego prawa.
2. Usługi pomocy podatkowej są świadczone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 97. Suma ubezpieczenia

Suma ubezpieczenia jest określona w polisie ubezpieczeniowej i stanowi górny limit odpowiedzialności PROAMA na jedno i wszystkie zdarzenia w okresie ubezpieczenia.

§ 98. Telefoniczna Asysta Prawna

1. W ramach Telefonicznej Asysty Prawnej PROAMA zobowiązuje się poprzez prawników *Centrum Informacji Prawnej* do udzielania bieżących *konsultacji prawnych*, w formie telefonicznej lub elektronicznej, z zakresu polskiego systemu podatkowego, obejmujących wyłącznie:
   1) udzielenie informacji o podatkach, terminach i stawkach podatkowych,
   2) przesłanie interpretacji z zakresu stosowania przepisów prawa podatkowego wydawanych przez Urzędy i Izby Skarbowe oraz w imieniu Ministra Finansów przez podległe mu jednostki,
   3) przesyłanie tekstów aktów prawa podatkowego (zarówno obowiązujących, jak i archiwalnych),
   4) udzielenie informacji o organizacji administracji podatkowej wraz z danymi adresowymi organów podatkowych,
   5) informowanie o kosztach prowadzenia sporów prawnych w sprawach podatkowych,
   6) informowanie o danych teleadresowych właściwych miejscowo instytucjach związanych z podatkami, takich jak np. sądy, prokuratury, samorządowe kolegia odwoławcze, urzędy skarbowe, kancelarie, itp.,
   7) polecenie doradcy podatkowego, adwokata lub radcy prawnego, właściwego miejscowo specjalisty w konkretnej sprawie.
2. Rozstrzygnięcie problemu prawnego w drodze *konsultacji prawnych* ma miejsce w oparciu o podany przez Ubezpieczonego stan faktyczny sprawy, o ile otrzymane od Ubezpieczonego informacje to umożliwiają. Dalsze zmiany stanu faktycznego i związana z tym konieczność skorzystania z usługi *konsultacji prawnych* traktowane są jako nowe zdarzenie ubezpieczeniowe nawet jeśli dotyczą tej samej sprawy.
3. Telefoniczna Asysta Prawna polegająca na *konsultacjach prawnych* dotyczy wyłącznie tych problemów prawnych, które spełniają następujące warunki:
   1) do ich rozwiązania nie jest konieczny kontakt z innymi osobami lub podmiotami niż Ubezpieczony,
   2) mogą być rozwiązane w drodze kontaktu z Ubezpieczonym za pomocą środków porozumiewania się na odległość,
   3) podane przez Ubezpieczonego informacje (opis stanu faktycznego) i dostarczone dokumenty umożliwiają przedstawienie rozwiązania problemu prawnego.
4. Świadczenia Telefonicznej Asysty Prawnej są udzielane w terminie do 3 dni roboczych od spełnienia warunków, o których mowa w ust. 3, chyba że Ubezpieczony i prawnik *Centrum Informacji Prawnej* ustalą inaczej.
5. Ubezpieczonemu przysługuje maksymalnie 12 świadczeń wskazanych w ust. 1 w okresie 12 miesięcy odpowiedzialności PROAMA z danej umowy ubezpieczenia.

§ 99. Świadczenia w zakresie pomocy doradcy podatkowego

1. Pomoc doradcy podatkowego polega na udzieleniu przez doradcę podatkowego, wskazanego przez PROAMA, informacji lub wyjaśnień w *sprawie podatkowej,* a także pomocy w sporządzeniu:
   1) zastrzeżeń i wyjaśnień do protokołu kontroli,
   2) sprzeciwu wobec podjęcia i wykonywania przez organy kontroli czynności z naruszeniem przepisów prawa,
   3) skargi lub zażalenia,
   4) odwołania od decyzji.
2. Świadczenia pomocy prawnej doradcy podatkowego są udzielane pod warunkiem podania przez Ubezpieczonego informacji (opisu stanu faktycznego) i dostarczenia dokumentów umożliwiających świadczenie takiej pomocy.
3. Świadczenia pomocy prawnej doradcy podatkowego są udzielane w terminie 7 dni roboczych od spełnienia warunku, o którym mowa w ust. 2.
4. Z pomocy doradcy podatkowego Ubezpieczony może skorzystać jeden raz dla każdego zdarzenia ubezpieczeniowego, nie więcej jednak niż 4 razy w 12 miesięcznym okresie ubezpieczenia.

§ 100. Świadczenia w zakresie podatkowej pomocy prawnej

1. PROAMA udziela ochrony w zakresie kosztów, opłat i wydatków koniecznych dla ochrony interesów prawnych Ubezpieczonego pozostających w związku z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą, w zakresie *spraw podatkowych*.
2. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje:
   1) pomoc doradcy podatkowego na etapie postępowania przedsądowego na zasadach określonych w § 99,
   2) *wynagrodzenie adwokata lub radcy prawnego* z tytułu zastępstwa procesowego Ubezpieczonego w postępowaniu sądowym,
   3) koszty tłumaczy przysięgłych, świadków i biegłych w postępowaniu sądowym,
   4) pozostałe koszty postępowania sądowego.
3. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje jedynie sprawy, w których wartość przedmiotu sporu przekracza 1 000 zł, a obrona interesów prawnych Ubezpieczonego jest celowa, przez co rozumie się, że istnieje realna szansa korzystnego dla Ubezpieczonego załatwienia sprawy zgodnie z przepisami, a koszty obrony interesów prawnych nie pozostają w rażącej dysproporcji do zamierzonego celu, który chce osiągnąć Ubezpieczony, tj. nie przekraczają 150% wartości przedmiotu sporu, w razie jego braku – wysokości potencjalnej szkody lub wartości uzasadnionego interesu prawnego.
4. Świadczenie PROAMA polega na zwrocie poniesionych przez Ubezpieczonego kosztów, wydatków i opłat, o których mowa w ust. 2. PROAMA, na wniosek Ubezpieczonego, wystawi promesę zwrotu tych kosztów, wydatków i opłat.
5. Ubezpieczony może zażądać, aby to PROAMA wskazała mu adwokata lub radcę prawnego z zastrzeżeniem, że Ubezpieczonemu przysługuje prawo swobodnego wyboru adwokata lub radcy prawnego w zakresie obrony, reprezentowania lub wspierania jego interesów w postępowaniu sądowym lub administracyjnym.
6. Adwokat lub radca prawny świadczy pomoc prawną na zlecenie Ubezpieczonego. Adwokat lub radca prawny ponosi w stosunku do Ubezpieczonego wyłączną odpowiedzialność za wykonanie zlecenia. PROAMA nie ponosi odpowiedzialności za działania lub zaniechania adwokata albo radcy prawnego. Jeżeli Ubezpieczony zrezygnuje z usług adwokata lub radcy prawnego – PROAMA jest zwolniona z ponoszenia kosztów kolejnego adwokata lub radcy prawnego.

§ 101. Wyłączenia i ograniczenia odpowiedzialności PROAMA

1. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje obrony interesów prawnych Ubezpieczonego w sprawach innych niż podatkowe, w szczególności spraw z zakresu prawa celnego, prawa karnoskarbowego, prawa karnego, a także dotyczących pozostałych opłat i danin publicznoprawnych niewynikających z prawa podatkowego.
2. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje ponadto:
   1) obrony interesów prawnych, które zostały cedowane na Ubezpieczonego,
   2) obrony interesów prawnych *osób trzecich*, których Ubezpieczony dochodzi we własnym imieniu,
   3) kosztów ugodowego załatwienia sprawy, jeżeli koszty te nie odpowiadają stosunkowi, w jakim uwzględnione zostały roszczenia obu stron lub przewyższają koszty, jakie zostałyby poniesione przed sądem powszechnym,
   4) kosztów, których poniesienie nie było konieczne dla obrony interesów prawnych Ubezpieczonego w danym stanie prawnym,
   5) kosztów postępowania egzekucyjnego podjętego na podstawie więcej niż jednego tytułu wykonawczego oraz w przypadku, gdy postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności wszczęte zostanie po upływie 3 (trzech) lat od uzyskania tytułu egzekucyjnego,
   6) kosztów, które Ubezpieczony musi ponieść tylko dlatego, że jego przeciwnik wystąpił z powództwem wzajemnym albo też przedstawił zarzut potrącenia, a obrona przed tymi roszczeniami nie jest objęta ubezpieczeniem albo też koszty te zobowiązana jest ponieść *osoba trzecia*,
   7) kosztów powstałych w następstwie korzystania ze świadczeń ekwiwalentnych do Telefonicznej Asysty Prawnej lub doradcy podatkowego u podmiotu innego niż *Centrum Informacji Prawnej* lub bez jego zgody,
   8) kosztów powstałych w następstwie korzystania z usług osób nie posiadających prawa do wykonywania zawodu doradcy podatkowego, adwokata lub radcy prawnego,
   9) kosztów związanych ze świadomym udzieleniem przez Ubezpieczonego nieprawdziwych lub wprowadzających w błąd informacji albo dostarczeniem sfałszowanych dokumentów,
   10) kosztów związanych ze świadomym zatajeniem przez Ubezpieczonego informacji lub dokumentów, mogących mieć wpływ na sposób świadczenia pomocy prawnej lub przebieg postępowania.
3. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje kosztów, opłat i wydatków poniesionych na obronę interesów prawnych w sytuacji, gdy Ubezpieczony popełnił czyn z winy umyślnej. W momencie uprawomocnienia się wyroku stwierdzającego winę umyślną Ubezpieczonego, PROAMA może żądać od Ubezpieczonego zwrotu wszystkich poniesionych w związku ze zdarzeniem kosztów.
4. Ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje zdarzeń ubezpieczeniowych, które dotyczą egzekucji zaległości lub zobowiązań podatkowych, postępowań w sprawie odroczenia terminu płatności podatku, odroczenia lub rozłożenia na raty spłaty podatku lub odsetek.
5. Wyłączone są również postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, Sądem Najwyższym oraz sądami i trybunałami międzynarodowymi.
6. Jeżeli w następstwie jednego zdarzenia ubezpieczeniowego wystąpią roszczenia Ubezpieczonego, które jedynie w części objęte są ochroną ubezpieczeniową, PROAMA ponosi odpowiedzialność wyłącznie w zakresie kosztów prawnych objętych ochroną ubezpieczeniową.

§ 102. Obowiązki Ubezpieczonego w razie zaistnienia zdarzenia ubezpieczeniowego

1. Warunkiem skorzystania ze świadczeń przewidzianych w umowie ubezpieczenia jest:
   1) niezwłoczne telefoniczne zawiadomienie *Centrum Informacji Prawnej* o zajściu zdarzenia ubezpieczeniowego, jak też podanie *Centrum Informacji Prawnej* wszelkich istotnych okoliczności dotyczących zdarzenia i rodzaju potrzebnych usług pomocy podatkowej,
   2) postępowanie zgodnie z dyspozycjami *Centrum Informacji Prawnej*, w szczególności ułatwienie wykonywania czynności zmierzających do spełnienia świadczeń pomocy podatkowej.
2. Ubezpieczony, która zamierza skorzystać z ochrony ubezpieczeniowej, powinien skontaktować się z *Centrum Informacji Prawnej* telefonicznie (numer 815 815 815, czynny 7 dni w tygodniu, w godzinach 9.00-21.00), lub pocztą elektroniczną (adres e-mail: Ochrona.Prawna@proama.pl), podając co najmniej następujące dane:
   1) nazwisko/nazwę i adres Ubezpieczonego oraz nazwisko i adres zgłaszającego, jeżeli nie jest nim Ubezpieczony,
   2) numer polisy ubezpieczeniowej,
   3) zwięzły i dokładny opis zdarzenia ubezpieczeniowego i rodzaj oczekiwanej pomocy prawnej,
   4) numer telefonu kontaktowego lub adres poczty elektronicznej.
3. Ubezpieczony na wniosek PROAMA zobowiązana jest informować PROAMA o przebiegu i stanie sprawy sądowej oraz przekazywać związane ze sprawą pisma procesowe i inne dokumenty, a także jest zobowiązany do uzgadniania z PROAMA wszelkich czynności, które powodują lub mogą powodować powstanie kosztów prawnych oraz do niepodejmowania czynności, które przyczyniałyby się do ich nieuzasadnionego zwiększenia.
4. Ubezpieczony obowiązany jest, bez wezwania, informować PROAMA o zakończeniu i wyniku każdego postępowania dotyczącego zgłoszonego zdarzenia, w szczególności o treści prawomocnego orzeczenia organu lub sądu.
5. Ubezpieczony obowiązany jest powstrzymywać się od działań, które mogłyby spowodować utratę prawa PROAMA do zwrotu poniesionych przez niego kosztów prawnych, w szczególności zobowiązuje się nie zawierać ugody, cofać lub dokonywać zmiany powództwa bez uzyskania uprzedniej pisemnej zgody PROAMA.
6. W przypadku dochodzenia roszczeń Ubezpieczony jest ponadto zobowiązany:
   1) przed wytoczeniem powództwa umożliwić PROAMA przeprowadzenie przedsądowego postępowania wyjaśniającego, mającego na celu ustalenie wszystkich okoliczności zdarzenia ubezpieczeniowego oraz korzystne dla Ubezpieczonego rozstrzygnięcie problemów prawnych będących istotą zgłoszonego zdarzenia ubezpieczeniowego,
   2) przed wytoczeniem powództwa albo przed wniesieniem środka odwoławczego lub innego środka zaskarżania od orzeczenia sądu lub innego organu, uzyskać pisemną akceptację PROAMA w zakresie pokrywania kosztów prawnych w toku danej instancji;
   3) wstrzymać się z wytoczeniem powództwa przed sąd do czasu prawomocnego zakończenia toczącego się już innego postępowania sądowego, jeżeli jego wynik może mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu, a niezwłoczne wniesienie sprawy na drogę sądową nie jest uzasadnione przedawnieniem roszczenia lub upływem terminu zawitego.
7. Jeżeli Ubezpieczony lub jego adwokat lub radca prawny nie wykonał obowiązków, o których mowa w ust. 2–7, powodując utratę prawa do zwrotu kosztów procesu, PROAMA może żądać zwrotu poniesionych kosztów prawnych.

8. Zgłoszenie zdarzenia ubezpieczeniowego PROAMA nie zwalnia Ubezpieczonego od obowiązków, jakie ma wobec innych podmiotów, w szczególności: sądów, Prokuratury, Policji, urzędów publicznych lub podmiotów, z którymi zawarł umowę będącą przedmiotem sporu, jak również z obowiązków podjęcia czynności niezbędnych do zachowania możliwości dalszego dochodzenia roszczeń lub obrony przed sądem, w szczególności zgłoszenia roszczeń, wszczęcia postępowania sądowego lub administracyjnego, zgłoszenia zarzutów, wniosków dowodowych, wniesienia sprzeciwu, zażalenia, apelacji lub innego środka odwoławczego albo zaskarżenia.

Rozdział VIII. Ubezpieczenie pracownika na zastępstwo

§ 103. Przedmiot i zakres ubezpieczenia

Przedmiotem ubezpieczenia jest zorganizowanie i pokrycie przez PROAMA kosztów zatrudnienia przez Ubezpieczonego pracownika na zastępstwo, jeżeli dotychczasowy *pracownik* Ubezpieczonego zostanie uznany za niezdolnego do pracy przez okres nie krótszy niż 1 miesiąc z powodu *nieszczęśliwego wypadku* lub *nagłego zachorowania*.

§ 104. Osoby objęte ochroną ubezpieczeniową

Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje *pracowników* Ubezpieczonego, zatrudnionych na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony, z wyłączeniem pracowników, którzy do wykonywania pracy muszą posiadać odpowiednie licencję, certyfikaty lub uprawnienia.

§ 105. Zdarzenie ubezpieczeniowe

Zdarzeniem ubezpieczeniowym uzasadniającym żądanie przez Ubezpieczonego zorganizowania i pokrycia kosztów zatrudnienia pracownika na zastępstwo jest uznanie pracownika Ubezpieczonego za niezdolnego do pracy w czasie udzielanej przez PROAMA ochrony ubezpieczeniowej.

§ 106. Świadczenie ubezpieczeniowe i limity odpowiedzialności

1. PROAMA pokryje koszty rekrutacji a także koszty zatrudnienia pracownika na zastępstwo za okres jego faktycznego zatrudnienia, nie dłuższy jednak niż 3 miesiące i w kwocie miesięcznej nie wyższej niż 3 000 zł.
2. Przez koszty zatrudnienia pracownika na zastępstwo rozumie się wynagrodzenie brutto pracownika tymczasowego (z wyłączeniem wynagrodzenia za godziny nadliczbowe i nocne), koszty szkoleń, delegacji, badań lekarskich oraz inne wynikające z regulaminu wynagradzania obowiązującego u Ubezpieczonego oraz składki na ubezpieczenie społeczne finansowane przez pracodawcę i inne obciążenia pracodawcy związane z zatrudnieniem (np. składki na PFRON).
3. Ubezpieczonemu przysługują maksymalnie 3 świadczenia w ciągu 12 miesięcznego okresu ubezpieczenia.

§ 107. Wyłączenia odpowiedzialności PROAMA

PROAMA nie pokrywa kosztów zatrudnienia pracownika na zastępstwo w sytuacji, gdy nieszczęśliwy wypadek lub nagłe zachorowanie osoby objętej ochroną ubezpieczeniową:

1) wynikają z chorób przewlekłych, psychicznych lub depresji oraz chorób, z którymi związana była hospitalizacja osoby objętej ochrona ubezpieczeniową w ciągu ostatnich sześciu miesięcy przed zawarciem umowy ubezpieczenia, jak też chorób przenoszonych drogą płciową, chorób wenerycznych, AIDS, wirusa HIV pozytywnego,
2) są skutkiem ciąży, przerywania ciąży, sztucznego zapłodnienia lub każdego innego leczenia bezpłodności,
3) powstały w związku z usiłowaniem lub popełnieniem przez osobę objętą ochroną ubezpieczeniową przestępstwa, samookaleczenia lub samobójstwa, a także udziałem osoby objętej ochroną ubezpieczeniową w bójkach i zamieszkach, za wyjątkiem działania w obronie koniecznej,
4) zostały spowodowane posługiwaniem się wszelkiego rodzaju materiałami wybuchowymi i pirotechnicznymi w rozumieniu przepisów o materiałach wybuchowych albo bronią palną,
5) są następstwem leczenia lub zabiegów leczniczych,
6) są następstwem nieuzasadnionego nieskorzystania przez osobę objętą ochroną ubezpieczeniową z porady lekarskiej albo nieprzestrzegania zaleceń lekarza lub niezleconego przez lekarza użycia leków bądź narkotyków,
7) zostały spowodowane schorzeniem wynikającym z uzależnienia od środków psychoaktywnych lub choroby układu nerwowego albo choroby o podłożu lękowym,
8) wynikły z zatrucia alkoholem, narkotykami, nikotyną lub innymi środkami odurzającymi lub psychotropowymi,
9) są skutkiem prowadzenia przez osobę objętą ochroną ubezpieczeniową pojazdu lub obsługi maszyny bez wymaganego uprawnienia,
10) powstały w związku z pracami rozbiórkowymi, pracami przy wykonywaniu tuneli oraz pracami w zakresie działalności wydobywczej lub materiałów wybuchowych,
11) powstały wskutek uprawiania *sportów o ryzykownym charakterze*, jak również wynikających z uczestnictwa w wyścigach pojazdów lądowych, morskich lub powietrznych,
12) w związku z przebywaniem osoby objętej ochroną w miejscach, w których obowiązywał go zakaz przebywania.

§ 108. Realizacja świadczeń ubezpieczeniowych

1. Świadczenia ubezpieczeniowe są realizowane przez agencję pracy tymczasowej wskazaną przez PROAMA na zasadach określonych w obowiązujących przepisach prawa dotyczących zatrudniania pracowników tymczasowych.
2. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem tej usługi ponosi bezpośrednio odpowiedzialność agencja pracy tymczasowej zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Rozdział IX. Postanowienia końcowe

§ 109. Zawiadomienia i oświadczenia

Zawiadomienia oraz oświadczenia dotyczące umowy ubezpieczenia mogą być składane na piśmie lub w trakcie rozmowy telefonicznej rejestrowanej i archiwizowanej przez PROAMA, jak też za pośrednictwem serwisu internetowego PROAMA lub pocztą elektroniczną, z wyjątkiem zmian umowy ubezpieczenia oraz oświadczeń dotyczących odstąpienia od umowy ubezpieczenia lub jej wypowiedzenia, które mogą być składane wyłącznie w formie pisemnej pod rygorem nieważności oraz innych zawiadomień i oświadczeń składanych w formie wymaganej zgodnie z obowiązującymi przepisami.

§ 110. Prawo i sąd właściwy

1. Umowa ubezpieczenia jest zawierana zgodnie z prawem polskim, a w sprawach w niej nieuregulowanych zastosowanie mają obowiązujące przepisy tego prawa, w szczególności Kodeksu cywilnego i Ustawy o działalności ubezpieczeniowej.
2. Sądem właściwym do rozstrzygania sporów z umowy ubezpieczenia jest sąd właściwości ogólnej lub sąd właściwy miejscowo ze względu na miejsca zamieszkania lub siedzibę Ubezpieczającego, Ubezpieczonego, Uprawnionego lub innej osoby uprawnionej z umowy ubezpieczenia, jak również sąd właściwy dla miejsca zamieszkania spadkobiercy Ubezpieczonego lub spadkobiercy osoby uprawnionej z umowy ubezpieczenia.
3. Spory wynikające z umowy ubezpieczenia mogą być również rozpatrywane przez sądy polubowne przy Komisji Nadzoru Finansowego lub Rzeczniku Finansowym zgodnie z regulaminami tych sądów, o ile tak się umówiono.

§ 111. Reklamacje

1. Będący osobą fizyczną Ubezpieczający, Ubezpieczony, Uprawniony oraz inna osoba upoważniona do otrzymania odszkodowania lub świadczenia („Klient") może składać w każdym czasie zastrzeżenia dotyczące usług świadczonych przez PROAMA, w tym skargi i zażalenia („reklamacje"). Złożenie reklamacji niezwłocznie po powzięciu przez Klienta zastrzeżeń ułatwi i przyspieszy rzetelne rozpatrzenie reklamacji.
2. Reklamacje mogą być składane:
   1) w formie pisemnej – osobiście w jednostce podmiotu rynku finansowego, obsługującej klientów, albo przesyłką pocztową w rozumieniu art. 3 pkt 21 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe na adres ul. Szeligowskiego 6, 20-883 Lublin z dopiskiem „reklamacje".
   2) ustnie – telefonicznie pod numerem +48 815 815 815 albo osobiście do protokołu podczas wizyty klienta w jednostce podmiotu rynku finansowego, obsługującej Klientów.
3. Reklamacja powinna zawierać dane Klienta umożliwiające jego identyfikację, numer polisy oraz zastrzeżenia zgłaszane przez Klienta. Na wniosek Klienta PROAMA potwierdzi wpływ reklamacji pisemnie lub w inny sposób uzgodniony z Klientem.
4. PROAMA rozpatruje reklamację niezwłocznie po jej otrzymaniu. Odpowiedź na reklamację jest udzielana bez zbędnej zwłoki, jednak nie później niż w terminie 30 dni od chwili otrzymania reklamacji, chyba że mają miejsce szczególnie skomplikowane okoliczności, uniemożliwiające rozpatrzenie reklamacji i udzielenie odpowiedzi w tym terminie. W takim przypadku PROAMA poinformuje Klienta, który złożył reklamację o przyczynach opóźnienia, okolicznościach, które muszą zostać ustalone dla rozpatrzenia sprawy oraz określi przewidywany termin rozpatrzenia reklamacji i udzielenia odpowiedzi, który nie może przekroczyć 60 dni od dnia otrzymania reklamacji.
5. Odpowiedź na reklamację jest udzielana w postaci papierowej lub za pomocą innego trwałego nośnika informacji. Na wniosek Klienta odpowiedź na reklamację może być dostarczona pocztą elektroniczną.
6. Spór między Klientem a PROAMA może być zakończony w drodze pozasądowego postępowania w sprawie rozwiązywania sporów między klientami a podmiotami rynku finansowego zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.
7. Inne osoby niż wymienione w ust. 1 mogą składać reklamacje w formie i na zasadach wskazanych w ust. 1–3 powyżej. Reklamacje te są rozpatrywane na zasadach i w terminach określonych w ust. 4–5 powyżej, z zastrzeżeniem że PROAMA informuje zainteresowanego o sposobie załatwienia reklamacji w sposób uzgodniony z tą osobą.
8. Niezależnie od powyższego Klient może składać skargi i zażalenia na działalność PROAMA do uprawnionych organów, w tym Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznika Finansowego, miejskiego lub powiatowego Rzecznika Konsumentów oraz innych organów zajmujących się ochroną Klientów podmiotów rynku finansowego.

§ 112. Obowiązywanie OWU

Niniejsze OWU zostały zatwierdzone uchwałą Zarządu nr GNL/8/2/11/2015 i mają zastosowanie do umów ubezpieczenia zawieranych od dnia 01 stycznia 2016 r.

Krzysztof Wanatowicz
Dyrektor ds. Sieci Sprzedaży
i Produktu

Ewa Kłos
Dyrektor ds. Produktów
Ubezpieczeniowych

Załącznik nr 1. Definicje

Pojęcia użyte w OWU mają następujące znaczenie:

1) **Awaria sprzętu biurowego** – uszkodzenie *sprzętu biurowego* uniemożliwiające jego prawidłowe używanie, które nie zostało spowodowane bezpośrednim działaniem człowieka i nie jest skutkiem używania niezgodnego z instrukcją obsługi oraz koniecznością uzupełnienia materiałów eksploatacyjnych, obsługi okresowej, dostawy i montażu akcesoriów;
2) **Budowa** – prace budowlane w rozumieniu obowiązujących przepisów prawa budowlanego (wznoszenie, rozbudowa, nadbudowa):
   a) w przypadku *budynków* i *budowli* – od dnia podjęcia pierwszych prac na terenie budowy do dnia, w którym najwcześniej można przystąpić do użytkowania tego *budynku* lub *budowli* zgodnie z przepisami prawa budowlanego (zakończenie budowy),
   b) w przypadku *lokali* – od dnia osiągnięcia przez *budynek*, w którym znajduje się *lokal*, stanu surowego zamkniętego (tj. wyodrębnienie budowanych *lokali* stropami, ścianami, oknami i drzwiami zewnętrznymi) do dnia, w którym najwcześniej można przystąpić do użytkowania tego *lokalu* zgodnie z przepisami prawa budowlanego (zakończenie budowy);
3) **Budowla** – trwale związany z gruntem obiekt budowlany niebędący *budynkiem* w rozumieniu obowiązujących przepisów prawa budowlanego wraz z wbudowanymi instalacjami i urządzeniami, stanowiący całość techniczną i użytkową, w szczególności wolnostojące instalacje przemysłowe lub urządzenia techniczne, urządzenia reklamowe, sieci uzbrojenia terenu, ogrodzenia, bramy, furtki, zadaszenia, wiaty, altany, pomieszczenia na śmieci, podjazdy, drogi;
4) **Budynek** – obiekt budowlany trwale związany z gruntem, wydzielony z przestrzeni za pomocą przegród budowlanych, posiadający fundamenty i dach, wraz z jego *elementami zewnętrznymi* i *elementami stałymi*;
5) **Centrum Informacji Prawnej** – podmiot działający na zlecenie PROAMA, zawodowo zajmujący się świadczeniem usług pomocy prawnej i Telefonicznej Asysty Prawnej zgodnie z obowiązującymi przepisami;
6) **Centrum Pomocy** – podmiot działający na zlecenie PROAMA, który w imieniu PROAMA organizuje usługi assistance na rzecz Ubezpieczonego;
7) **Czynności życia prywatnego** – działania i zaniechania niezwiązane z działalnością gospodarczą ani pracą zawodową wykonywaną na podstawie stosunku pracy, umowy cywilnoprawnej, w ramach wolnego zawodu lub działalności gospodarczej;
8) **Czysta strata finansowa** – uszczerbek majątkowy nie będący szkodą osobową ani rzeczową;
9) **Dane** – informacje nadające się do bezpośredniego przetwarzania przez Elektroniczne Systemy Przetwarzania Danych (EPD), zgromadzone poza jednostką centralną komputera, obejmujące *dane* ze zbiorów danych, system operacyjny i programy wchodzące w jego skład, licencyjne, standardowe programy pochodzące z produkcji seryjnej, programy aplikacyjne pochodzące z produkcji jednostkowej (wytworzone na podstawie oprogramowania licencyjnego);
10) **Deszcz nawalny** – intensywny opad deszczu charakteryzujący się współczynnikiem wydajności co najmniej 4, potwierdzony przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, przy czym w przypadku, gdy intensywność opadu nie może być potwierdzona, przyjmuje się stan faktyczny i rozmiar szkód w miejscu ich powstania lub w sąsiedztwie świadczący o działaniu *deszczu nawalnego*, a pojedyncze szkody uważa się za będące następstwem *deszczu nawalnego* tylko wówczas, gdy w najbliższym sąsiedztwie stwierdzono ślady *deszczu nawalnego* lub też rodzaj i rozmiar szkód świadczą o jego działaniu;
11) **Dym i sadza** – oddziaływanie *dymu lub sadzy* powstałych w trakcie procesu spalania, które nagle wydobyły się z urządzeń paleniskowych, grzewczych, kuchennych, kanałów wentylacyjnych, suszących, eksploatowanych zgodnie z przeznaczeniem i przepisami technicznymi, przy sprawnym funkcjonowaniu urządzeń wentylacyjnych i oddymiających, z wyłączeniem zdarzeń polegających na zmianach zapachowych spowodowanych dymem i uszkodzeniach spowodowanych oddziaływaniem *dymu albo sadzy* z grilla;
12) **Eksplozja** – zespół zjawisk towarzyszących nagłemu przejściu układu z jednego stanu równowagi w drugi, z gwałtownym wyzwoleniem znacznej ilości energii (cieplnej lub świetlnej), gazu, pyłu, pary; pod pojęciem *eksplozji* zbiornika ciśnieniowego (kotła, rurociągu itp.), który stale jest napełniony parą lub gazem, rozumie się rozerwanie ściany zbiornika i gwałtowne wyrównanie ciśnień na zewnątrz i wewnątrz zbiornika, jak również *eksplozję* spowodowaną gwałtownie przebiegającą reakcją chemiczną wewnątrz zbiornika, nie powodującą rozerwania jego ścian;
13) **Elementy stałe** – zamontowane lub wbudowane na stałe (w sposób uniemożliwiający ich odłączenie bez użycia narzędzi) elementy wyposażenia *budynku* lub *lokalu*, takie jak meble wbudowane, sprzęt AGD wbudowany, armatura sanitarna, kabina natryskowa, wanna, umywalka, sedes, bidet, podgrzewacz wody, zlewozmywak, przegrody i ścianki działowe, drzwi wraz z futrynami i zamkami, okna łącznie ze szkleniem, ościeżnicami i zamknięciami, zabezpieczenia przeciwwłamaniowe okien i drzwi, obudowy instalacji i grzejników, powłoki malarskie, tynki ścian i sufitów, elewacje, okładziny ścian, podłóg, schodów i sufitów, podłogi i podwieszane sufity wraz z zamontowanymi w nich elementami np. oprawami oświetlenia, wentylatora i zakończeniami instalacji przeciwpożarowej, jak również instalacje i urządzenia techniczne;
14) **Elementy zewnętrzne** – elementy wyposażenia znajdujące się na zewnątrz *budynku*, *lokalu* lub *budowli* i zamontowane tam na stałe, takie jak rynny, parapety zewnętrzne, neony, szyldy reklamowe, lampy i oprawy świetlne zewnętrzne, markizy lub rolety przeciwsłoneczne, zabudowy balkonów, loggii i tarasów, zadaszenia, zewnętrzne elementy telewizji przemysłowej, anteny, zewnętrzne części klimatyzatorów oraz siłowniki bram;
15) **Franszyza integralna** – wskazana w umowie ubezpieczenia kwota, poniżej której szkoda nie jest objęta ochroną ubezpieczeniową;
16) **Franszyza redukcyjna** – wskazana w umowie ubezpieczenia kwota, o którą jest pomniejszane wypłacane odszkodowanie;
17) **Grad** – opady atmosferyczne składające się z brył lodu,
18) **Huk ponaddźwiękowy** – działanie fali uderzeniowej, powstałej w wyniku przekroczenia bariery dźwięku przez statek powietrzny;
19) **Huragan** – wiatr o prędkości nie mniejszej niż 17,5 m/s (63 km/h), który potwierdziły pomiary najbliższej miejscu ubezpieczenia stacji Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej, przy czym w przypadku, gdy szybkość wiatru nie może być potwierdzona, przyjmuje się stan faktyczny i rozmiar szkód w miejscu ich powstania lub w sąsiedztwie świadczący o działaniu *huraganu*, a pojedyncze szkody uważa się za powstałe na skutek *huraganu* tylko wówczas, gdy w najbliższym sąsiedztwie stwierdzono ślady *huraganu* lub też rodzaj i rozmiary szkód świadczą o jego działaniu;
20) **Katastrofa budowlana** – niezamierzone, nieprzewidziane, gwałtowne zniszczenie budynku lub budowli lub ich części w wyniku nagłej, samoistnej utraty wytrzymałości jego elementów konstrukcyjnych, które zostało uznane *za katastrofę budowlaną* przez właściwy organ nadzoru budowlanego;
21) **Konsultacje prawne** – udzielanie informacji o powszechnie obowiązujących przepisach prawa polskiego, orzecznictwie i poglądach doktryny w zakresie problemu prawnego, z którym zgłosił się Ubezpieczony, z wyłączeniem analizy treści dokumentów;
22) **Kradzież** – dokonanie albo usiłowanie dokonania zaboru ubezpieczonego mienia w celu jego przywłaszczenia;
23) **Kradzież z włamaniem** – dokonanie albo usiłowanie dokonania zaboru ubezpieczonego mienia w celu jego przywłaszczenia:
   a) po uprzednim usunięciu siłą istniejącego zabezpieczenia lub otwarciu wejścia przy użyciu narzędzi pozostawiającym ślady włamania albo podrobionego lub dopasowanego klucza bądź otwarcie zabezpieczeń oryginalnym kluczem, w którego posiadanie sprawca wszedł wskutek włamania do innego pomieszczenia lub w wyniku rozboju,
   b) przez sprawcę, który ukrył się w pomieszczeniu przed jego zamknięciem, jeżeli pozostawił ślady mogące służyć jako dowód jego ukrycia,
   c) w przypadku ubezpieczenia mienia w transporcie – po uprzednim usunięciu siłą zabezpieczenia będącego częścią konstrukcji środka transportu przy użyciu narzędzi pozostawiającym ślady włamania albo podrobionego lub dopasowanego klucza bądź oryginalnego klucza, w którego posiadanie sprawca wszedł wskutek włamania do pomieszczenia lub w wyniku *rabunku*;
24) **Lokal** – samodzielna, wydzielona część budynku, wraz z jej *elementami zewnętrznymi* i *elementami stałymi*, przeznaczona do prowadzenia działalności gospodarczej przez Ubezpieczonego;
25) **Maszyny, urządzenia i wyposażenie** – rzeczowe ruchome składniki majątku Ubezpieczonego wykorzystywane w prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, niestanowiące elementów *budynków* i *budowli* oraz niebędące *środkami obrotowymi* ani *nakładami inwestycyjnymi*; do *maszyn, urządzeń* i *wyposażenia* zalicza się również *niskocenne składniki majątku*;
26) **Materiały budowlane** – materiały budowlane znajdujące się na terenie nieruchomości, na której prowadzona jest *budowa budynku* albo *lokalu* takie jak: materiały do postawienia murów, wykonania wszelkiego rodzaju instalacji, ocieplenia, izolacji, konstrukcji i pokrycia dachu (z wyłączeniem sprzętu budowlanego oraz wszelkiego rodzaju materiałów sypkich takich jak piasek, cement, wapno, żwir, itp.) oraz materiały służące do wykonania elementów stałych tego *budynku* albo *lokalu*;
27) **Mienie osób trzecich** – mienie znajdujące się w posiadaniu Ubezpieczonego, nie stanowiące jego własności lub środków trwałych, a będące przedmiotem usługi lub przekazane w celu jego sprzedaży lub użytkowane przez Ubezpieczonego na podstawie umowy najmu, leasingu lub innego stosunku prawnego o podobnym charakterze;
28) **Mienie pracownicze** – mienie stanowiące własność *pracowników* Ubezpieczonego, z wyłączeniem *wartości pieniężnych* i pojazdów;
29) **Nagłe zachorowanie** – powstały w sposób nagły i niespodziewany stan chorobowy, zagrażający życiu lub zdrowiu osoby objętej ochroną ubezpieczeniową, wymagający udzielenia natychmiastowej pomocy medycznej;
30) **Nakłady inwestycyjne** – w przypadku *budynku* lub *lokalu* własnego – *elementy stałe* tego *budynku* lub *lokalu*, a w przypadku *budynku* lub *lokalu* najmowanego – nakłady poniesione przez Ubezpieczonego na remonty oraz na wykończenie obcych *budynków* lub *lokali*, w tym ich *elementy stałe*;
31) **Nieszczęśliwy wypadek** – nagłe zdarzenie wywołane wyłącznie przyczyną zewnętrzną, niezależne od woli osoby objętej ochroną ubezpieczeniową;
32) **Niskocenne składniki majątku** – rzeczowe składniki majątku, które ze względu na początkową wartość jednostkową nie muszą być wykazywane w ewidencji środków trwałych zgodnie z obowiązującymi przepisami;
33) **Ordynacja podatkowa** – ustawa z dnia 29 sierpnia1997 r. Ordynacja podatkowa;
34) **Osoba bliska** – współmałżonek, konkubent, konkubina, dzieci (również przysposobione), rodzeństwo i rodzice;
35) **Osoba trzecia** – osoba inna niż Ubezpieczający, Ubezpieczony oraz *osoby reprezentujące Ubezpieczonego*;
36) **Osoby reprezentujące Ubezpieczonego** – członkowie zarządu i prokurenci (w przypadku spółek, spółdzielni, fundacji i stowarzyszeń oraz wspólnot mieszkaniowych), wspólnicy, partnerzy i komplementariusze (w przypadku spółek cywilnych, jawnych, partnerskich, komandytowych i komandytowo-akcyjnych), dyrektor przedsiębiorstwa państwowego i jego zastępcy (w przypadku przedsiębiorstwa państwowego) oraz osoby uprawnione do reprezentowania wspólnoty mieszkaniowej (w przypadku wspólnoty mieszkaniowej);
37) **Osuwanie się ziemi** – ruch podłoża na stokach spowodowany wpływami naturalnymi i nie będący następstwem jakiejkolwiek działalności człowieka;
38) **Pękanie mrozowe** – zmarznięcie wody lub innej cieczy znajdującej się w urządzeniach i instalacjach wodnych, kanalizacyjnych lub technologicznych;
39) **Podwykonawca** – osoba, której Ubezpieczony powierzył wykonanie pracy, usługi lub innych czynności na innej podstawie niż umowa o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę;
40) **Porada i opinia prawna** – zastosowanie odpowiednich norm prawnych do stanu faktycznego dotyczącego Ubezpieczonego z możliwością weryfikacji nadesłanych przez Ubezpieczonego dokumentów poprzez stwierdzenie ich zgodności z obowiązującymi przepisami prawa oraz zasugerowanie zmian korzystnych dla Ubezpieczonego;
41) **Poręczenie majątkowe** – środek zapobiegawczy stosowany w postępowaniu karnym wobec podejrzanego lub oskarżonego;
42) **Powódź –** zalanie terenu wodą, które powstało w następstwie wystąpienia z brzegów wód powierzchniowych (stojących lub płynących) lub podniesienia się poziomu morskich wód przybrzeżnych;
43) **Pożar** – działanie ognia, który wydostał się poza palenisko lub powstał bez paleniska i rozprzestrzenił się o własnej sile,
44) **Pracownik** – osoba fizyczna zatrudniona przez Ubezpieczonego na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę albo na podstawie umowy cywilnoprawnej, z wyłączeniem osoby, która zawarła z Ubezpieczonym umowę cywilnoprawną w ramach własnej działalności gospodarczej; za *pracownika* uznaje się również praktykanta lub wolontariusza, któremu Ubezpieczony powierzył wykonanie określonych czynności;
45) **Produkt** – rzecz ruchoma, nawet stanowiąca część składową innej rzeczy ruchomej lub nieruchomości, wyprodukowana przez Ubezpieczonego lub na jego rzecz lub wprowadzona przez niego do obrotu, za którą Ubezpieczony ponosi odpowiedzialność w związku z jej wytworzeniem, sprzedażą lub innego rodzaju rozporządzeniem, w tym energia;
46) **Przedsiębiorca** – osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, lecz mająca zdolność prawną, prowadząca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność gospodarczą;
47) **Przepięcie** – gwałtowny wzrost napięcia w sieci elektrycznej lub elektronicznej;
48) **Rabunek** – zabór ubezpieczonego mienia dokonany:
   a) przy użyciu siły lub groźby jej natychmiastowego użycia wobec Ubezpieczonego, jego *pracowników* lub osób, którym Ubezpieczony powierzył pieczę nad mieniem albo poprzez doprowadzenie ich do bezbronności bądź nieprzytomności,
   b) poprzez zmuszenie Ubezpieczonego, jego *pracowników* lub osób, którym Ubezpieczony powierzył pieczę nad mieniem posiadających klucze do *budynku* lub *lokalu* przez użycie siły lub groźby jej użycia do ich otworzenia lub ich otwarcie zrabowanym kluczem;
49) **Rozładunek** – ogół czynności wykonywanych po zakończeniu przewozu w miejscu przeznaczenia, mających na celu wyjęcie lub zdjęcie mienia ze środka transportu;
50) **Specjalista** – ślusarz, hydraulik, elektryk, szklarz, dekarz, stolarz, murarz oraz technik urządzeń grzewczych i klimatyzacyjnych;
51) **Sporty o ryzykownym charakterze** – alpinizm, wspinaczka wysokogórska, baloniarstwo, lotniarstwo, motolotniarstwo, paralotniarstwo, szybownictwo oraz pilotowanie jakichkolwiek statków powietrznych, rafting, skoki do wody lub inne sporty wodne uprawiane na rzekach górskich, nurkowanie przy użyciu sprzętu specjalistycznego, narciarstwo i snowboard ekstremalny, skoki na linie, spadochroniarstwo, speleologia, sporty motorowe i motorowodne, sporty i sztuki walki, myślistwo, jazda konna, bobsleje, skoki narciarskie, jazda na nartach wodnych, kitesurfing, udział w wyścigach wszelkiego rodzaju oraz jazdach próbnych, a także próbach szybkościowych poza lekkoatletyką i pływaniem;
52) **Sprawa podatkowa** – postępowanie przed polskimi organami podatkowymi, polskimi organami kontroli skarbowej i polskimi sądami administracyjnymi, wszczęte z urzędu, wynikające ze statusu Ubezpieczonego jako podatnika, płatnika

lub inkasenta należności podatkowych, bądź wynikającego z odpowiedzialności tego podmiotu jako następcy prawno-podatkowego w rozumieniu *Ordynacji podatkowej;*

53) **Sprzęt biurowy** – znajdujące się w miejscu ubezpieczenia urządzenia takie jak kopiarka, drukarka, skaner, fax, niszczarka do dokumentów, komputer stacjonarny, laptop, które zostały zakupione przez Ubezpieczonego jako fabrycznie nowe i są przez niego używane do prowadzenia działalności gospodarczej, a ich wiek nie przekracza 5 lat licząc od daty zakupu, z wyłączeniem urządzeń objętych gwarancją producenta;

54) **Stan po użyciu alkoholu** – stan organizmu, gdy zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do stężenia we krwi powyżej 0,2 promila alkoholu albo obecności w wydychanym powietrzu powyżej 0,1 mg alkoholu w 1 dm3;

55) **Szkoda:**
   a) w ubezpieczeniu mienia – utrata, zniszczenie lub uszkodzenie ubezpieczonego mienia, przy czym **szkoda całkowita** oznacza zniszczenie lub uszkodzenie ubezpieczonego mienia uniemożliwiające jego odbudowę z przyczyn technicznych lub ekonomicznych, a **szkoda częściowa** oznacza zniszczenie lub uszkodzenie ubezpieczonego mienia w zakresie umożliwiającym jego naprawę, o ile koszty naprawy nie przekraczają wartości tego mienia,
   b) w ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej – śmierć, uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia poszkodowanego **(szkoda osobowa)** oraz utrata, zniszczenie lub uszkodzenie rzeczy poszkodowanego (**szkoda rzeczowa**);

56) **Śnieg i lód** – niszczący nacisk śniegu (lub lodu), który powstał w następstwie krótkotrwałych i intensywnych opadów atmosferycznych, oddziaływujący bezpośrednio swym ciężarem na ubezpieczone mienie, powodujący jego uszkodzenie lub zniszczenie;

57) **Środki obrotowe** – materiały, wytworzone lub przetworzone *produkty* gotowe lub znajdujące się w toku produkcji, półprodukty, surowce, towary i materiały nabyte w celu sprzedaży;

58) **Terroryzm** – nielegalne akcje organizowane z pobudek ideologicznych lub politycznych, indywidualne lub grupowe, skierowane przeciwko osobom lub obiektom w celu wprowadzenia chaosu, zastraszenia ludności i dezorganizacji życia publicznego przy użyciu przemocy dla osiągnięcia celów politycznych lub społecznych;

59) **Trwały uszczerbek na zdrowiu** – trwałe (nierokujące poprawy) fizyczne uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia osoby objętej ochroną ubezpieczeniową, istniejące po zakończeniu leczenia i rehabilitacji;

60) **Trzęsienie ziemi** – drgania, uderzenia i kołysania powierzchni ziemi wywołane nagłymi przemieszczeniami mas skalnych w obrębie skorupy ziemskiej, które potwierdziły pomiary najbliższej miejscu ubezpieczenia stacji badawczej;

61) **Tytuł prawny do ubezpieczonego mienia** – prawo własności i inne prawa rzeczowe oraz umowa cywilnoprawna, w tym umowa najmu lub użyczenia;

62) **Upadek statku powietrznego** – uderzenie, przymusowe lądowanie albo upadek statku powietrznego lub innego obiektu latającego, a także upadek lub uderzenie jego części lub przewożonego ładunku;

63) **Uderzenie pojazdu** – bezpośrednie uderzenie pojazdu mechanicznego, jego części lub przewożonego ładunku w ubezpieczone mienie;

64) **Uderzenie pioruna** – bezpośrednie działanie elektryczności atmosferycznej, które pozostawiło ślady na ubezpieczonym mieniu, z wyłączeniem *przepięcia*;

65) **Upadek drzew i masztów** – przewrócenie się w całości lub upadek oderwanych części drzew, masztów, słupów energetycznych, kominów wolnostojących lub latarni ulicznych na ubezpieczone mienie, z wyłączeniem sytuacji, gdzie upadek nastąpił wskutek wycinania lub przycinania drzew bez stosownych pozwoleń oraz kiedy za utrzymanie tych drzew i budowli odpowiedzialność ponosił Ubezpieczony;

66) **Uprawniony** – osoba wskazana przez Ubezpieczonego jako uprawniona do otrzymania świadczenia z tytułu jego śmierci, a w razie niewyznaczenia takiej osoby członkowie rodziny i spadkobiercy Ubezpieczonego w następującej kolejności i wysokości tego świadczenia: małżonek Ubezpieczonego (w całości), dzieci Ubezpieczonego (w częściach równych), rodzice Ubezpieczonego (w częściach równych), spadkobiercy Ubezpieczonego (w częściach wynikających z działu spadku;

67) **Wandalizm** – rozmyślne zniszczenie lub uszkodzenie ubezpieczonego mienia przez *osoby trzecie*;

68) **Wartość księgowa brutto** – wartość mienia Ubezpieczonego wynikająca z ewidencji księgowej, która zgodnie z ustawą o rachunkowości odpowiada wartości początkowej mienia, z uwzględnieniem przeszacowań;

69) **Wartość kosztorysowa** – kwota stanowiąca wartość kosztorysową materiałów budowlanych oraz robót wykonanych i zaplanowanych aż do momentu zakończenia okresu ubezpieczenia;

70) **Wartość odtworzeniowa (nowa)** – kwota pozwalająca w przypadku szkody na odbudowę, odkupienie, remont lub naprawę utraconego, uszkodzonego lub zniszczonego mienia z pominięciem stopnia zużycia technicznego tego mienia, a powiększona o koszty zwykłego montażu i transportu, przy czym:
   a) przez odbudowę rozumie się odbudowę z zachowaniem tej samej lokalizacji, dotychczasowych wymiarów, technologii, konstrukcji, rodzaju zastosowanych materiałów oraz dokonaniem nakładów związanych z kosztami poniesionymi na prace wykończeniowe,
   b) przez odkupienie *budynku* lub *lokalu* rozumie się nabycie w cenie rynkowej za 1 m^2 powierzchni użytkowej *budynku* lub *lokalu*, obowiązującej w danej miejscowości lub określonej dzielnicy miasta dla *budynku* lub *lokalu* o maksymalnie zbliżonych parametrach i standardzie wykończenia oraz liczbie metrów kwadratowych powierzchni użytkowej,
   c) przez odkupienie innego mienia rozumie się nabycie takiego samego lub najbardziej zbliżonego mienia do mienia, w którym miała miejsce szkoda, z uwzględnieniem kosztów transportu i montażu,
   d) przez naprawę i remont uszkodzonego mienia rozumie się działania polegające na odtworzeniu stanu pierwotnego ubezpieczonego mienia, nie stanowiące jego bieżącej konserwacji;

71) **Wartości pieniężne:**
   a) krajowe i zagraniczne znaki pieniężne,
   b) czeki, z wyjątkiem czeków zakreślonych, skasowanych lub opatrzonych indosem pełnomocniczym, zawierającym wzmiankę „wartość do inkasa", „należność do inkasa" lub inną o podobnym charakterze,
   c) weksle, z wyjątkiem weksli opatrzonych indosem pełnomocniczym zawierającym wzmiankę „wartość do inkasa" lub inną o podobnym charakterze,
   d) inne dokumenty zastępujące w obrocie gotówkę z wyłączeniem kart płatniczych, kredytowych, charge i debetowych,
   e) złoto, srebro i wyroby z tych metali, kamienie szlachetne i perły, a także platynę i inne metale z grupy platynowców, z wyjątkiem przedmiotów będących muzealiami w rozumieniu obowiązujących przepisów prawa,
   f) wszelkiego rodzaju karty telefoniczne, druki ścisłego zarachowania opatrzone nominałem (np. bony towarowe, bilety);

72) **Wartość rzeczywista** – *wartość odtworzeniowa (nowa)* pomniejszona o stopień zużycia technicznego mienia obliczonego na podstawie norm zużycia technicznego budynków i mienia ruchomego;

73) **Wyczynowe uprawianie sportów** – uprawianie sportu przez osoby będące członkami związków sportowych, klubów i innych organizacji sportowych, w tym również udział w ogólnokrajowych lub międzynarodowych zawodach sportowych o charakterze nieprofesjonalnym;

74) **Wynagrodzenie adwokata lub radcy prawnego** – minimalne wynagrodzenie jednego adwokata lub radcy prawnego z tytułu zastępstwa procesowego lub obrony w wysokości ustalonej zgodnie z przepisami regulującymi wysokość minimalnego wynagrodzenia za czynności adwokata lub radcy prawnego;

75) **Zalanie –** wydobywanie się wody, innych cieczy lub pary z urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, centralnego ogrzewania lub innych przewodów i urządzeń technologicznych, powstałe wskutek:
   a) cofnięcia się ich z sieci wodno-kanalizacyjnej,
   b) uszkodzenia urządzeń sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, grzewczej lub technologicznej,
   c) awarii pralki, wirówki, zmywarki lub urządzenia o podobnym charakterze,
   d) samoczynnego uruchomienia się instalacji tryskaczowych lub zraszaczowych z wyłączeniem przypadków będących następstwem *pożaru*, prób, naprawy, przebudowy lub modernizacji instalacji,
   e) nieumyślnego pozostawienia otwartych zaworów w sieci wodociągowej,
   f) nieumyślnego działania osób trzecich,
   g) pęknięcia akwarium,
   h) nagłego topnienia mas śniegu lub lodu;

76) **Zamek wielozastawkowy –** zamek posiadający przynajmniej dwie ruchome zastawki służące do blokowania zasuwki zamka (ilość zastawek w zamku można ustalić na podstawie nacięć profilowanych w kluczu);

77) **Załadunek** – ogół czynności wykonywanych bezpośrednio przed rozpoczęciem przewozu w miejscu nadania, mających na celu umieszczenie przygotowanego do przewozu mienia na lub wewnątrz środka transportu;

78) **Zapadanie się ziemi** – obniżenie się terenu z powodu zawalenia się podziemnych, pustych przestrzeni w gruncie, które powstały na skutek wpływów naturalnych i nie były następstwem jakiejkolwiek działalności człowieka;

79) **Zawodowe uprawianie sportów** – uprawianie sportu w sposób, kry umożliwia uzyskiwanie dochodu;

80) **Zdarzenie losowe** – niezależne od woli Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego zdarzenie przyszłe i niepewne;

81) **Zdarzenie ubezpieczeniowe –** zdarzenie objęte ochroną ubezpieczeniową PROAMA określone odrębnie dla poszczególnych ubezpieczeń.

W PRZYPADKU SZKODY:

1. **wezwij odpowiednie służby**, jeżeli istnieje taka potrzeba:
    - telefon alarmowy – **112**
    - pogotowie ratunkowe – **999**
    - straż pożarna – **998**
    - policja – **997**
2. zastosuj wszelkie dostępne środki w celu **ratowania mienia, zapobieżenia szkodzie** lub ograniczenia jej rozmiaru
3. **nie dokonuj zmian w miejscu szkody** do czasu oględzin przez przedstawiciela PROAMA, chyba że zmiany są niezbędne do zabezpieczenia mienia pozostałego po szkodzie lub zmniejszenia rozmiaru szkody
4. **zgłoś szkodę** jak najszybciej do PROAMA (w ciągu 3 dni od powstania szkody lub uzyskania o niej informacji) dzwoniąc na nr **815 815 815** (dostępny 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu)

JEŚLI CHCESZ SKORZYSTAĆ Z USŁUG:

- ✓ **assistance dla firm** zadzwoń na nr **815 815 815** (całodobowo, 7 dni w tygodniu)
- ✓ **pomocy prawnej** lub **pomocy podatkowej** zadzwoń na nr **815 815 815** (od 9.00 do 21.00, 7 dni w tygodniu) lub napisz na **ochrona.prawna@proama.pl**